

Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie 2020

3 december 2020

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Het economisch beleid samengevat	4
3. Conjunctuurbeeld, sectorontwikkeling en impact coronacrisis	6
4. Internationale vergelijkingen	14
5. Barometer Welvaart & Welzijn	21
6. Stand van zaken Uitvoeringsagenda Economie.....	27
7. Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie - Tabel actiepunten	40
BIJLAGE 1 - Indicatoren Barometer Welvaart & Welzijn	67

1. Inleiding

In de *Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie* wordt gerapporteerd over de voortgang van de [Uitvoeringsagenda Economie](#), die Gedeputeerde Staten op 11 oktober 2016 hebben vastgesteld. Deze uitvoeringsagenda is de operationele uitwerking van het economisch beleid van de provincie Noord-Holland, het [Strategisch Beleidskader Economie](#) (vastgesteld door Provinciale Staten op 23 mei 2016). In het Strategisch Beleidskader hebben GS en PS voor de langere termijn op hoofdlijnen keuzes gemaakt voor het beleid, zoals de keuze om te koersen op verbetering van welvaart én welzijn ('brede welvaart') in de provincie als hoofddoel van het economisch beleid en om in te zetten op het verbeteren van het vestigingsklimaat als algemene uitvoeringsstrategie. In het volgende hoofdstuk staat een korte samenvatting van het beleidskader.

De Uitvoeringsagenda Economie wordt in 2021 volledig geactualiseerd. Aanvankelijk was dit voor 2020 gepland, maar vanwege de coronacrisis hebben GS besloten om dit uit te stellen om beter te kunnen reageren op de economische gevolgen van de coronacrisis. PS zijn daarover in juni per brief geïnformeerd. Deze voortgangsrapportage bevat een analyse van de economische impact van de coronacrisis.

Met de voortgangsrapportages wordt beoogd:

1. Provinciale Staten (via de commissie EFB) jaarlijks te informeren over de stand van zaken van de uitvoering van de actiepunten van de Uitvoeringsagenda Economie (zie [hoofdstuk 7 en 8](#));
2. In te gaan op de actuele 'Barometer Welvaart & Welzijn' (zie [hoofdstuk 5](#)), conjunctuur- en sectorontwikkeling en internationale vergelijkingen;
3. Mede op basis van punt 2 hierboven een ijkpunt te bieden voor eventuele actualisering of nieuwe prioriteiten¹.

Financiën

De voortgangsrapportage is inhoudelijk van aard en er vloeien geen nadere financiële gevolgen uit voort. Provinciale Staten nemen via de Planning & Control cyclus besluiten over de voortgang van de beleidsdoelen gerelateerd aan de financiën en de verantwoording middels het vaststellen van de jaarrekening.

---

¹ Eventuele actualisatie van beleid komt voort uit de keuze van Gedeputeerde en Provinciale Staten om het economisch beleid op strategische hoofdlijnen in het *Strategisch Beleidskader* en de uitvoering daarvan in de *Uitvoeringsagenda* vast te leggen. De Uitvoeringsagenda is in principe flexibel en kan inspringen op actualiteiten.

2. Het economisch beleid samengevat

In het Strategisch Beleidskader Economie is het hoofddoel van het economisch beleid als volgt geformuleerd:

Wij maken ons sterk voor welvaart en welzijn in Noord-Holland door een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie.

Met dit hoofddoel heeft de provincie een link gelegd naar de (inter)nationale discussie over 'brede welvaart'. Om inzicht te krijgen over wat verstaan kan worden onder 'brede welvaart' heeft de provincie Noord-Holland de 'Barometer Welvaart & Welzijn' ontwikkeld (meer daarover in [hoofdstuk 5](#)). Daarmee is vooruitgelopen op de nationale [Monitor Brede Welvaart](#), die inmiddels door het CBS ontwikkeld is.

In het Strategisch Beleidskader zijn de drie begrippen 'duurzaam', 'vernieuwend' en 'ondernemend' richtinggevende kernbegrippen. Deze geven kleur en focus aan het beleid. De Uitvoeringsagenda Economie is weliswaar niet geordend op deze thema's, maar ze zijn als dwarsverbanden verweven in de diverse acties en vormen als het ware de rode draden van het beleid.

Overheden hebben beperkte mogelijkheden om de economie naar hun hand te zetten. Er zijn vele, vaak ongrijpbare externe factoren die van invloed zijn op de economie, bijvoorbeeld de wereldconjunctuur, de internationale markt en calamiteiten als een pandemie. Onze filosofie is dat overheidsbeleid vooral effectief is als het zich richt op het scheppen van de juiste condities waarbinnen de economie zich verder kan ontplooiën. Want overheden hebben vooral invloed op zaken als ruimte, bereikbaarheid, belastingen, wet- en regelgeving, onderwijs en arbeidsmarkt. Deze en ook andere randvoorwaardelijke zaken bepalen het vestigingsklimaat. Om die reden is gekozen voor het versterken van het vestigingsklimaat als de centrale strategische lijn voor het economisch beleid. Het beleid richt zich op vijf specifieke vestigingsplaatsfactoren en twee overige thema's:

1. Aantrekkelijke en duurzame werklocaties

Dit gaat over de beschikbaarheid van ruimte en verduurzaming van ruimtegebruik voor economische activiteiten, zoals op bedrijventerreinen en kantoorlocaties, havens, winkelgebieden en toerisme en verblijfsrecreatie.

2. Goede bereikbaarheid

Dit gaat over de bereikbaarheid van economische gebieden, de verbindingen tussen wonen, werken en recreëren, het mobiliteitssysteem en de internationale connectiviteit van Noord-Holland. NB: dit thema valt onder de portefeuille mobiliteit.

3. Een veerkrachtige arbeidsmarkt

Dit gaat over het aanbod van arbeid, over de match tussen onderwijs en arbeidsmarkt, over de inzetbaarheid van het menselijk kapitaal en inclusiviteit.

4. Een sterk innovatieklimaat

Dit betreft het versterken van het innovatief vermogen van de economie en de inzet van kennis, onderzoek en technologie om (duurzame) innovaties te verzilveren in nieuwe, hoogwaardige producten en markten.

5. Uitstekende digitale infrastructuur

Over uitstekende, bij voorkeur provincie-dekkende breedbandverbindingen die randvoorwaardelijk zijn voor ondernemerschap, effectieve operatie van bedrijven en instellingen en de verdere digitalisering van de economie.

Naast deze vijf thema's rondom het versterken van het vestigingsklimaat richt het economisch beleid zich ook op:

6. Aantrekken van internationale bedrijven

Dit betreft de internationale marketing van Noord-Holland en Noord-Hollandse regio's, het aantrekken van internationale bedrijven en de internationalisering van het MKB.

7. Een sterke en duurzame agrosector

Dit gaat om onze beleidsinzet voor het versterken en verduurzamen van de gehele keten van de agrarische sector, inclusief visserij.

Deze onderwerpen hebben we als volgt in een doelenboom gezet:

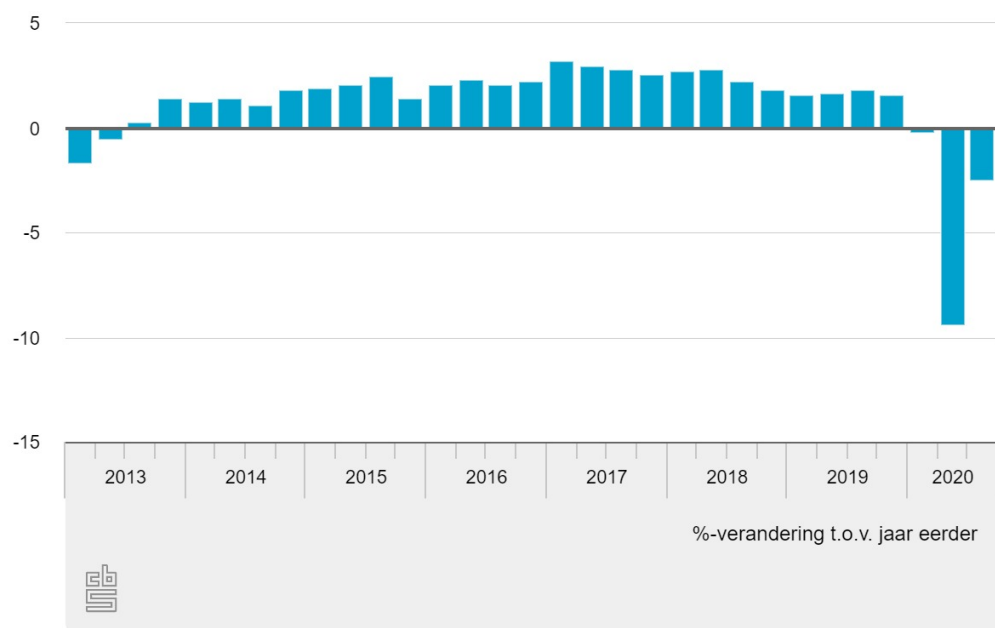

3. Conjunctuurbeeld, sectorontwikkeling en impact coronacrisis

Conjunctuurbeeld

Tot aan het eerste kwartaal van 2020 bleef de Nederlandse en daarbinnen de Noord-Hollandse economie zich gunstig ontwikkelen. Met een daling van 0,2% van het BBP kwam een einde aan 26 kwartalen groei. Dit is veroorzaakt door de maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus, die in maart van kracht werden. Het tweede kwartaal van 2020 liet een ongekende krimp zien van 8,5%. Volgens de eerste berekening van het CBS is het BBP in het derde kwartaal weer sterk opgeveerd. Het BBP nam met 7,7% toe ten opzichte van het tweede kwartaal. Deze is voor de helft toe te schrijven aan de sterk toegenomen consumptie van huishoudens (9,4% meer consumptie dan in het tweede kwartaal). Per saldo is de economie in drie kwartalen met 3% gekrompen ten opzichte van het vierde kwartaal van 2019.

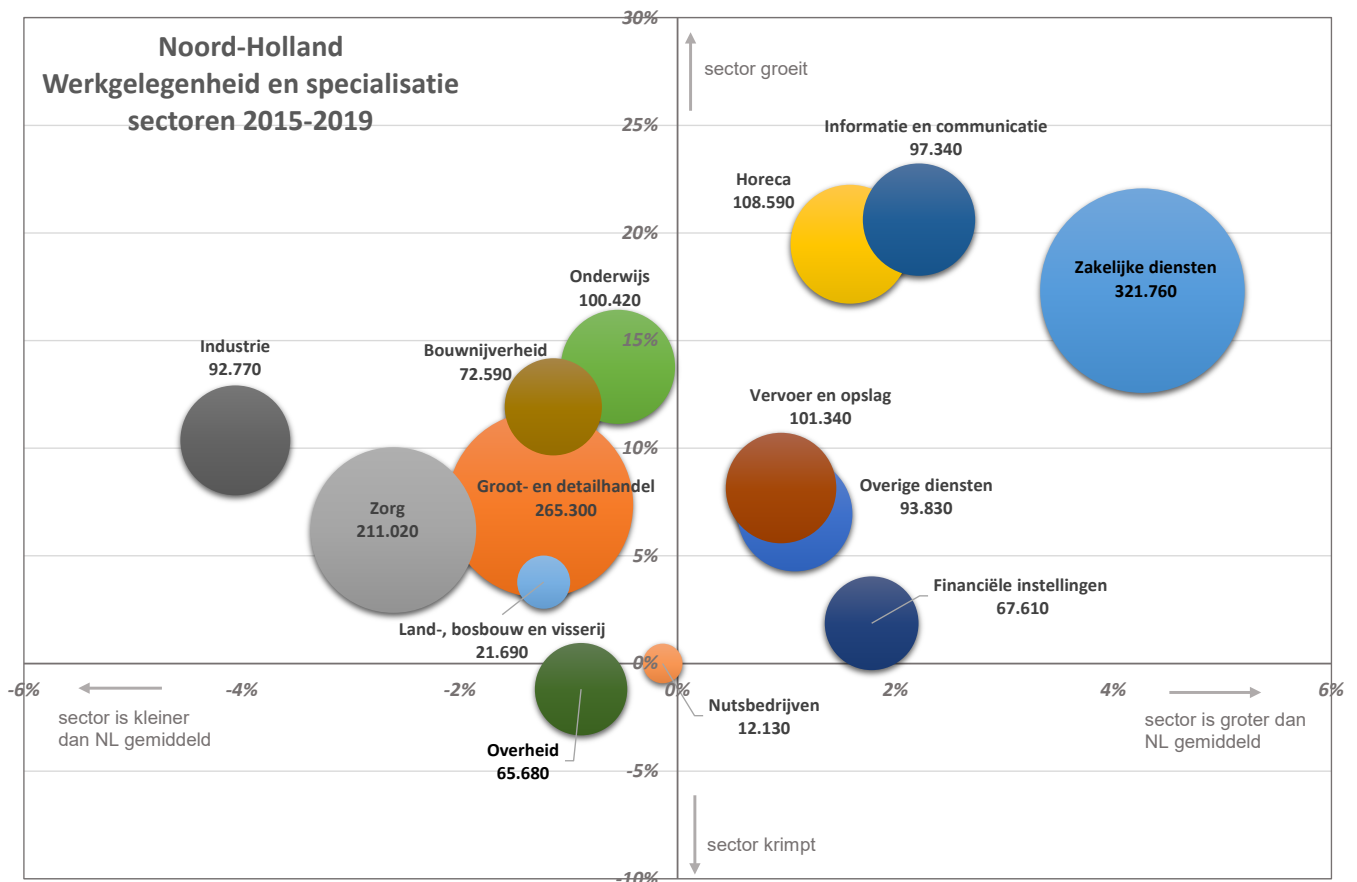
Bruto binnenlands product (volume)

Figuur 1: Ontwikkeling BBP per kwartaal in Nederland 2013 t/m 3e kwartaal 2020 (CBS)

De totale omvang van de Noord-Hollandse economie bedroeg in 2019² € 177,7 miljard tegen € 168,8 miljard in 2018. Het BBP van Nederland in 2019 was € 810,2 miljard (€ 774 miljard in 2018). Het aandeel van Noord-Holland in de nationale economie was daarmee 21,9% (21,8% in 2018).

² Meest actuele (en voorlopige) cijfers van het CBS (BBP tegen marktprijzen).

Figuur 2: Sectoranalyse Noord-Holland

Horizontale as: relatieve omvang van sectorale werkgelegenheid in Noord-Holland ten opzichte van de gemiddelde omvang van die sector in Nederland in 2019 (over- of ondervertegenwoordiging).

Verticale as: percentuele ontwikkeling (groei of krimp) van de werkgelegenheid in de sector in 2019 t.o.v. 2015.

Groote bol: omvang van de werkgelegenheid.

Sectoranalyse Noord-Holland

In bovenstaande grafiek wordt de werkgelegenheidsontwikkeling in de sectoren van Noord-Holland weergegeven op basis van de LISA database van 2020. LISA publiceert jaarlijks op basis van enquêtes de werkgelegenheidsontwikkeling in bedrijven en instellingen. De enquête is in 2019 uitgevoerd (peildatum 1 januari 2020), er zijn dus nog geen corona-effecten te zien.

De grafiek toont de werkgelegenheidsontwikkeling en specialisatie van de sectoren van Noord-Holland in de periode 2015-2019. Er zijn 3 factoren van de sectoren in de grafiek zichtbaar: (1) omvang van de sector in banen (grootte bol), (2) ontwikkeling van de sector t.o.v. 5 jaar geleden (verticale as) en (3) de relatieve positie van de sector t.o.v. het Nederlands gemiddelde in 2019 (horizontale as). Anders gezegd, horizontaal staan aan de rechterkant de sectoren waar Noord-Holland gespecialiseerd in is (linkerkant: geen specialisatie van Noord-Holland) en verticaal staan aan de bovenkant de groeiende sectoren (onderkant: krimpende sectoren). Het kwadrant

rechtsboven vertegenwoordigt daarmee de meest krachtige sectoren van Noord-Holland: daarin is sprake van specialisatie én groei.

Het eerste dat opvalt, is dat het zwaartepunt duidelijk aan de bovenste helft van de grafiek zit. Dat betekent dat de werkgelegenheid in de meeste sectoren van Noord-Holland in die periode vrij sterk gegroeid is (+10,5%). De sterkste groeiers waren de sectoren ICT (zeer sterke groei van 20,6%), de Horeca (+19,5%) en Zakelijke Diensten (+17,3%). De sector Zakelijke Diensten is ook de meest gespecialiseerde sector van Noord-Holland t.o.v. het Nederland gemiddelde (meest aan de rechterkant van de grafiek). Ook Financiële Instellingen, Overige Diensten en Vervoer en Opslag (denk o.a. aan Schiphol en Haven Amsterdam) zijn duidelijke specialisaties van de provincie Noord-Holland. Verder zien we ook dat er minder groei, of zelfs krimp, te zien is bij de sector Overheid en Nutsbedrijven.

Alle niet-commerciële dienstverlening (overheid, zorg, onderwijs) staan aan de linkerkant van de grafiek en zijn geen specialisaties van Noord-Holland. Toch zijn dit ook grote sectoren, zo is de sector Zorg in omvang de derde sector van Noord-Holland. De sector Groot- en Detailhandel was lange tijd de grootste sector qua werkgelegenheid in Noord-Holland. Nu heeft Zakelijke Diensten (321.000 banen) deze koppositie overgenomen. Groot- en Detailhandel volgt met 265.000 banen. Deze sector is ook iets kleiner in Noord-Holland dan gemiddeld in Nederland. De derde sector is de Zorgsector (ruim 211.000 banen), maar toch ook relatief ondervertegenwoordigd in onze provincie. De minst vertegenwoordigde sector ten opzichte van Nederland (maar zeker niet de kleinste sector) in Noord-Holland is de Industrie, de cijfers laten zien dat dit geen sector is waarin Noord-Holland gespecialiseerd is. Dit is uiteraard een Noord-Hollands gemiddelde, want regionaal zien we duidelijke verschillen. Zo is de sector Industrie de grootste sector in de IJmond (21,1% aandeel in de werkgelegenheid aldaar, met Tata Steel als belangrijkste vertegenwoordiger van deze sector) en het is de op twee na grootste sector in Zaanstad. De sector industrie is wel duidelijk gegroeid (+10,4%).

In het kwadrant linksonder zitten de sectoren die in Noord-Holland kleiner zijn dan het Nederlands gemiddelde en ook gekrompen zijn. De Bouwnijverheid zat enkele jaren in dit kwadrant, als gevolg van de recessie van enkele jaren geleden, die vooral toesloeg in deze sector. Inmiddels is deze sector weer duidelijk gegroeid, maar is ook weer andere uitdagingen tegengekomen: stikstof, Pfas en de coronacrisis.

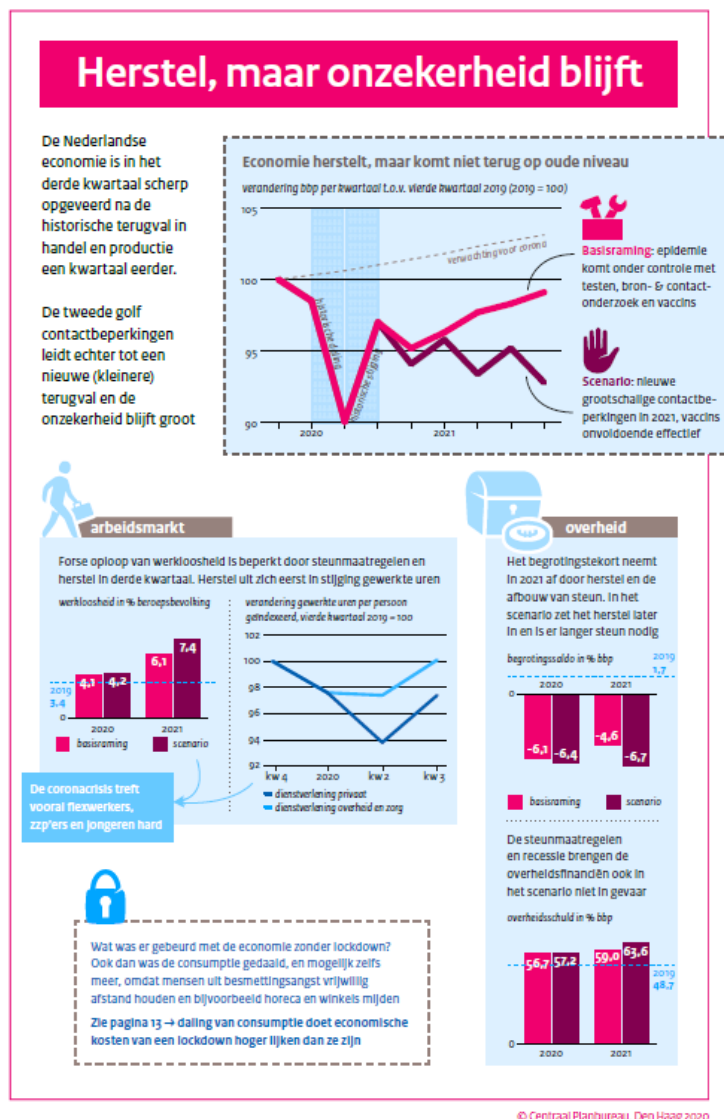
Er zijn in totaal ruim 1,6 miljoen banen in Noord-Holland in 2019. Per saldo is de werkgelegenheid in Noord-Holland in de periode 2015-2019 gegroeid met 10,6%. De regio's Amsterdam en Amstelland-Meerlanden hebben de grootste bijdrage aan deze groei geleverd.

Voor meer informatie over de Noord-Hollandse arbeidsmarkt: zie de [Monitor Arbeidsmarkt Noord-Holland 2019-2020](#).

Economische impact coronacrisis

De provincie Noord-Holland rapporteert maandelijks over voorspelde impact en daadwerkelijke (gemeten) effecten in de [coronamonitor](#). De impact van de coronapandemie op de economie is zeer fors zoals ook hierboven te zien is in de cijfers over de BBP-ontwikkeling door het CBS. Het voorspellen van de economische impact van corona is lastig vanwege de grote onzekerheden. De grootste onzekerheid is de vraag hoe de pandemie zich gaat ontwikkelen en dus ook hoe lang de maatregelen tegen de verdere verspreiding van corona van kracht zullen blijven. Een methode om dan toch zinvolle prognoses te maken, is om gebruik te maken van scenario's zoals het [CPB](#) en andere onderzoeksinstituten hebben gedaan (zoals [IMF](#), [ING](#), en [Rabobank](#)). In vele scenario's werd er in de basis van uitgegaan dat de beperkende maatregelen zo'n half jaar zouden duren. Daarna zou de economie zich snel herstellen. Inmiddels is duidelijk dat dit optimistisch was.

Figuur 3 infographic novemberraming CPB

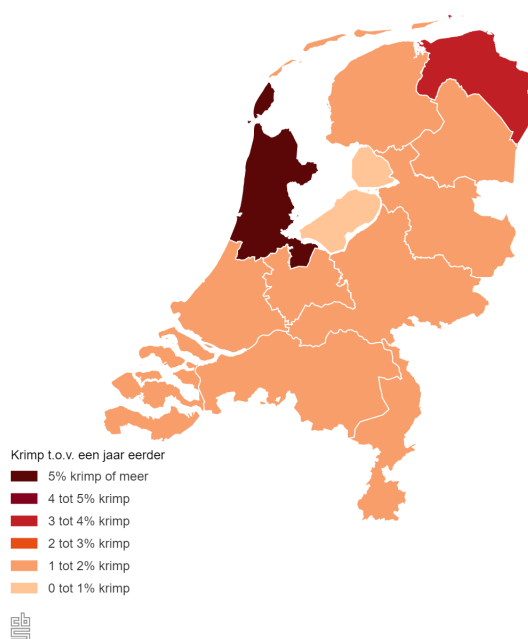
In de [novemberraming](#) (zie infographic hierboven) gaat het CPB in de basisraming ervan uit dat het coronavirus in de eerste helft van 2021 onder controle is. Dit leidt tot een groei van het Nederlandse BBP met 2,8% in 2021 en in 2020 is er dan sprake van 4,2% krimp. De werkloosheid loopt op tot 6,1%. In het sombere 'start-stop-scenario', wanneer er sprake is van nieuwe coronagolven en vaccins niet voldoende beschikbaar zijn, krimpt de economie met 0,6% in 2021 en neemt de werkloosheid toe tot 7,4%.

Noord-Holland is zwaarder getroffen dan andere provincies

Het CBS publiceerde in [augustus](#) en [november](#) kwartaalcijfers over de regionale economie op basis van prognoses van ontwikkelingen van bedrijfstakken. Het gaat om de economische groei of krimp ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar geleden. In augustus liet de provincie Noord-Holland daarbij de grootste economische terugval zien van alle provincies: -12% tot -14%. De verklaring voor de grote terugval van Noord-Holland moet gevonden worden in de specifieke economische structuur van onze provincie:

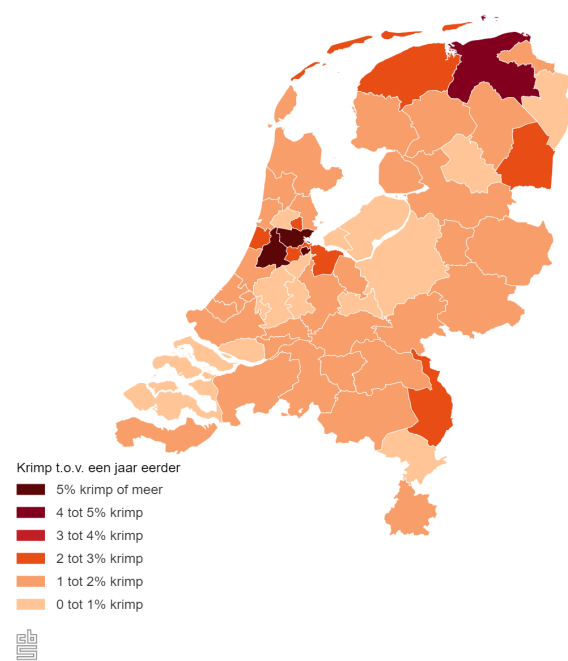
- Zoals de sectoranalyse laat zien, heeft Noord-Holland (met name NH-zuid) een relatief groot aandeel in sectoren die het zwaarst getroffen worden door de coronamaatregelen: zakelijke dienstverlening, (internationale) handel, detailhandel, vervoer en opslag, horeca, toerisme, en cultuur.
- De sector vervoer en opslag is vooral zwaar getroffen door het bijna stilvallen van Schiphol.
- De arbeidsmarkt met name in en rondom Amsterdam heeft een grote flexibele schil (uitzendkrachten, zzp'ers, freelancers en zelfstandigen) die zwaar getroffen is door het wegvallen van opdrachten door productieverlagingen.

Economische groei, 3e kwartaal 2020

Figuur 4 ontwikkeling BBP per provincie 3e kwartaal (CBS)

Economische groei, 3e kwartaal 2020

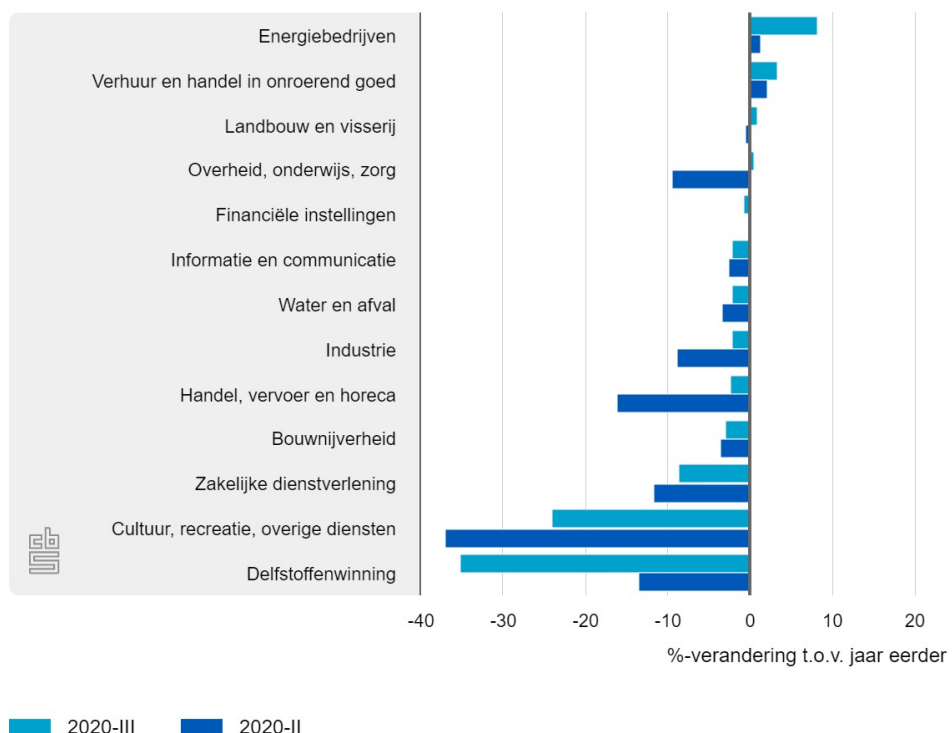
Figuur 5 regionale economische ontwikkeling 3e kwartaal 2020 (CBS)

In november publiceerde het CBS cijfers over het derde kwartaal van 2020. In dit kwartaal veerde de nationale economie weer op met een groei van 7,7% (kwartaal op kwartaal) en per saldo -2,7% (jaar op jaar), zie bovenstaande figuren. Noord-Holland laat daarin de grootste krimp zien: meer dan 5%. Het CBS geeft daarbij aan dat dit komt door minder vliegverkeer op Schiphol en het stilvallen van de reisbemiddelingsbranche.

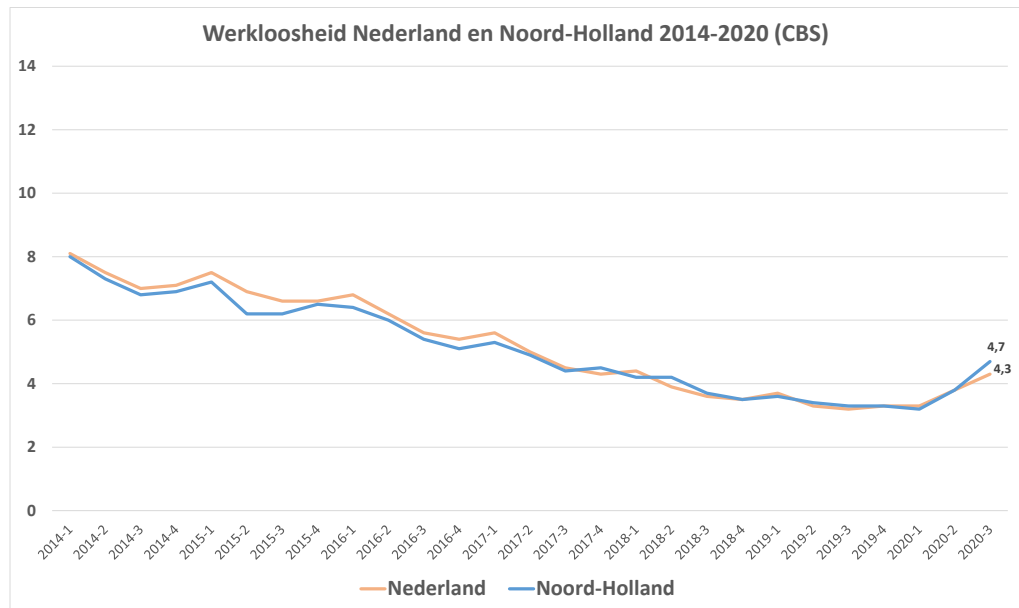
Op regioniveau blijkt dat Haarlemmermeer de grootste krimp heeft in Nederland: -27% tot -29% in het tweede kwartaal en -19% tot -21% in het derde. Dat komt vooral omdat Haarlemmermeer een grote afhankelijkheid heeft van Schiphol en de dienstverlening daaraan. Ook de economie van Amsterdam liet een krimp zien van -12% tot -14% in het tweede kwartaal en tussen de -6% en -7% in het derde. De IJmond behoorde in het tweede kwartaal nog tot de regio's met de grootste krimp (-12% tot -14%). De terugval van de IJmond ligt in de sterk gekrompen productie van de industrie (Tata Steel). De IJmond heeft zich in het derde kwartaal sterk hersteld (-2% tot -1%). De Kop van Noord-Holland laat relatief de geringste krimp zien (-6% tot -8% in tweede kwartaal en -2% tot -1% in het derde). Deze regio heeft een relatief klein aandeel in de meest getroffen sectoren.

De kwetsbaarheid van de Noord-Hollandse economie blijkt ook uit onderstaande [grafiek van het CBS](#), waarin de ontwikkeling van de toegevoegde waarde naar bedrijfstak te zien is. Vele sectoren die in Noord-Holland relatief sterk vertegenwoordigd zijn, zoals zakelijke dienstverlening, horeca, handel, cultuur, recreatie en overige diensten, blijken het meest gevoelig te zijn voor de coronamaatregelen en laten een grote terugval zien.

Toegevoegde waarde naar bedrijfstak (volume)

Figuur 6 Ontwikkeling toegevoegde waarde naar bedrijfstak (CBS)

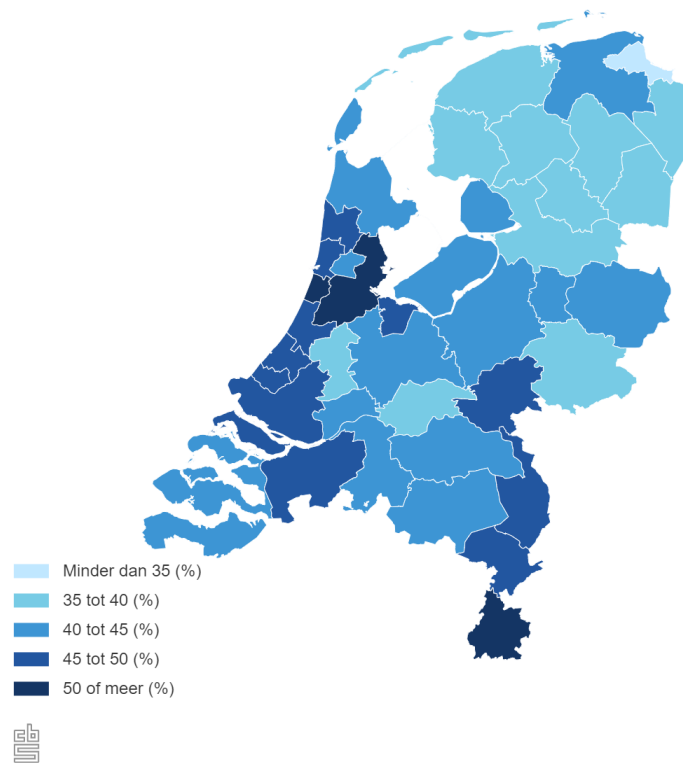

Figuur 7 Werkloosheid (CBS)

Werkloosheid

Begin 2020 lag de werkloosheid in Nederland en Noord-Holland met respectievelijk 3,3% en 3,2% op een historisch laag niveau. Dit leidde tot spanningen door krapte op de arbeidsmarkt. Na de inwerkingtreding van de coronamaatregelen in maart waren de effecten daarvan niet onmiddellijk zichtbaar. Dit komt enerzijds doordat bedrijven, ook bij genoodzaakte lagere productie, blijven vasthouden aan hun personeel om niet op achterstand te komen als de situatie zich weer normaliseert. Anderzijds komt dit door de stevige ondersteuningsmaatregelen van het kabinet waardoor banen behouden bleven. Hierdoor is er in het derde kwartaal weliswaar een duidelijke stijging van werkloosheid, maar minder ernstig als verwacht. In het derde kwartaal is de werkloosheid in Nederland gestegen tot 4,3% van de beroepsbevolking. In Noord-Holland steeg de werkloosheid naar 4,7%. Indien de coronamaatregelen nog lang van kracht blijven en het kabinet haar beleid voor steunmaatregelen gaat versoberen, dan moet rekening gehouden worden met een nog sterkere stijging van werkloosheid (en faillissementen).

Bedrijven1 met minstens 1 steunmaatregel, 31 augustus 2020

Figuur 8 gebruik steunmaatregelen door bedrijven (CBS)

Gebruik steunmaatregelen

Bovenstaande kaart laat bedrijfsvestigingen zien met minimaal 2 werkzame personen die gebruik hebben gemaakt van de steunmaatregelen van het Rijk. In noordelijke provincies wordt relatief weinig gebruik gemaakt van de regelingen. In de provincie Limburg hebben meer dan 50% van de bedrijven gebruik gemaakt van een of meerdere steunregelingen. Voor Noord-Holland in totaal is dat kleiner dan 50%, maar de Amsterdamse regio voert de lijst aan met 55%.

4. Internationale vergelijkingen

In 2019 hebben zich volgens de NFIA (Netherlands Foreign Investments Agency) 397 buitenlandse bedrijven zich in Nederland gevestigd, 164 daarvan in Noord-Holland. Hiermee zijn de komende 3 jaar ongeveer 14.000 banen in Nederland gemoeid, waarvan ruim 3.100 in onze provincie. Omdat de strategie van het economisch beleid zich richt op het versterken van het vestigingsklimaat, is het relevant om te kijken hoe Nederland c.q. Noord-Holland zich met deze buitenlandse regio's verhoudt en wat we daarvan kunnen leren. Met onderstaande internationale vergelijkingen wordt hiervan een beeld geschetst.

Global Competitiveness Index 2019

De meest bekende en gerenommeerde ranglijst van de internationale concurrentiepositie van landen is de uitgebreide [Global Competitiveness Index](#) van het World Economic Forum. Nederland scoort al jaren hoog op deze ranglijst. In de huidige editie staat Nederland op de vierde plaats, met Singapore (nr. 1), VS (nr. 2) en Hong Kong (nr. 3) boven Nederland. Nederland is daarmee volgens het WEF de meest concurrerende economie van Europa. De concurrentiepositie van landen wordt berekend aan de hand van twaalf pijlers in vier categorieën. De categorieën (tussen haakjes de pijlers daaronder) zijn: 'enabling environment' (instituties, infrastructuur, ICT adoptie, macro-economische stabiliteit), 'human capital' (gezondheid, vaardigheden/onderwijs), 'markets' (productenmarkt, arbeidsmarkt, financieel systeem, omvang markt), en 'innovation ecosystem' (bedrijvendynamiek en innovatiemogelijkheden). De pijlers worden op hun beurt ook opgebouwd uit verschillende elementen. Nederland scoort vooral hoog (zie onderstaande figuur) op de pijlers van macro-economische stabiliteit (op gelijke hoogte met 33 andere landen), infrastructuur (2^e plaats), bedrijvendynamiek (2^e), gezondheid (4^e), vaardigheden/onderwijs (4^e) en instituties (4^e).

Rank	Economy	Score ¹	Diff. from 2018 ²	
			Rank	Score
1	Singapore	84.8	+1	+1.3
2	United States	83.7	-1	-2.0
3	Hong Kong SAR	83.1	+4	+0.9
4	Netherlands	82.4	+2	—
5	Switzerland	82.3	-1	-0.3
6	Japan	82.3	-1	-0.2
7	Germany	81.8	-4	-1.0
8	Sweden	81.2	+1	-0.4
9	United Kingdom	81.2	-1	-0.8
10	Denmark	81.2	—	+0.6

Figuur 9 global competitiveness index 2019

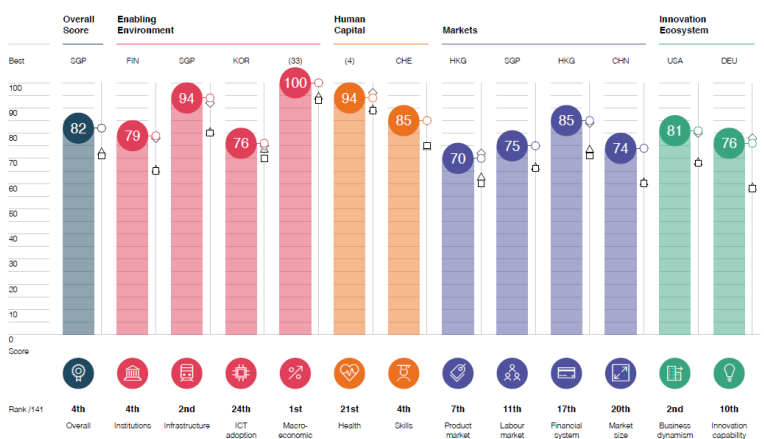
Netherlands

4th / 141

Global Competitiveness Index 4.0 2019 edition

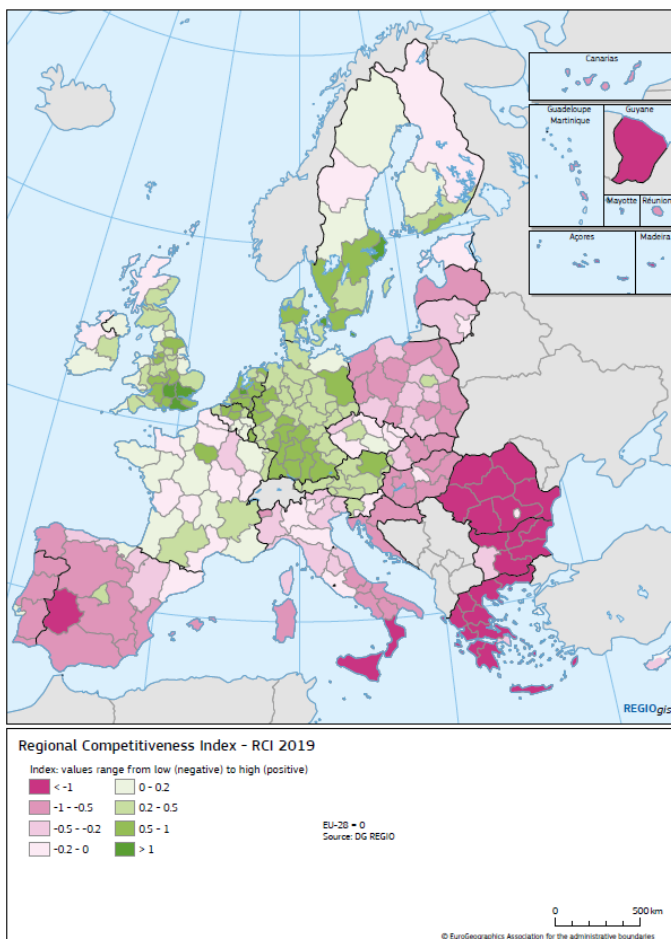
Rank in 2018 edition: 6th / 140

Performance Overview Key ◊ Previous edition ▲ High-income group average □ Europe and North America average 2019

Nederland scoort het minst op de factoren 'omvang markt' (20ste) en 'ICT adoptie' (24ste). De enige verklaring voor de lage score bij 'omvang markt' is de relatieve kleine omvang van het BBP van Nederland in vergelijking met grotere landen. De lagere score bij 'ICT adoptie' komt door lagere scores op de factoren 'mobiele telefoonabonnementen' (plek 63), 'mobiele breedbandabonnementen' (plek 45) en 'glasvezelabonnementen' (plek 35). Andere factoren waar Nederland lager scoort zijn 'complexiteit van tarieven' (plek 113), 'flexibiliteit van beloning' (plek 128), 'mobiliteit van de arbeidsmarkt' (plek 72), 'belasting op arbeid' (plek 89), en 'administratieve kosten om een bedrijf te beginnen' (plek 55). Zie deze link voor het profiel en totaalscore van [Nederland](#).

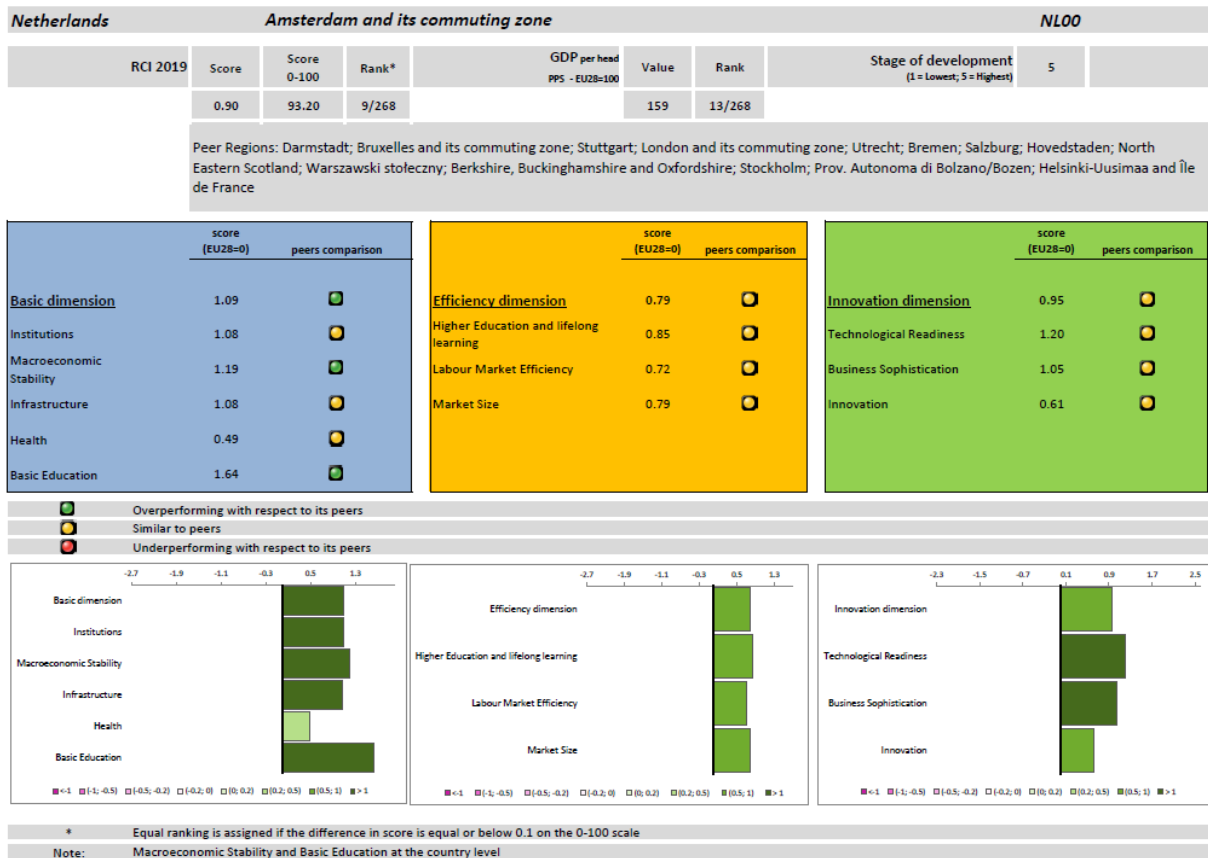
MAP 1: RCI 2019 scores (z-scores, EU-28=0)

Figuur 10 Regional Competitiveness Index 2019

Regional Competitiveness Index 2019

De [Regional Competitiveness Index](#) (RCI) is een index van de Europese Commissie om de economische prestaties en concurrentiekracht van 268 EU regio's van 28 EU lidstaten te meten. In de RCI worden 11 dimensies onderzocht die worden opgebouwd uit 74 indicatoren. De 11 dimensies worden georganiseerd in 3 sub-indexes (basis, efficiency en innovatie). In de top vijf van regio's staat Stockholm op de eerste plaats, gevolgd door Utrecht (2), Berkshire/Buckinghamshire/Oxfordshire (3), Surrey/East- en West-Sussex (4) en het Deense Hovedstaden (5). Flevoland/Noord-Holland (groot-Amsterdam) staat op de 9^e plaats. Groot-Amsterdam scoort hoog op 'macro-economische stabiliteit', 'basis onderwijs', 'technological readiness' en 'business sophistication'. Het zwakst scoort Amsterdam op 'gezondheid', 'arbeidsmarkt efficiency', en 'innovatie'. Utrecht scoort hoger op de sub-index efficiency en de factor innovatie. De RCI concludeert dat hoofdstedelijke regio's in het algemeen de best presterende regio's van het land zijn. Nederland (Utrecht), Duitsland (regio München) en Italië (Lombardije) zijn daarop de uitzonderingen.

Figuur 11 RCI scorekaart regio groot-Amsterdam

Randstad Monitor 2019

De [Randstad Monitor](#) is een product van de samenwerkende Randstad provincies (Regio Randstad). De Randstad Monitor vergelijkt de Randstad met zijn 8,2 miljoen inwoners met 19 andere grootstedelijke regio's in Europa op tal van indicatoren. Qua bevolkingsomvang is de Randstad de vierde grootstedelijke regio, na Londen, Parijs en Noordrijn-Westfalen. In deze monitor is er geen algemene totaalscore van concurrerend vermogen van regio's, maar zijn er ranglijsten op thema's. Qua BBP per hoofd van bevolking (€ 48.659) is de Randstad de vierde economie in deze monitor (na Parijs (€ 58.358), Kopenhagen-Malmö (€ 54.827) en Frankfurt (€ 50.666)). Randstad scoort hoog op de 'regional competitiveness index' van de EU (zie hierboven), goederenvervoer per zeehavens (eerste plaats), luchtvaart (derde plaats), congestie/files (eerste plaats), gezondheid en welzijn (derde plaats). Er worden geen duidelijke zwakke punten van de Randstad genoemd, maar in vorige edities bleek Randstad relatief iets lager te scoren op investeringen in R&D en percentage van beroepsbevolking met hoger onderwijs. Verder wordt in de Randstad monitor gerapporteerd over de projecten die met EU subsidies zijn uitgevoerd. In de periode van 2014 tot en met 2018 zijn er 6.250 projecten met EU subsidie uitgevoerd waarmee een totale EU investering van € 2,35 miljard gemoeid was.

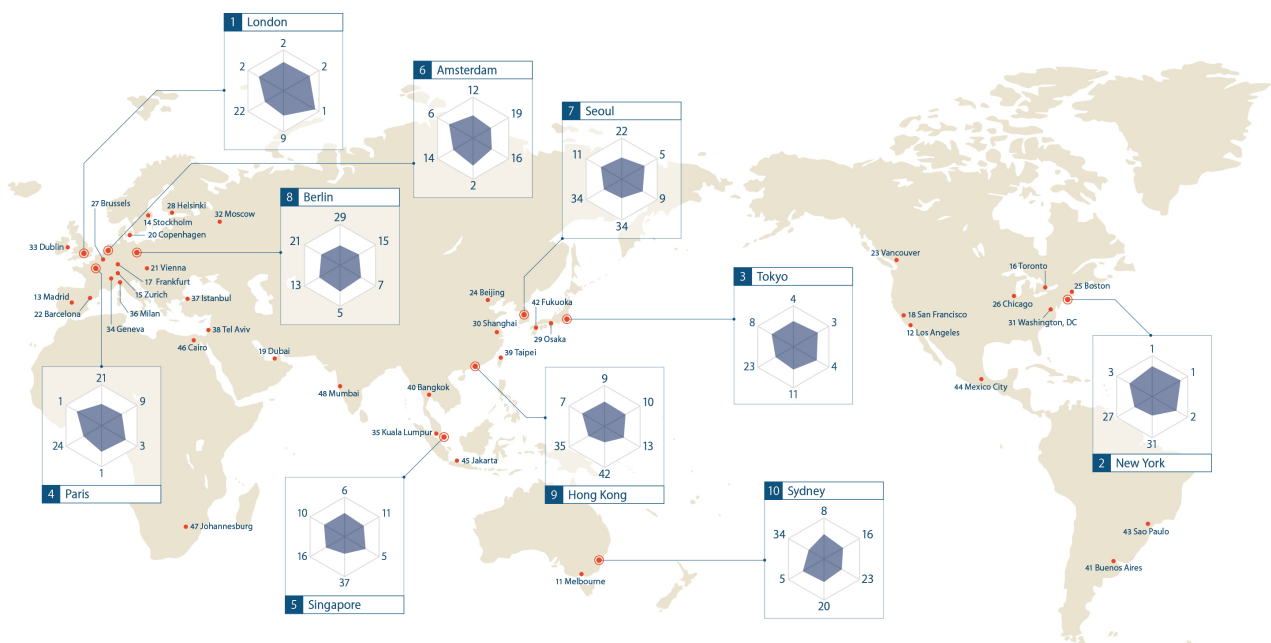
Global Power City Index 2019

In de recente (peiljaar 2019) [Global Power City Index](#) van de MMF Institute for Urban Studies staat Amsterdam op plaats 6. In deze index worden wereldsteden

gerangschikt op hun internationale aantrekkingskracht op bedrijven en mensen. De rangschikking geschiedt op basis van hun score op 6 aspecten:

1. Economie (Amsterdam: plaats 12 (2017: 19))
2. Research & Development (Amsterdam: plaats 19 (2017: 17))
3. Culturele interactie (Amsterdam: plaats 16 (2017: 14))
4. Leefbaarheid (Amsterdam: plaats 2 (2017: 2))
5. Milieu (Amsterdam: plaats 14 (2017: 13))
6. Bereikbaarheid (Amsterdam: plaats 6 (2017: 7))

Figuur 12 Global Power City Index 2019

Naast deze 6 categorieën rangschikt deze index de steden ook op aantrekkelijkheid als vestigingsplaats vanuit de perspectieven van het internationale bedrijfsmanagement voor bedrijfsvestiging (plek 4), de internationale werker (plek 5), de toerist (plek 14) en de lokale bevolking (plek 10). Concluderend: sterke punten van de Amsterdamse regio zijn de leefbaarheid, bereikbaarheid en aantrekkelijkheid als vestigingsplaats. Minder sterke punten zijn de investeringen in R&D, milieu (zoals commitment aan klimaatmaatregelen) en culturele interactie (culturele voorzieningen zijn goed, maar Amsterdam scoort minder op beschikbare hotelkamers en luxe hotels).

Global Financial Centres Index (september 2018)

De [Global Financial Centres Index](#) is een coproductie tussen de China Development Institute, een onafhankelijke denktank in Shenzhen, en het bureau Z/Yen in Londen en wordt tweemaal per jaar gepubliceerd (maart en september). De index rangschikt de concurrentiepositie van mondiale financiële centra. In totaal 100 steden zijn

onderzocht op een groot aantal factoren. Aangezien Amsterdam ambities heeft om een belangrijk financieel centrum te zijn, vooral na vertrek van het VK uit de EU, is deze index relevant om te volgen. Londen voerde de index vaak aan, maar als gevolg van de onzekerheden rondom Brexit heeft Londen twee jaar geleden de eerste plaats moeten afstaan aan New York. De 22ste positie van Amsterdam op deze ranglijst is bescheiden, maar ten opzichte van 2018 (35ste plek) is Amsterdam wel duidelijk gestegen. Na Londen (2) heeft Amsterdam nog de Europese steden Zurich (10), Luxemburg (12), Edinburgh (13), Geneve (14), Frankfurt (16) en Parijs (18) voor zich. De ranglijst wordt aangevoerd door New York (1), Londen (2), Shanghai (3), Tokyo (4) en Hong Kong (5). De index is opgebouwd uit verschillende indicatoren van vijf thema's: (1) menselijk kapitaal (2) ondernemersklimaat, (3) financiële instituten, (4) infrastructuur en (5) reputatie. Amsterdam scoort het hoogst op ondernemersklimaat (plaats 7), infrastructuur (plaats 10) en ontwikkeling van financiële instituten (plaats 14). Amsterdam scoort zwakker op menselijk kapitaal (buiten top 15) en reputatie (buiten top 15). Amsterdam krijgt het profiel 'global diversified' (relatief brede expertise). De top financiële centra hebben het profiel 'global leaders' (brede expertise én gespecialiseerd).

Logistics Performance Index 2018

De [Logistics Performance Index](#) (LPI) is een product van The World Bank dat de logistieke prestaties van landen in beeld brengt. In de LPI worden 160 landen vergeleken. De LPI bestaat sinds 2007 en wordt sinds 2010 om het jaar geactualiseerd. De editie van 2020 was helaas nog niet verschenen ten tijde van het opstellen van deze voortgangsrapportage. De nationale Topsector Logistiek heeft één van haar doelstellingen aan deze index gekoppeld (d.w.z. het bereiken van de eerste plaats in 2020). De index is opgebouwd uit 6 indicatoren: (1) efficiëntie van douane, (2) kwaliteit van de goedereninfrastructuur, (3) afhandeling van internationale zendingen, (4) kwaliteit van logistieke dienstverlening, (5) track & trace kwaliteit, en (6) tijdigheid van aankomst van zendingen. In de totaalscore over de periode 2012-2018 staat Nederland op de tweede plek, na Duitsland (1) en voor Zweden (3), België (4) en Singapore (5). In de meting van 2018 is Nederland echter gezakt van de vierde plaats (2016) naar de zesde plaats op de LPI, met Duitsland (1), Zweden (2), België (3), Oostenrijk (4) en Japan (5) voor zich. Nederland scoorde het hoogst op douane (5), infrastructuur (4), en logistieke dienstverlening (5). Lager scoorde Nederland op internationale zendingen (11), tracking & tracing (11), en tijdigheid (11).

Global Innovation Index 2020

De [Global Innovation Index](#) is een product van de World Intellectual Property Organization (WIPO), Cornell University uit Ithaca, New York en INSEAD. De index bestaat sinds 2007 en rangschikt de prestaties op gebied van innovatie van 131 landen. Deze is opgebouwd uit 80 indicatoren die verdeeld zijn over zeven groepen, waarvan vijf behoren tot inputfactoren en twee tot outputfactoren. Bij inputfactoren gaat het over randvoorwaarden voor innovatie zoals onderwijs en kennisinfrastructuur. Bij outputfactoren kan gedacht worden aan zaken als patenten, wetenschappelijke publicaties, en technologische toepassingen. Inputfactoren zijn: instituties, menselijk kapitaal en onderzoek, infrastructuur, markt, en zakelijk klimaat.

Outputfactoren zijn: kennis & technologie en creativiteit. Nederland staat op de vijfde plaats in de ranglijst voor 2020 (2^e in 2017). Boven Nederland staat Zwitserland (1), Zweden (2), VS (3) en het VK (4). De index laat ook een rangschikking zien van innovatieve clusters/regio's. Hierin staat Amsterdam-Rotterdam op de 18^e plaats en Eindhoven op 34. De top drie bestaat uit Tokyo-Yokohama (1), Shenzhen-Hong Kong-Guanzhou (2) en Seoul (3).

Nederland scoort het hoogst op de factoren 'kennis absorptie' (1), 'online creativity' (2), ICT toepassingen (4), kennis verspreiding (5), en 'ondernemersklimaat' (5). Nederland scoort het laagst op de factoren 'krediet' (leningen) (47), 'tertiaire educatie' (37), 'ecologische duurzaamheid' (32), 'investeringen' (29), en 'algemene infrastructuur' (o.a. elektriciteit) (28).

Conclusies uit internationale vergelijkingen

In bovenstaande bloemlezing van internationale ranglijsten wordt geen vergelijking gemaakt tussen Noord-Holland en andere regio's in de wereld, maar zijn het ranglijsten op landenniveau, op het niveau van steden (Amsterdam), of metropolitane gebieden (Randstad). Toch is dit relevant voor Noord-Holland omdat de bevindingen goed vertaald kunnen worden naar het niveau van de regio. In het algemeen kan gesteld worden dat Nederland (Noord-Holland, Amsterdam) hoog scoort op de diverse ranglijsten en dat het goed zit met het vestigingsklimaat en de internationale concurrentiepositie. In onderstaande tabel zijn op hoofdlijnen de bevindingen in overzicht gebracht.

	Sterk	Zwakker
<i>Global Competitiveness Index (Nederland plek 4)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Macro-economische stabiliteit • Infrastructuur • Bedrijvendynamiek • Gezondheid • Onderwijs en skills • Instituties 	<ul style="list-style-type: none"> • Marktomvang • ICT adoptie • Complexe tarieven • Flexibele beloning • Mobiliteit arbeidsmarkt • Belasting op arbeid • Kosten om bedrijf te starten
<i>Regional Competitiveness Index (groot-Amsterdam plek 9)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Macro-economische stabiliteit • Infrastructuur • Instituties • Basis onderwijs • Technological readiness • Business sophistication 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezondheid • Efficiency van arbeidsmarkt • Innovatie
<i>Randstad Monitor (Randstad)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Omvang grootstedelijk gebied • Goederenvervoer per zeehavens • Luchtvaart • Infrastructuur/ congesties 	<ul style="list-style-type: none"> • Relatief lager niveau investeringen in R&D • Relatief lager niveau beroepsbevolking met HBO+
<i>Global Power City Index (Amsterdam plek 6)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Leefbaarheid • (Culturele) voorzieningen • Bereikbaarheid • Economie • Aantrekkelijkheid als vestigingsplaats voor internationale bedrijven en werkers 	<ul style="list-style-type: none"> • Investeringen in R&D • Milieu (commitment aan bv. klimaatmaatregelen) • Culturele interactie (hotelkamers, luxe hotels)
<i>Global Financial Centres Index (Amsterdam plek 22)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemersklimaat • Infrastructuur • Financiële instituten 	<ul style="list-style-type: none"> • Menselijk kapitaal • Reputatie
<i>Logistics Performance Index (Nederland 6^e plek)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Douane • Infrastructuur • Logistieke dienstverlening 	<ul style="list-style-type: none"> • Internationale zendingen • Tracking & tracing • Tijdigheid

<i>Global Innovation Index (Nederland plek 5, Amsterdam- Rotterdam plek 18)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis absorptie • Online creativiteit • ICT toepassingen • Kennisverspreiding • Ondernemersklimaat	<ul style="list-style-type: none"> • Krediet (leningen) • Tertiaire educatie • Ecologische duurzaamheid • Investeringen • Algemene infrastructuur (zoals elektriciteit)
---	---	--

Kantoor op Zuidas

5. Barometer Welvaart & Welzijn

In het Strategisch Beleidskader Economie hebben wij het bevorderen van welvaart en welzijn in onze provincie, ook genoemd 'brede welvaart', benoemd als hoofddoel van ons economisch beleid. Om inzicht te verkrijgen in wat dit is, hebben wij in onze Uitvoeringsagenda Economie een monitor (barometer) voor welvaart en welzijn ontwikkeld, de [Barometer Welvaart & Welzijn](#).

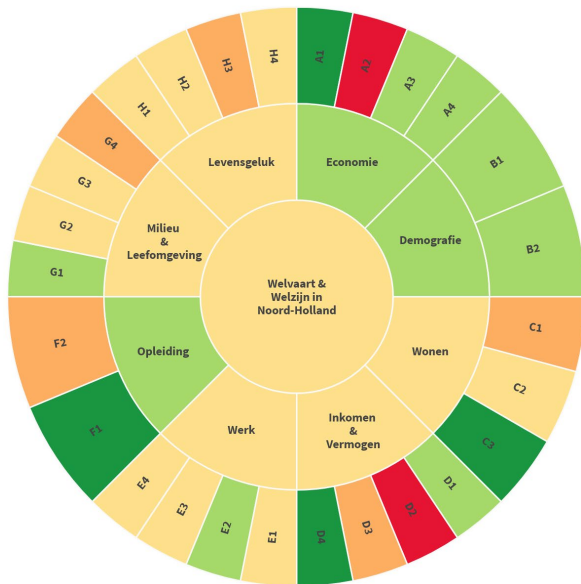
De Barometer Welvaart & Welzijn is niet bedoeld om 1-op-1 de beleidsdoelen van het economisch beleid te koppelen aan indicatoren van de barometer. Dat zou een overschatting zijn van de causale effecten van beleidsmaatregelen op de maatschappij en een onderschatting van allerlei andere factoren die ook meespelen, zoals de wereldconjunctuur, (inter)nationale gebeurtenissen, trendverschuivingen, en veranderingen in markten. De barometer is wel bedoeld om via een set van objectieve data inzicht te verkrijgen in het begrip brede welvaart en hoe dat zich ontwikkelt in de loop der jaren. Daarmee wordt de (politieke) discussie hierover gefaciliteerd.

We definiëren Welvaart & Welzijn als de optelsom van 8 thema's en in totaal 28 indicatoren. De thema's zijn Economie, Demografie, Wonen, Inkomen & Vermogen, Werk, Opleiding, Milieu & Leefomgeving en Levensgeluk. De data worden op het niveau van de provincie Noord-Holland weergegeven en worden vergeleken met de data van Nederland in totaal. Daar waar mogelijk wordt ook een EU vergelijking gemaakt. De meeste gegevens zijn ook op het niveau van regio's en gemeenten in te zien, bij het doorklikken op indicatoren. Zie [bijlage 1](#) voor een overzicht van de indicatoren van de barometer.

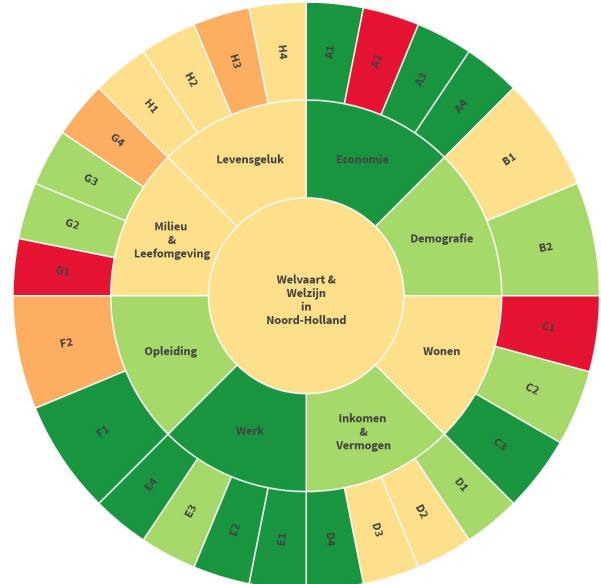
Op de hoofdpagina wordt de Barometer Welvaart & Welzijn als een roos weergegeven. Daarmee wordt de totaalscore in één beeld gevangen. De roos kan op twee manieren worden weergegeven: (1) Noord-Holland in vergelijking met Nederland of (2) Noord-Holland in vergelijking met Noord-Holland van het voorgaande jaar (dus de ontwikkeling binnen onze provincie zelf). Elke indicator heeft een bepaalde waardering die is vertaald in signaalkleuren op de roos: beter, gelijk of slechter (groen, geel, rood). We doen ons best om altijd de meest actuele cijfers te laten zien, maar we zijn daarvoor afhankelijk van brondata.

De roos bevat vakjes die verdeeld zijn in drie cirkels. Alle vakjes hebben een bepaalde kleur die laten zien of iets slechter (rood), beter (groen) of neutraal (geel/lichtoranje) is. Op de buitenste cirkel worden de 28 indicatoren getoond. Op de middelste cirkel staan de acht thema's. De kleur van het thema is de optelsom van de indicatoren die daarbij horen op de buitenste cirkel. Dus, zijn de indicatoren overwegend groen, dan kleurt het thema ook groen. De centrale cirkel is de optelsom van de kleuren van alle thema's en geeft dus in één oogopslag de stand van zaken van Welvaart & Welzijn weer. Corona-effecten zijn nog niet helemaal te zien in de barometer.

Barometer Welvaart & Welzijn Noord-Holland 2020

Noord-Holland vergeleken met Nederland

Noord-Holland vergeleken met Noord-Holland voorgaande jaar

Economie	Demografie	Wonen	Inkomen & Vermogen
A1: BBP per hoofd bevolking	B1: Demografische druk	C1: Woningtekort	D1: Gemiddelde besteedbaar inkomen
A2: Consumentenvertrouwen	B2: Bevolkingsgroei	C2: Groei woningvoorraad	D2: Inkomensongelijkheid
A3: Werkgelegenheidsgroei		C3: Verkoopwaarde woningen	D3: Langdurig laag inkomen
A4: Groei bedrijfsvestingen			D4: Gemiddeld vermogen
Werk	Opleiding	Milieu & Leefomgeving	Levensgeluk
E1: Werkloosheid	F1: Opleidingsniveau	G1: CO ₂ emissie	H1: Geluk
E2: Langdurig werkloosheid	F2: Voortijdige schoolverlaters	G2: Fijnstof	H2: Tevreden met het leven
E3: Netto arbeidsparticipatie		G3: Leefbaarheid woonbuurt	H3: Tevreden met lichamelijke gezondheid
E4: Arbeidsongeschikten		G4: Living Planet Index	H4: Tevreden met psychische gezondheid

Roos 1 (links): Noord-Holland vergeleken met Nederland

Het centrum van de roos kleurt geel (= gemiddeld/neutral). Dat betekent dat in vergelijking met Nederland de stand van zaken van welvaart & welzijn in Noord-Holland in het algemeen gelijkwaardig is met die van Nederland. Op de thema's zien we positieve (groene) ontwikkelingen op de thema's Economie, Demografie en Opleiding, en gele (neutrale) kleur op de overige thema's.

Economie

- **BBP per hoofd bevolking (donkergroen).** BBP per hoofd bevolking is per € 62.000 aanzienlijk hoger dan het Nederlands gemiddelde (€ 46.700). Hier is de economische kracht van de provincie Noord-Holland goed te zien. Noord-Holland levert in absolute zin de grootste bijdrage aan het nationale BBP, ook hoger dan de provincie Zuid-Holland, die meer inwoners heeft.
- **Consumentenvertrouwen (donkerrood).** Consumentenvertrouwen is lager in Noord-Holland dan elders in Nederland. Daling van consumentenvertrouwen kan verklaard worden door de coronacrisis. Noord-Holland is harder getroffen dan andere provincies, hetgeen waarschijnlijk dit lagere cijfer verklaard.
- **Werkgelegenheidsgroei (lichtgroen).** De cijfers zijn uit 2019, waardoor de corona-effecten nog niet zichtbaar zijn.
- **Groei bedrijfsvestigingen (lichtgroen).** Er is met name in de MRA een grote uitschieter. Ook hier zijn de corona-effecten nog niet zichtbaar omdat de cijfers de situatie eind 2019 beschrijven.

Demografie

- **Demografische druk (lichtgroen).** Het gaat hier om het percentage jongeren onder 20 jaar en ouderen boven 64 jaar gerelateerd aan de omvang van de beroepsbevolking. Vooral gemeenten met een relatief groot aandeel ouderen (vergrijzing) komen hier boven drijven. Top 5 van vergrijsde gemeenten (hoge demografische druk) zijn Laren, Bloemendaal, Heemstede, Bergen en Blaricum. Top 5 van gemeenten met lage demografische druk zijn Amsterdam, Diemen, Haarlem, Beverwijk en Zaanstad.
- **Bevolkingsgroei (lichtgroen).** Hogere bevolkingsgroei wordt geïnterpreteerd als positief. De hoogste bevolkingsgroei was in Diemen (5,4%).

Wonen

- **Woningtekort (lichtrood).** Het woningtekort (2019) in Noord-Holland is 5,3%, met Flevoland (6%) als hoogste in Nederland. Het tekort is wel toegenomen t.o.v. 2018 (5,1%).
- **Groei woningvoorraad (geel).** De grootste toename van de woningvoorraad was in Diemen (8,8%), gevolgd door Blaricum (2,7%), en Beemster (2,4%). In Amsterdam, waar veel vraag naar woningen is, groeide de voorraad met 1,3%.
- **Verkoopwaarde woningen (donkergroen).** Hogere verkoopwaarde wordt in het model van de barometer geïnterpreteerd als positief (want: toename welvaart voor verkoper en grote mate van waardeversteviging van eigen bezit), maar kan vanuit een ander perspectief (starter) ook als een negatieve ontwikkeling worden gezien. De groeiende verkoopwaarde is ook een signaal van een sterke economie, want dit leidt o.a. tot een grote behoefte tot vestiging van nieuwkomers. In Amsterdam, waar de druk op de woningmarkt het grootst is, steeg eind 2019 de gemiddelde verkoopprijs van een woning tot € 472.000.

Inkomen & vermogen

- **Gemiddeld besteedbaar inkomen (lichtgroen).** Het gemiddeld besteedbaar inkomen is in Noord-Holland iets hoger dan gemiddeld in Nederland.

- **Inkomensongelijkheid (donkerrood).** Het gaat hier om de verhouding tussen het aandeel van de huishoudens met de hoogste inkomens in de provincie t.o.v. het aandeel van huishoudens met de laagste inkomens. Voor deze indicator zijn nog geen recentere gegevens beschikbaar dan die uit 2017. Noord-Holland scoort hier slechter op dan andere provincies.
- **Langdurig laag inkomen (lichtrood).** Het gaat hier om het aandeel huishoudens met tenminste 1 jaar een inkomen onder de definitie van wat het CBS onder een laag inkomen verstaat. Noord-Holland (8,7%) scoort hierin iets lager dan Nederland (7,9%). Op gemeenteniveau scoort Amsterdam hierin het laagst (13,7%).
- **Gemiddeld vermogen (donkergroen).** Deze indicator is ook sterk gelinkt aan de indicator 'verkoopwaarde woningen' aangezien eigen woningbezit hierin meegeteld is als eigen vermogen. Het gemiddeld vermogen van de Noord-Hollandse huishoudens was € 230.000 eind 2019. Blaricum is de gemeente met het hoogste gemiddeld vermogen en Den Helder de kleinste.

Werk

- **Werkloosheid (geel).** De werkloosheid eind 2019 stond op 3,4%. Hoewel dit een bijna historisch lage werkloosheid was, scoorde Noord-Holland hiermee gemiddeld in Nederland, vandaar de kleur geel. De laagste werkloosheid werd in Zeeland gemeten (2,8%), de hoogste in Groningen (4,4%).
- **Langdurige werkloosheid (lichtgroen).** Het gaat hier om mensen die langer dan een jaar werkloos zijn. Noord-Holland scoort vrij laag (0,9%) en iets onder het Nederlands gemiddelde (1%). In 2015 stond deze indicator nog op 2,6% in Noord-Holland.
- **Netto arbeidsparticipatie (geel).** Noord-Holland scoort met 69,4% iets boven het Nederlands gemiddelde van 68,8%. De arbeidsparticipatie is het hoogst in gemeente Uitgeest (74,1%) en het laagst in Bergen (63,8%).
- **Arbeidsongeschikten (geel).** 3,5% van de beroepsbevolking van Noord-Holland zijn arbeidsongeschikten (WAO, WAZ, Wajong-ontvangers). In Nederland is dat 3,6%. Het hoogste aandeel is in Den Helder (6,9%), het laagste in Blaricum (2,2%).

Opleiding

- **Opleidingsniveau (donkergroen).** Het gemiddelde opleidingsniveau in Noord-Holland is hoog. Met hoog wordt bedoeld: tenminste HBO niveau.
- **Voortijdige schoolverlaters (lichtrood).** In Noord-Holland (periode 2018-2019) zijn er gemiddeld 22 leerlingen op de duizend die het onderwijs verlaten zonder een startkwalificatie. Het gemiddelde in Nederland ligt op ruim 20 per duizend.

Milieu & Leefomgeving

- **CO₂ emissie (lichtgroen).** Voor deze indicator hebben wij geen recentere gegevens dan voor het jaar 2018 (bron Klimaatmonitor). Gemeten wordt de uitstoot per gemeente in ton CO₂ per inwoner. Deze indicator is lichtgroen omdat het gemiddelde in Nederland (8,16 ton per inwoner) groter is dan het

gemiddelde in Noord-Holland (6,75 ton per inwoner). De trend in Noord-Holland is echter wel een stijgende.

- Fijnstof (geel). Het gaat hier om de aanwezigheid van fijnstof (PM2,5) in de lucht (bron RIVM). Noord-Holland scoort hier iets hoger dan het gemiddelde van Nederland, 71,6 respectievelijk 68,8 deeltjes. De trend is heel licht dalend.
- Leefbaarheid woonbuurt (geel). Dit gaat om een subjectieve beoordeling (rapportcijfer) van mensen op de vraag of zij vinden dat hun buurt erop vooruit is gegaan, achteruit is gegaan of gelijk is gebleven. Noord-Holland scoort het cijfer 7,6, evenals Nederland.
- Living Planet Index (lichtrood). Dit is een index-graadmeter van de Compendium voor de leefomgeving waarin de stand van zaken beoordeeld is t.a.v. biodiversiteit. De cijfers zijn echter niet geactualiseerd t.a.v. de vorige meting. Noord-Holland scoorde het cijfer 105,1 en Nederland 106,0. Belangrijkste informatie van deze index is dat Noord-Holland een dalende trend laat zien, waar Nederland als geheel stabiel blijft.

Levensgeluk

- Geluk (geel). De cijfers t.a.v. levensgeluk komen tot stand via enquêtes van het CBS waarin mensen om een rapportcijfer worden gevraagd. De huidige cijfers in de barometer zijn verouderd en zullen binnenkort geactualiseerd worden. Noord-Holland scoort exact op het gemiddelde van Nederland: 7,7. Wel is te zien dat Noord-Holland een fractie lager scoort dan vele andere (minder bevolkte) provincies. De meest 'gelukkige' provincies zijn Drenthe en Friesland, beide 7,9.
- Tevreden met het leven (geel). Bij deze vraag scoort Noord-Holland (7,6) iets onder het Nederlands gemiddelde van 7,7. Ook hier is niet veel verschil te zien met andere provincies, waar de hoogste score ook 7,7 is en de laagste 7,5.
- Tevreden met lichamelijke gezondheid (lichtrood). Noord-Holland scoort het rapportcijfer 6,9, daar waar het Nederlands gemiddelde op 7,0 ligt. Omdat hier wat meer differentiatie per provincie te zien is (hoogste score is Utrecht met 7,2), kleurt Noord-Holland lichtrood.
- Tevreden met psychische gezondheid (geel). Noord-Holland scoort 6,9 met 7,0 voor het Nederlands gemiddelde.

Roos 2 (rechts): Noord-Holland vergeleken met voorgaand jaar

In de tweede roos (Noord-Holland vergeleken met Noord-Holland in voorgaande jaar) zien we hoe de indicatoren zich ontwikkelen als we alleen naar Noord-Holland kijken. We zien hier veel donkergroene kleuren en enkele donkerrode. De donkergroene indicatoren zien we vooral op de hardere economische dimensies zoals 'economie' en 'werk'. Ook 'demografie', 'opleiding' en 'inkomen en vermogen' ontwikkelen zich positief. Daarbij moet worden opgemerkt dat dit pre-corona cijfers zijn. De 3 donkerrode indicatoren zijn:

- 'consumentenvertrouwen': hierin is het corona-effect wel duidelijk te zien.

- 'woningtekort': het woningtekort in Noord-Holland laat een licht stijgende lijn zien.
- 'CO₂ emissie': De uitstoot is weliswaar gemiddeld lager in Noord-Holland dan het gemiddelde van Nederland, maar de trend is stijgend waar de trend in Nederland dalend is.

Conclusie Barometer Welvaart & Welzijn 2020

De stand van zaken van welvaart & welzijn in Noord-Holland is in het algemeen neutraal tot licht positief te beoordelen. In de totaalscore verhoudt Noord-Holland zich met het Nederlands gemiddelde. Noord-Holland scoort in vergelijking met Nederland vooral sterk op de thema's Economie, Demografie en Opleiding. Als we alleen naar ontwikkeling binnen Noord-Holland zelf kijken, dan scoort de provincie hoog op de meeste thema's (Economie, Werk, Inkomen & Vermogen, Opleiding en Demografie). Minst positieve indicatoren van Noord-Holland zijn de woningtekort, biodiversiteit, en CO₂ uitstoot. Daarbij is ook consumentenvertrouwen gekomen als negatief scorende indicator waarbij de effecten van de coronacrisis duidelijk zichtbaar zijn.

6. Stand van zaken Uitvoeringsagenda Economie

In de tabel van hoofdstuk 7 wordt in detail de voortgang beschreven van elk actiepunt van de Uitvoeringsagenda Economie. Hier volgt per thema een beschrijving van enkele hoofdpunten c.q. mijlpalen.

1. Aantrekkelijke en duurzame werklocaties

Dit gaat over de beschikbaarheid van ruimte voor economische activiteiten, over bedrijventerreinen en kantoorlocaties, over havens, detailhandel, en ruimte voor toerisme.

Programmering van werklocaties

Regionale afstemming van de ontwikkeling en uitgifte van werklocaties (zowel bedrijventerreinen als kantoorlocaties) is een belangrijk onderdeel van het economisch beleid van de provincie Noord-Holland. Hier komt de rol van de provincie als regionale regisseur goed tot zijn recht. In 2019 is de Uitvoeringsstrategie Plabeka 3.1 vastgesteld, waarin de programmering van werklocaties in de MRA is afgestemd. De jaarlijkse monitoringsrapportages zijn een belangrijk instrument om grip te houden op ontwikkelingen. In Noord-Holland Noord zijn er drie regionale convenanten aangegaan voor de regionale programmering. In 2020 werken we in samenwerking met deze regio's in Noord-Holland Noord aan het actualiseren van de behoefteeraming voor werklocaties. Deze nieuwe behoefteeraming vormt de basis voor nieuwe regionale afspraken. In Noord-Holland Zuid wordt gewerkt aan een MRA-brede datacenterstrategie om regionale afspraken te maken over de programmering van datacenters. De grote behoefte van de markt in dit deel van Nederland voor de vestiging van nieuwe datacenters knelt vooral met de energie-infrastructuur, zodat regionale afspraken hierover belangrijk zijn.

Herstructurering (HIRB)

Herstructurering van bedrijventerreinen blijft een belangrijk onderdeel van het economisch beleid. De uitvoeringsregeling HIRB is hiervoor al ruim 17 jaar het instrument van de provincie en deze regeling is zeer bekend bij alle gemeenten. In 2020 is de HIRB regeling aangepast in een 'HIRB+' regeling. De HIRB+ regeling zorgt voor meer samenhang tussen de verschillende onderdelen van de regeling. De HIRB+ regeling bestaat uit subsidies voor fysieke herstructurering van bedrijven- en haventerreinen, voor ondersteuning van procesmaatregelen voor herstructurering van bedrijventerrein, voor toekomstbestendige winkelgebieden en pilots voor herstructurering van verblijfsrecreatiegebieden. In de HIRB+ regeling is ook meer accent gelegd op verduurzaming van werklocaties, waaronder circulaire economie, leefbaarheid en biodiversiteit. De regeling is in 2020 opengesteld en loopt (deels) nog. In kader van de uitvoering van motie 42 (economisch herstelfonds vanwege corona) worden nieuwe onderdelen toegevoegd aan de HIRB, specifiek gericht op investeringen voor duurzaamheidsmaatregelen op bedrijventerreinen, op 5 pilotprojecten voor verduurzaming en op het uitbreiden van de opdracht aan de

aanjagers voor herstructurering (Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen in de MRA en Ontwikkelingsbedrijf NHN in Noord-Holland Noord).

Westas en circulaire economie

Met het project Westas (2016-2018) heeft de provincie tezamen met een groot aantal regionale partijen ervaring opgedaan met circulaire economie in combinatie met gebiedsontwikkeling. Eind 2018 is dit project beëindigd, waarbij een aantal onderzoeksresultaten zijn opgeleverd. Op basis van deze resultaten wordt verder gewerkt aan zaken als een circulair afwegingskader voor gronduitgifte en gebiedsontwikkeling (via SADC), benutten van restwarmte van datacenters (via SADC/Polanenpark) en het verder brengen van circulaire bouw (zoals bij C-creators). Na totstandkoming van provinciaal beleid voor circulaire economie in 2017 (Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie en Actieagenda), is in 2020 de nieuwe Actieagenda Circulaire Economie vastgesteld. Deze actieagenda valt overigens niet in de portefeuille van economie en er zal afzonderlijk over worden gerapporteerd. Niettemin is circulaire economie in de praktijk een wezenlijk onderdeel van de Uitvoeringsagenda Economie. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de uitvoering van de MKB-innovatie instrumenten, waarvoor circulaire bedrijven een belangrijke doelgroep zijn.

Schipholregio

In de Schipholregio heeft de provincie SADC als belangrijkste uitvoeringsinstrument voor het versterken van het ruimtelijk-economisch vestigingsklimaat. In 2020 heeft SADC zich onder meer bezig gehouden met het opstellen van een marktvisie voor de corridor Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp, ook als bouwsteen vanuit het perspectief

van de markt voor de MIRT verkenning voor ZWASH (EnterNL). ZWASH maakt onderdeel uit van MIRT programma SBAB (Samen Bouwen aan Bereikbaarheid). In het kader van de marktvisie van SADC wordt ook gerekend aan de mogelijkheden om vanuit gebiedsontwikkeling financieel bij te dragen aan de realisatie van het doortrekken van de Noord-Zuid metrolijn naar Schiphol en Hoofddorp. In MIRT verband wordt nog besloten over de vervolgstappen van dit proces, waarschijnlijk in de vorm van een MIRT-onderzoek. SADC heeft ook stappen gezet in haar ambitie om werklocaties circulair te ontwikkelen. Voorbeelden daarvan zijn het toepassen van circulair asfalt, een biobased brug, het verder ontwikkelen van C-Beta (ontmoetingsplek voor circulaire economie) en het introduceren van een materialenpaspoort voor Schiphol Trade Park. Een groot knelpunt in de Schipholregio is de energie-infrastructuur (transport van elektriciteit). Netbebeerder TenneT en Alliander hebben een code rood afgegeven. Dit betekent voor nieuwe bedrijven op sommige plekken in de Haarlemmermeer dat zij wel worden aangesloten op het netwerk, maar geen garantie krijgen voor stroomlevering. Het ontbreekt aan transportcapaciteit. De capaciteit moet vergroot worden met nieuwe onderstations om dit knelpunt op te lossen. Momenteel werken provincie, gemeente en SADC samen om een deel van SLP-zuid, een stuk grond in provinciaal eigendom, voor dit doel aan TenneT/Alliander te verkopen. Het kan echter nog 4 of 5 jaar duren voordat dit gerealiseerd is en bovendien lost dit maar een deel van het knelpunt op.

In 2020 door SADC opgeleverde circulaire werkplekken op C-Bèta

Zeehavens

Via het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied en het Uitvoeringsprogramma NZKG zetten we in om het gebied internationaal concurrerend te houden en te versterken. De druk op de ruimte in het Noordzeekanaalgebied neemt toe omdat de opgaven op het gebied van energietransitie en circulaire economie extra ruimte vragen naast de bestaande opgaven met betrekking tot woningbouw, haven economie, recreatie, cultuur en waterberging. In het Noordzeekanaalgebied is in 2018 o.a. gestart met een Ontwikkelstrategie Energietransitie NZKG. Deze ontwikkelstrategie is mede bedoeld als bouwsteen voor het Klimaatakkoord vanuit de industrietafel NZKG van het Klimaatakkoord. Daarnaast is gestart met een project om de praktische kansen voor de toepassing van circulaire economie op een bestaand bedrijventerrein. Ook het Rijk heeft in het kader van de Nationale Omgevingsvisie erkend dat de druk op de ruimte groot is en dat ruimtelijke keuzes in het gebied ook van Nationaal belang zijn. Daarom is het gebied in 2020 aangewezen als NOVI-gebied. Rijk en regio gaan gezamenlijk een gebiedsuitwerking maken in aansluiting op de verstedelijkingsopgave. Om meer ruimte voor de energietransitie en de haven economie te creëren werkt de provincie samen met partners in het NZKG en het Rijk aan de realisatie van de energiehaven in de IJmond en een gebiedsuitwerking achter de sluisen in Velsen Noord. Om de havens verder te verduurzamen is de uitvoeringsregeling Duurzame Zeehavens in november 2020 open gesteld.

Voor de zeehaven van Den Helder is in 2020 is o.a. een ruimtelijke strategische verkenning Maritiem Cluster Kop van Noord-Holland uitgevoerd, die 6 scenario's voor de ontwikkeling van de haven heeft opgeleverd. Deze scenario's vormen de inspiratie voor ontwikkelrichtingen die uiteindelijk ruimtelijk zullen worden vertaald in de omgevingsvisie van de gemeente Den Helder. Ook hebben de gemeente Den Helder,

de provincie Noord-Holland en de gemeenten van de Kop van Noord-Holland in 2020 een Regiodeal afgesloten met het ministerie van LNV (als trekker) en andere departementen. In deze Regiodeal is een programma uitgewerkt voor de lijnen: Human Capital, Opkomende maritieme technologieën en voor Waterstofeconomie. Het ministerie sluit deze regiodeals om de brede maatschappelijke welvaart te verbeteren en versterken. Het Rijk heeft 5 miljoen euro bijgedragen en de gemeente Den Helder en de provincie samen ook 5 miljoen euro. Het programma beslaat een periode van 4 jaar.

Detailhandel

Sinds 2018 biedt de provincie Noord-Holland een subsidiemogelijkheid (Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden) voor de verbetering van winkelgebieden, mede naar aanleiding van een statenmotie op dit thema. Dit is een subsidieregeling voor proces- en onderzoeksondersteuning voor gemeenten, ondernemers en ondernemerscollectieven. In 2019 zijn er via de UTW 53 subsidies verleend. De regeling loopt nog in 2020. Daarnaast is in 2019 het provinciale detailhandelsbeleid geëvalueerd waarbij enkele verbeterpunten zijn aangedragen en opgepakt. Momenteel wordt gewerkt aan een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van winkelgebieden en wordt tezamen met provincies Utrecht en Zuid-Holland opnieuw een Randstad koopstromenonderzoek uitgezet.

Toerisme en verblijfsrecreatie

In 2020 heeft de provincie in de MRA als ook Noord-Holland Noord regio's ondersteund voor het maken van regionale visies c.q. strategieën voor verblijfsrecreatie. In het kader van kwaliteitsverbetering zijn in de regio's van NHN vitaliteitsscans voor verblijfsrecreatie uitgevoerd. Op basis hiervan wordt een traject voor kwaliteitsverbetering gestart. Samen met Holland boven Amsterdam (HbA) en het Ontwikkelingsbedrijf NHN hebben we opdracht gegeven om ondernemers te ondersteunen bij het opstellen van nieuwe arrangementen. Aanleiding was niet alleen een betere spreiding over het gebied en mensen langer in het gebied houden, maar juist om in corona tijd ondernemers te ondersteunen bij het ontwikkelen van nieuwe concepten, passend binnen de RIVM maatregelen. Met betrekking tot het thema 'identiteit' is er in 2020 vooral ingezet op de industriecultuur in de IJmond, Noordzeekanaalgebied en Zaanstad. Vanuit het Investeringskader Waddengebied (IKW) zetten we in op het benutten van de unieke kwaliteit van de Waddenzee als werelderfgoed. Vanuit dit programma is een marketingstrategie ontwikkeld om dit gebied nationaal en internationaal op de kaart te zetten.

2. Goede bereikbaarheid

Dit gaat over de bereikbaarheid van economische gebieden, de verbindingen tussen wonen, werken en recreëren, het mobiliteitssysteem en de internationale connectiviteit van Noord-Holland. NB: dit thema valt onder de portefeuille mobiliteit. Zie het [Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur 2017-2021](#).

3. Een veerkrachtige arbeidsmarkt

Dit thema gaat over het aanbod van arbeid, over de match tussen onderwijs en arbeidsmarkt, over de inzetbaarheid van het menselijk kapitaal, en de inclusieve arbeidsmarkt. Voor dit onderdeel bestaat er een eigen agenda, de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt. Deze agenda zet in op 3 thema's: verbeteren aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt (via campussen), versnellen van mogelijkheden 'van werk naar werk' en bevorderen van inclusieve arbeidsmarkt. Een belangrijk uitvoeringsinstrument is de provinciale werkambassadeur. Zie ook de [provinciale monitor arbeidsmarkt 2019-2020](#).

In het arbeidsmarktbeleid is veel ingezet op techniek omdat er een acute mismatch bestaat tussen vraag (arbeidsmarkt) en aanbod (onderwijs). De invloed van techniek en technologie op de ontwikkeling van onze economie en de daarvoor benodigde vakkennis en vaardigheden (skills) blijft onverminderd groot. Sinds 2016 zijn er met provinciale bijdragen met een totaal van totaal € 1,3 miljoen meer dan 10 campussen (publiek private samenwerkingen) in de regio tot stand gekomen. Deze campussen richten zich in eerste aanleg vooral op onderwijsvernieuwing in samenspraak met het bedrijfsleven. Met het House of Skills (HoS) draagt de provincie via de Metropoolregio Amsterdam (MRA) bij aan een meer wendbare arbeidsmarkt op basis van skills in aanvulling op (verouderde) diploma's. Een skillsbeweging, pilotprojecten en de skillsproducten die dit heeft opgeleverd, zijn van meerwaarde voor zowel lokale resultaten als regionale en landelijke ontwikkelingen. Via een aantal campussen hebben wij direct bijgedragen aan vergroten van de focus op skills, zie hiervoor Techport en ZaanCampus-Techlands. In 2019 is met de Techportpartners de besluitvorming over een Innovation Warehouse Techport Centre vlot getrokken. Eind

2020 is definitieve besluitvorming voorzien. De provincie heeft in 2018 hiervoor € 1 miljoen beschikbaar gesteld. Met provinciale bijdrage in de EFRO-subsidiering via het Kansen voor West programma, is het gelukt innovatie van bedrijven dichterbij het onderwijs te brengen. Techport heeft een Fieldlab Just in Time Maintenance kunnen starten. De 3Dmakerszone heeft het voortouw genomen in de ontwikkeling van een zogenaamd Bouwlab. Zie daarnaast ook onze inzet op het hoger beroepsonderwijs in Noord-Holland Noord. In mei 2020 is de nieuwe Werkambassadeur benoemd. In het kader van het actualiseren van de Uitvoeringsagenda Economie in 2021 zal ook zijn werkprogramma worden vernieuwd.

Mede in het kader van het innovatiebeleid is gewerkt aan TerraTechnica. Dit is een onderwijsprogramma in samenwerking met het bedrijfsleven met een focus op toegepaste duurzame energie innovaties. Het programma zet onder meer in op het interesseren van jongeren voor technische opleidingen, voor om- of bijscholing en het werken aan innovaties voor bedrijven in het onderwijs.

4. Een sterk innovatieklimaat

Dit thema gaat over het versterken van het innovatief vermogen van de economie en de inzet van kennis, onderzoek en technologie om innovaties te verzilveren in nieuwe producten en nieuwe markten.

Duurzame MKB innovatie

De afgelopen 3 jaren is sterk ingezet op (duurzame) MKB innovatie. De ambities zijn uitgewerkt in vier innovatie-instrumenten c.q. programma's. Deze instrumenten zijn:

- PIM (programma innovatief MKB). PIM richt zich op de investeringsgereedheid van businessplannen en de transparantie op de kapitaalmarkt. PIM functioneert als een loket voor bedrijven en biedt bedrijven maatwerktrajecten aan voor financieringsvragen. PIM heeft de afgelopen 3 jaar ruim 1.000 innovatieve bedrijven bijgestaan. In totaal is er voor 110 projecten € 46,6 miljoen aan financiering opgehaald. In 2020 is PIM via een Europees aanbestedingstraject opnieuw gegund.
- GOI-NH is een versnellingsprogramma voor duurzame innovaties van MKB bedrijven, vaak startups. In de periode 2018-2020 zijn er in totaal vijf GOI-NH Accelerators uitgevoerd, waaraan 69 bedrijven hebben deelgenomen. Vele innovaties vallen in de categorie circulaire economie.
- Het Innovatiefonds Noord-Holland (INH), voor leningen aan ondernemers in de proof-of-conceptfase. Het Innovatiefonds NH is gestart in juni 2018 in samenwerking met een aantal kennisinstellingen. In totaal zijn er tot oktober 2020 162 aanvragen ingediend, hiervan zijn 27 toegekend en is voor € 7,3 miljoen aan financiering verstrekt.
- De MIT (MKB Innovatie Topsectoren) regeling. De MIT is een regeling van het ministerie van EZK in samenwerking met de provincies en is bedoeld om innovatief MKB (die tot de topsectoren behoren) te ondersteunen. Het principe ervan is dat EZK het budget dat de provincie er voor over heeft, verdubbelt. De regeling is in 2018 en 2019 uitgevoerd en afgerond. De regeling van 2020

staat nog open. Voor de MIT is er vanuit de provincie jaarlijks €3 miljoen beschikbaar, inclusief de bijdrage van EZK is dat dus € 6 miljoen totaal. Er zijn in 2019 in totaal 92 aanvragen verleend: 77 haalbaarheidsprojecten en 22 R&D samenwerkingsprojecten.

Eerder dan deze vier instrumenten had de provincie ook het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH) opgericht, dat ook gericht is op het MKB. Zie hieronder voor een uitgebreide rapportage over het PDENH.

Tot slot is het programma 'Globalisers' ontwikkeld. Dit is een programma voor groeiende bedrijven die een stap willen zetten naar een internationale markt. Deze bedrijven worden via het programma begeleid. In 2020 zijn twee Globalisers uitgevoerd, waarvan één in samenwerking met Amsterdam Trade en Innovate. In totaal hebben er 15 bedrijven deelgenomen.

Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH)

2020 is het zesde jaar van PDENH. De afgelopen jaren hebben in het teken gestaan van het opbouwen van de portfolio aan bedrijven en projecten. Per november 2020 zijn in totaal 29 bedrijven en projecten in Noord-Holland door PDENH gefinancierd. Eind 2019 is PDENH naar de maximale fondsomvang van € 85 miljoen gegroeid. Iets meer dan de helft hiervan, € 46,6 miljoen, is reeds verstrekt / gecommitteerd aan de portefeuille bedrijven. Daarnaast wordt een "reservepot" van € 16 miljoen aangehouden om vervolginvesteringen in bestaande portfoliobedrijven te kunnen doen. Dat houdt in dat er nog € 22,4 miljoen beschikbaar is voor nieuwe investeringen.

Het aantal nieuwe financieringen is in 2020 beperkt geweest. Enerzijds door een gedeeltelijke focuswijziging van bedrijven naar projecten, anderzijds was COVID-19 een sterk vertragende factor voor veel projecten. De pandemie heeft intensiever beheer van de portfolio gevraagd, hetgeen de balans tussen acquisitie en beheer tijdelijk richting beheer heeft gedreven. De bedrijven in de portefeuille zijn in wisselende mate geraakt, maar lijken over het algemeen sterk door deze crisis te komen. PDENH voorziet als gevolg in totaal twee of drie nieuwe (getekende overeenkomsten voor) financieringen in 2020 te doen naast een groot aantal vervolffinancieringen in bestaande bedrijven in de portefeuille. In 2020 verwacht PDENH € 600K aan rente-inkomsten te verantwoorden op de uitgezette leningen. Daarnaast heeft de verkoop van de aandelen van Sun Invest een winst van € 114K opgeleverd: op deze participatie is een IRR van 5% gerealiseerd.

Iets meer dan de helft van de bedrijven/projecten en uitgezet kapitaal in de portefeuille vallen binnen het thema energietransitie. Circulaire economie en duurzame mobiliteit zijn in 2017 in het Investeringsreglement (IR) opgenomen. Voor 2021 blijft de focus uitgaan naar meer balans krijgen in de portefeuille met betrekking tot deze investeringsgebieden. Hierbij is de verwachting dat energietransitie oververtegenwoordigd blijft door de historische (energie

georiënteerde) focus. Op de [website van PDENH](#) is meer informatie te vinden over de bedrijven waarin het fonds heeft geïnvesteerd.

De doelstellingen van PDENH voor 2021:

- Realisatie van ten minste vier nieuwe projectfinancieringen, bij voorkeur in de speerpunten duurzame mobiliteit en circulaire economie, voor in totaal ten minste €10 miljoen;
- Aandacht voor waarde-creatie van de bestaande bedrijven uit de portefeuille (beheer);
- Drie of meer vervolffinancieringen in bestaande portfoliobedrijven.

PDENH is – met de groei naar het maximale fondsvermogen van € 85 miljoen en qua aantal deelnemingen/financieringen – een speler van formaat geworden. Daarnaast heeft PDENH als een van de kernpartners voor de uitvoering van de COL (Corona Overbruggingslening) in Noord-Holland haar positie en bekendheid in de provincie Noord-Holland verstevigd. Voor komend jaar wordt scherp in de gaten gehouden hoe PDENH zich verhoudt tot de ontwikkelingen in het financieringslandschap, nu gezien de coronacrisis verschillende investeringsmiddelen uit Den Haag en Brussel komen, en met het oog op de voorziene oprichting van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) in Noord-Holland.

Startups in residence

Specifiek voor startups heeft de provincie in de periode 2017-2019 het programma 'Startup in residence' ontwikkeld en uitgevoerd. In dit programma krijgen 5 teams gedurende een half jaar coaching van startup-experts en denken zij met de provincie mee aan provinciale uitdagingen, zoals opgaven als smart mobility, circulaire economie of energietransitie. Met dit programma wil de provincie ook zelf leren van de startups en van nieuwe technologieën en ontwikkelingen. Het programma Startup in residence heeft geleid tot 8 concrete samenwerkingen tussen de provincie en startups (in de vorm van een dienstencontract of een pilot). In 2020 is geen provinciaal programma voor Startup in residence uitgevoerd, mede vanwege corona.

Energy & Health Campus en Pallas

Ook in het kader van het thema 'een sterk innovatieklimaat' werken we aan het opbouwen van de Energy & Health Campus (EHC) en de nieuwe Pallas reactor. Met ECH worden onderzoeksfaciliteiten voor energieonderzoek gerealiseerd. In 2019 is begonnen met de bouw van 4 nieuwe laboratoria, waaronder Solarlab. De provincie heeft voor Solarlab een subsidie beschikbaar gesteld. Solarlab zal in 2021 in gebruik genomen worden. Daarnaast is in 2020 gestart met de bouw van het FIELD-lab voor de ontwikkeling van nucleaire medicijnen. Dit lab is ook mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de provincie en EFRO in het kader van het Kansen voor West programma. Voor de Pallas reactor is het bestemmingsplan in maart 2020 onherroepelijk geworden.

Kansen voor West (EFRO)

Een ander instrument voor het thema innovatie is het Kansen voor West programma, dat in 2020/2021 afloopt. In Kansen voor West werken Randstad provincies samen om innovaties te stimuleren die gedekt worden vanuit het Europese EFRO fonds. De provincies leveren daarbij cofinanciering aan. Voor Noord-Holland was in de periode 2014-2020 € 22 miljoen vanuit de EU beschikbaar waarbij ook € 10 miljoen provinciale cofinanciering is bijgelegd. De projecten moeten zich richten op thema's die in Europees innovatiebeleid zijn vastgelegd, zoals vermindering van CO₂, maar de regionale prioriteiten worden in een regionale (Randstad) strategie vastgelegd. Het budget is vrijwel geheel gebruikt. Voorbeelden van projecten zijn BouwLab R&D (3D betonprinten), Fieldlab Nucleaire Medicatie in Petten (zie ook hierboven) en het project CellCap, een toepassing om cellulose uit het riool te halen en daar nieuwe producten van te maken. Inmiddels wordt gewerkt aan een nieuwe Kansen voor West (3) programma voor de periode 2021-2027.

5. Uitstekende digitale infrastructuur

In dit thema gaat het over uitstekende, bij voorkeur provincie-dekkende breedbandverbindingen die randvoorwaardelijk zijn voor ondernemerschap en effectieve operatie van bedrijven en instellingen en over de beschikbaarheid van open data.

Digitale infrastructuur

In het voorjaar van 2017 hebben GS gekozen voor een faciliterende en financierende rol op dit dossier. Hierbij wordt ingezet op het steunen van lokale initiatieven. De provincie ondersteunt kansrijke initiatieven met het opstellen van een sluitende business case en biedt onder voorwaarden een garantstelling aan voor de lening die voor de business case nodig is. Na het vaststellen van de voorwaarden voor het aanvragen van een garantstelling zijn er 12 aanvragen voor een garantstelling ontvangen. Hiervan voldeden 2 aanvragen geheel aan de gestelde eisen. Deze aanvragen zijn toegewezen. Tevens is een marktconsultatie uitgevoerd om de na te gaan waar marktpartijen concrete plannen hebben. Hierop is door 1 marktpartij gereageerd en dit gebied is uit ons zoekgebied gehaald. Tegen één garantstelling loopt een hoger beroep en wachten we op een uitspraak van de Raad van State. De tweede ontvanger van een garantstelling gaat alsnog samenwerken met de markt.

Inmiddels zijn ook andere marktpartijen actief geworden in het witte buitengebied. Zij hebben plannen ontwikkeld voor ruim 20 gemeenten in het buitengebied, inclusief 11 initiatieven waarvoor een garantstelling was aangevraagd. Hiermee heeft 2/3 van het witte buitengebied zicht op glasvezel gekregen. We helpen marktpartijen met knelpunten met gemeente, waterschap of onze eigen infrabeheerders, die optreden bij de aanleg van het netwerk. Via overleg is tot nu toe steeds een oplossing gevonden.

6. Aantrekken van internationale bedrijven

Dit thema betreft de internationale marketing van Noord-Holland en Noord-Hollandse regio's, het aantrekken van internationale bedrijven en de internationalisering van het MKB.

In de periode 2018-2020 was de provincie betrokken bij 11 leads (gesprekken met potentiële vestigers). Daarnaast waren er 19 projecten die gericht waren op het behoud c.q. uitbreiding van bestaande buitenlandse bedrijven in Noord-Holland. De provincie was bijvoorbeeld betrokken bij de vestiging van een datacenter van Microsoft in Agriport A7. In 2019 is de samenwerking met Amsterdam Trade en Innovate hervat door financiering vanuit de MRA. Amsterdam Trade en Innovate heeft de opdracht gekregen om zich op ondernemers uit de gehele MRA te richten. In 2020 heeft de provincie samen met Amsterdam Trade en Innovate het project de Globaliser opgestart waarin 8 scale-ups uit de MRA worden ondersteund bij hun strategie voor het betreden van de internationale markt. Een 2e Globaliser is van start gegaan voor 8 scale-ups uit de hele provincie Noord-Holland die zich richten op duurzame oplossingen. In november 2020 is de Leidraad voor internationale zaken door GS vastgesteld. Deze leidraad heeft tot doel om een uniform afwegingskader te zijn voor ambtelijke en bestuurlijke provinciale betrokkenheid bij internationale activiteiten.

7. Een sterke en duurzame agrosector

Tenslotte is er het thema 'sterke en duurzame agrosector' over onze beleidsinzet voor het versterken en verduurzamen van de gehele keten van de agrarische sector, inclusief visserij.

Greenport Noord-Holland Noord

Jaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma voor de Greenport geactualiseerd. Zie tabel voor een uitgebreide rapportage over de activiteiten in het kader van Greenport Noord-Holland Noord.

Greenport Aalsmeer

In de periode 2017-2020 zijn in Greenport Aalsmeer met steun van o.a. de provincie belangrijke stappen gezet om de glastuinbouw structureel aan te sluiten op het CO₂ netwerk van OCAP. Deze stappen zijn nodig voor de verdere verduurzaming van de glastuinbouw. In 2017 heeft de gemeente Haarlemmermeer toestemming gekregen van de Europese Commissie voor het subsidiëren van OCAP voor het realiseren van de aansluiting van PrimA4a op de OCAP backbone die door Haarlemmermeer loopt. De provincie heeft ten behoeve van dit project Haarlemmermeer een subsidie verleend voor het aanleggen van een ontsluitingsweg. Dit project is in uitvoering. Aansluitend daarop heeft de provincie OCAP in 2019 een subsidie verleend van € 4 miljoen voor het aansluiten van glastuinbouwgebied De Kwakel op de CO₂ leiding, nadat de EC hiervoor goedkeuring had verleend in december 2018. De EC toetst dergelijke projecten op staatssteun. Tenslotte heeft De Meerlanden in 2019 een subsidie van € 706.000 gekregen voor het leveren van CO₂ uit de biovergister in Haarlemmermeer ten behoeve van PrimA4a. Ook dit project is goedgekeurd door de EC. De provincie wil

via subsidies nog verder investeren in dit CO₂ netwerk, waarvoor de aanleg van een CO₂ vervloeier van OCAP bij AEB te Amsterdam in de pijplijn zit. OCAP heeft dit project echter (tijdelijk) teruggetrokken, omdat er geen leveringszekerheid is van CO₂ door Shell in Rotterdam. Shell is momenteel voor OCAP een belangrijke bron voor CO₂. Het model van het Klimaatakkoord zit Shell in de weg, want het leveren van CO₂ (industriële uitstoot van Shell) wordt in het nieuwe model van het Klimaatakkoord niet meer gezien als een reductieprestatie van de sector industrie maar als een verplaatsing, waardoor er voor Shell geen prikkel meer bestaat om CO₂ te leveren aan OCAP. In plaats hiervan overweegt Shell te investeren in CO₂ opslag in zee (oude aardgasvelden), hetgeen wel als reductie wordt gezien. Hierover wordt met het ministerie gesproken over een oplossing.

Glasiuinbouw op Agriport A7

Agri & Food en Voedselvisie 2020-2030

Uit de stuurgroep Food MRA bestaande uit het Ministerie van EZK, Provincie Noord-Holland en Flevoland, gemeente Zaanstad, LTO Noord, Rabobank Amsterdam, AMS (Amsterdam Institute for Metropolitan Solutions) en Verkade (namens foodbedrijven) is in 2019 de Stichting '[Voedsel verbindt](#)' voortgekomen. Deze stichting vertegenwoordigt een voedselnetwerk in de provincies Noord-Holland en Flevoland en heeft meer daar 25 partners. Dit samenwerkingsverband heeft een uitvoeringsagenda gemaakt waarin aan een aantal thema's wordt gewerkt, zoals de circulaire voedsel-economie, gezond eten en leven, slimmere voedselstromen en voedsel uit eigen regio. Dit onderwerp maakt nu onderdeel uit van de Voedselvisie 2020-2030. In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' hebben GS een aantal ambities neergelegd voor de duurzame landbouw in Noord-Holland. GS willen de agrarische sector en alle ketenpartijen, met behoud van ontwikkelkansen en eerlijk verdienmodel, stimuleren

om stappen te zetten richting een regeneratieve landbouw, kringlooplandbouw en korte ketens van producent naar consument. Deze transitie naar een duurzaam voedselsysteem is opgetekend in de Voedselvisie 2020-2030.

Europa

Ook in 2020 heeft de provincie werk verricht voor de uitvoering en coördinatie van POP 2014-2020 (Plattelandsontwikkelingsprogramma). Tot 2020 is in totaal meer dan € 54 miljoen aan subsidies verleend voor diverse POP-projecten. Daarvan is € 17 miljoen cofinanciering vanuit de provincie. Alle beschikbare EU middelen zijn beschikbaar. De focus van de meer dan 120 projecten ligt op innovatie, samenwerking, structuurverbetering (glastuinbouw en verkaveling), water en brede plattelandsontwikkeling via LEADER. Het programma POP zou tot en met 2020 lopen, maar wordt verlengd tot en met 2022. In de verlengde periode komt nog eens € 9,6 miljoen aan EU middelen beschikbaar en de provincie heeft daarvoor € 5 miljoen cofinanciering begroot. In 2023 start het nieuwe NSP (Nationaal Strategisch Plan) onder het nieuwe GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU). In het GLB staan de doelstellingen, prioriteiten en voorwaarden voor de EU-landbouwsubsidies.

7. Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie – Tabel actiepunten

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
1. Aantrekkelijke en duurzame werklocaties	a) We versterken de economie van regio Noord-Holland Noord via de regionale samenwerking (Bestuurlijk Afstemmingsoverleg Noord-Holland Noord) en het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord.	Diverse projecten en activiteiten zoals opgenomen in het activiteitenprogramma ten aanzien van regio-marketing, ondernemers- en vestigingsklimaat, arbeidsmarkt en toerisme.	ONHN rapporteert per kwartaal over de voortgang van projecten en activiteiten in het Jaarplan en Activiteitenprogramma. In 2020 zijn alle projecten en activiteiten op schema.	In december 2017 is, mede op basis van de positieve evaluatie, de regionaal economische samenwerking in het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg Noord-Holland Noord (BAO) voortgezet en dit in een nieuwe aandeelhouder- en dienstverleningsovereenkomst vastgelegd. Ontwikkelingsbedrijf NHN blijft de uitvoerende organisatie. BAO heeft een ambitiedocument Holland boven Amsterdam 2040 vastgesteld. In 2019 en 2020 is het niet gelukt een bijbehorende Uitvoeringsagenda vast te stellen. De 3 regio's in NHN hebben eerst het accent gelegd op de formulering en uitvoering van hun eigen regionale visies. Bij ontbreken van de beoogde regionale Uitvoeringsagenda zijn onderdelen hiervan in de Jaarplannen van ONHN voor 2019 en 2020 opgenomen en uitgevoerd..
	b) In Noord-Holland Zuid de bestaande Plabeka afspraken over programmering en transformatie van kantoor- en bedrijventerreinen bijstellen.	Uitvoeringsstrategie Plabeka: regionale afspraken over programmering vraag en aanbod van werklocaties De Kansenskaart Monumenten (Cultuurnota) geeft inzicht in de economische potentie van te herbestemmen erfgoedlocaties.	De gedeputeerde economie is bestuurlijk trekker van Plabeka en de wethouder economie Lelystad is mede bestuurlijk trekker geworden. Het bestuurlijke overleg (BO) Economie van de MRA heeft vraagrading en bestuurlijke afspraken Plabeka 3.1 vastgesteld in juni 2019. Er zijn werkgroepen actief die uitvoering geven aan de afspraken. De jaarlijkse monitors Plabeka zijn bestuurlijk vastgesteld in het bestuurlijk overleg (BO) Economie van de MRA. Naast een rapportage zijn er dashboards en een atlas online gerealiseerd. De herstructureringsopgave in de MRA is geïnventariseerd en vastgesteld. Er is een werkgroep/coördinatieteam verplaatsende bedrijven MRA ingesteld. Er is een format voor zacht-hardprocedure vastgesteld en er zijn locaties behandeld conform dat format. Jaarlijks is een werkplan Plabeka vastgesteld. De Kansenskaart Monumenten is in 2017 opgeleverd. Het is bedoeld als een instrument voor intern gebruik om de (economische) mogelijkheden van te herbestemmen erfgoed te inventariseren. Het is een instrument die o.a. wordt gebruikt door de loods herbestemming van de provincie Noord-Holland. Dit onderdeel valt onder de portefeuille cultuur.	In het werkplan Plabeka 2020 zijn vier prioriteiten benoemd. Er wordt gewerkt aan een MRA-brede datacenterstrategie. Er wordt gewerkt aan Plabeka als economische bouwsteen van de verstedelijkingsstrategie MRA met handelingsperspectieven voor de deelregio's. Daarnaast blijven herstructurering en monitor prioriteit.
	c) In Noord-Holland Noord aansluiten bij regionale convenanten over planning, programmering en herstructurering van kantoor- en bedrijventerreinen.	3 convenanten: regionale afspraken over planning, programmering en herstructurering van kantoor- en bedrijventerreinen.	In alle drie de regio's van Noord-Holland Noord zijn convenanten getekend conform de vereisten van de PRV aan regionale afspraken. West-Friesland was in juni 2017 de laatste regio waar regionale afspraken zijn gemaakt. In juli 2020 is het proces gestart om in samenwerking met de gemeenten en regio's in Noord-Holland Noord te komen tot een nieuwe behoefteanalyse voor de	De mogelijkheden voor een meer integrale aanpak van leegstaand vastgoed worden verkend in overleg met de drie regio's. In de regionale afspraken zal ook aandacht worden besteed aan de mogelijkheden voor het huisvesten

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			werklocaties. Deze behoefteeraming - die begin 2021 gereed zal zijn - vormt de basis voor het aanpassen van de drie regionale afspraken over de programmering van werklocaties (m.n. bedrijventerreinen).	van arbeidsmigranten (waarbij vaak naar bedrijventerreinen wordt gekeken) en uitbreiding van solitaire bedrijvigheid in het buitengebied.
	d) Uitvoering HIRB. We actualiseren ons Provinciaal Herstructureringsprogramma. We gaan op zoek naar verdere mogelijkheden om binnen HIRB het proces van transformatie en overaanbod te ondersteunen en daarmee tot een beter invulling van duurzaamheid te komen. We verkennen daarbij ook een bredere inzet op werklocaties (bv. detailhandel en verblijfsrecreatie). We geven dit vorm in een nieuwe uitvoeringsregeling HIRB.	<ul style="list-style-type: none"> Nieuw Provinciaal Herstructureringsprogramma Nieuwe Uitvoeringsregeling HIRB Door HIRB mogelijk gemaakte projecten (herstructurering, onderzoek & procesondersteuning t.a.v. herstructurering en voorkomen overaanbod, mogelijke verbreding van de uitvoeringsregeling) De Kanskaart Monumenten (Cultuurnota) geeft inzicht in de economische potentie van te herbestemmen erfgoedlocaties. 	<p>HIRB: Voor de uitvoeringsregeling HIRB zijn zowel in 2017 als in 2018 tenders opgesteld, elk met een budget van € 2,1 miljoen. Deze tenders hebben in 2017 geresulteerd in subsidieverleningen voor vier projecten, terwijl in 2018 zeven projecten zijn gesubsidieerd.</p> <p>In 2019 zijn in de laatste tender van het HIRB-uitvoeringsprogramma 2014-2019 waarvoor € 2,1 mln. beschikbaar was, aan negen herstructureringsprojecten subsidies toegekend.</p> <p>OTW: De regeling Ondersteuning toekomstbestendige werklocaties (OTW) is als onderdeel van de HIRB voor het eerst eind augustus 2017 opgesteld voor een periode t/m augustus 2018. De OTW bestaat uit de onderdelen georganiseerd beheer en verduurzaming en ondersteunt procesmaatregelen i.t.t. de HIRB regeling die fysieke maatregelen ondersteunt. In 2019 is via de OTW aan 21 gemeenten een subsidie toegekend. In totaal betrof het 40 subsidies. In de OTW van 2019 was het thema georganiseerd beheer niet, maar verduurzaming van bedrijventerreinen wél volledig uitgeput.</p> <p>Met name van de subsidiemogelijkheden voor opzetten van duurzaam beheer van de OTW is in 2017/2018 slechts beperkt gebruik gemaakt. Daarom is in 2018 de opdracht beheer en verduurzaming bedrijventerreinen naar het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en het Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen gegaan. Deze zijn aan de slag gegaan om samenwerking en verduurzaming van bedrijventerreinen aan te jagen.</p> <p>In april 2018 is op basis van de HIRB een uitvoeringsregeling voor toekomstbestendige winkelgebieden (UTW) opgesteld die gemeenten, winkeliers en vastgoedeigenaren subsidiemogelijkheden geeft voor onderzoek en procesondersteuning gericht op toekomstbestendig maken en/of verduurzaming van winkelgebieden (zie verder onder punt L).</p> <p>In 2020 is de nieuwe HIRB plus regeling vastgesteld. De eerste tender (van HIRB fysiek) was tot eind mei 2020 opgesteld en heeft geresulteerd in subsidieverlening aan zes projecten. De OTW 2020 loopt nog.</p>	<p>In het coalitieakkoord is voor het provinciale bedrijventerreinenbeleid € 10 mln. beschikbaar gesteld. Dit heeft in 2020 een nadere uitwerking gekregen in een HIRB plus-programma dat niet alleen beperkt blijft tot bedrijventerreinen maar ook betrekking heeft op detailhandel en verblijfsrecreatie. Voor een Uitvoeringsregeling HIRB gericht op de herstructurering van bedrijventerreinen is voor de jaren 2020-2023 een bedrag van € 6 mln. gereserveerd dat in vier jaarlijkse tranches van € 1,5 mln. beschikbaar komt. In de nieuwe uitvoeringsregeling zijn enkele aanpassingen aangebracht waardoor het aspect duurzaamheid, met inbegrip van circulaire economie, nu een zwaarder accent heeft bij de beoordeling van de projecten.</p> <p>In het HIRB plus programma is voor een Uitvoeringsregeling OTW t.b.v. procesmaatregelen in totaal € 1,7 mln. vrijgemaakt. Dit bedrag komt in vier jaarlijkse termijnen van € 425.000,- beschikbaar.</p> <p>Als een van de uitwerkingen van motie 2020-42 (inzake maatregelen tegen de coronacrisis) wordt gewerkt aan een uitvoeringsregeling bedoeld voor investeringen in duurzaamheidsmaatregelen op bedrijventerreinen. Daarnaast wordt de opdracht verduurzaming + samenwerking bedrijventerreinen uitgebreid en worden er 5 pilots gefinancierd.</p>
	e) De Westas ontwikkelen voor clustering van circulaire bedrijvigheid tezamen met partners. NB: Het dossier Westas valt onder de portefeuille van circulaire economie (portefeuille duurzaamheid).	<ul style="list-style-type: none"> Een ondersteunende samenwerkingsstructuur voor de Westas Uitvoering van het programmamanagement voor de Westas Een ruimtelijk-economische verkenning Westas Ontwikkeling van nieuwe concepten en systemen voor 	<p>Voor de Westas is in 2016 – onder trekkerschap van de provincie – een samenwerkingsverband met 10 regionale partijen opgezet om de transitie naar een circulaire economie aan de westkant van Amsterdam te versnellen. In 2017 is de Ruimtelijk-Economische Verkenning Westas (REVV) opgeleverd en vastgesteld door de partijen (stuurgroep Westas).</p> <p>Eind 2018 is de ‘Ruimtelijk-economische eindrapportage Westas’ opgeleverd en vastgesteld. De eindrapportage bevat conclusies en aanbevelingen mede op basis van de volgende deelonderzoeken:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ruimtebehoefte van een meer circulaire MRA De Westas als circulaire werkplaats; ruimtelijke randvoorwaarden voor een 	<p>In de nieuwe Actieagenda Circulaire Economie wordt het opstellen van (circulair) vestigingsbeleid voor het Noordzeekanaalgebied als actiepunt opgenomen. Dit sluit aan op de onderzoeken en conclusies van de Westas, waar het NZKG als kerngebied voor circulaire economie wordt beschreven.</p>

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
		<p>circulaire economie, zoals The Valley als experimenteergebied</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terreinontwikkeling op basis van principes van circulaire economie via SADC 	<p>circulaire economie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marktverkenning duurzame warmte Westas • Impact assessment circulaire bouwopgave MRA • Circulaire werklocaties, een afwegingskader voor circulaire gronduitgifte <p>Met oplevering van de eindrapportage en deelonderzoeken heeft de stuurgroep Westas zichzelf opgeheven. Een aantal projecten is geïntegreerd in het werkprogramma voor circulaire economie van de MRA werkgroep circulaire economie, zoals het onderdeel circulaire bouw. SADC heeft de circulaire principes van gebiedsontwikkeling geïncorporeerd in zijn strategie en dagelijkse praktijk.</p>	
	f) Schiphol: we dragen bij aan de versterking van de ruimtelijke economie van de Schipholregio en de internationale concurrentiepositie van de MRA via het Uitvoeringsprogramma SMASH (Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer), de REVS (Ruimtelijk Economische Visie Schipholregio) en ons ontwikkelingsbedrijf SADC (Schiphol Area Development Company).	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingsstrategie voor de Kerncorridor Schiphol – Amsterdam • Ruimtelijk-economische verkenning van de Westas • (Circulaire) gebiedsontwikkelingen in de Schipholregio en uitgiften van terreinen via SADC (concreet: Schiphol Logistics Park, Airport Business Park Amsterdam Osdorp, Polanenpark, Schiphol Trade Park en De President) 	<p>SADC: In overleg met de aandeelhouders is sinds 2015 de strategisch focus van SADC t.a.v. gebiedsontwikkeling in de Schipholregio verlegd naar <i>circulaire</i> gebiedsontwikkeling. Praktijk voorbeelden hiervan zijn circulaire inrichtingsplannen voor o.a. Polanenpark, Business Park Amsterdam Osdorp en Schiphol Trade Park, een biobased brug op Schiphol Logistics Park, circulaire infrastructuur op Schiphol Trade Park, het stimuleren van klanten om circulaire gebouwen te ontwikkelen en de introductie van een materialenpaspoort. SADC is ook partner van C-beta, de circulaire evenementenlocatie te Hoofddorp.</p> <p>SADC heeft qua bedrijfsresultaat positieve jaren gehad. Uitgiftes waren 5,2 ha (2016), 15,7 ha (2017), 14,9 ha (2018) en 25,3 ha (2019).</p> <p>Voor het gebied De Groene Hoek is in 2018 een tijdelijk (want het betreft een overeenkomst voor 25 jaar) zonnepark geopend, genoemd SADC Solar Park (project i.s.m. F&S Solar). Het gaat om bijna 130.000 panelen die ongeveer 15 MWh jaarlijks leveren.</p> <p>SADC huisvest ook het Programmabureau Herstructurering Bedrijventerreinen (PHB). Mede in opdracht van de provincie NH adviseert het PHB gemeenten over herstructurering. PHB fungeert als een tussenpersoon voor onze HIRB-projecten richting gemeenten en jaagt projecten aan.</p> <p>Westas: zie onder e.</p> <p>Kerncorridor Schiphol-Amsterdam: Amsterdam heeft als projecteigenaar in 2017 de visie Enter.NL (voorheen genoemd kerncorridor Schiphol-Amsterdam) opgeleverd. Enter.NL is verder gegaan onder de vlag van MIRT: ZWASH (Zuidwest Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp), als onderdeel van het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB). De provincie is hierbij betrokken.</p> <p>Eind 2017 is het rapport 'Economische Effecten Schiphol' van SEO vastgesteld. Hierin heeft SEO de diverse methoden om de economische betekenis van Schiphol te berekenen, tegen het licht gehouden.</p> <p>In mei 2020 heeft het Rijk de Luchtvaartnota gepubliceerd. De provincie heeft in BRS-verband (Bestuurlijke Regie Schiphol) een reactie daarop gegeven en op basis daarvan gaan partijen over een aantal onderwerpen in gesprek.</p>	MIRT ZWASH (kerncorridor Schiphol-Amsterdam) wordt nog vervolgd. Momenteel wordt gewerkt aan een ontwikkelstrategie en wordt dieper gekeken naar de (financiële) haalbaarheid van het doortrekken van de Noord-Zuid metrolijn naar Schiphol en Hoofddorp.
	g) Monitoring: uitvoeren Monitor Werklocaties en rol versterken door ook de kwalitatieve trends in beeld te brengen.	<p>3 monitors:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruimte-intensiveringsmonitor NZKG • Monitor Detailhandel 	<p>Om goed inzicht te verkrijgen in de ontwikkelingen van werklocaties, verzamelt de provincie gemeentelijke gegevens over het aanbod, de kwaliteit en werkgelegenheid van bedrijventerreinen, kantorenlocaties en gemengde werkmilieus in de Monitor Werklocaties. Het overzicht van alle bestaande</p>	De monitors zijn voorbeelden van data gedreven werken. De mogelijkheden van de digitale ontwikkeling worden verder verkend. Daarnaast is de insteek om niet alleen terug te kunnen kijken,

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
	<p>Ruimte-intensiveringsmonitor voor het Noordzee-kanaalgebied en monitor detailhandel ontwikkelen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monitor Werklocaties 	<p>werklocaties per gemeente wordt jaarlijks geactualiseerd en bestuurlijk vastgesteld. De gegevens worden ook gebruikt voor - en afgestemd met - de MRA Monitor Plabeka en de Ruimte-intensiveringsmonitor Noordzeekanaalgebied. De belangrijkste cijfers van deze monitors zijn sinds 2018 ook op verschillende ruimtelijke schaalniveaus online te raadplegen met de interactieve dashboards en vanaf 2020 ook in de Atlas Plabeka. Voor detailhandel hebben we sinds 2016 jaarlijks door GS vastgestelde monitors. Hierin worden vanaf 2018 ook risicoprofielen van winkelgebieden opgenomen. De meest recente monitor is de Monitor Detailhandel 2020 met dashboards.</p>	<p>maar ook vooruit te kunnen kijken op basis van datasets. Dit is bruikbaar als beleidsinput. Een voorbeeld is de toekomstbestendigheid van winkelgebieden.</p> <p>LISA is de bron om werkgelegenheid op vestigingsniveau in beeld te brengen. Jaarlijks worden daartoe 180.000 ondernemers geënquêteerd. Een wetswijziging kan het op termijn mogelijk maken om die data via polissen te verzamelen in plaats van enquêtes. Dit vergt nauwe samenwerking tussen LISA en KvK.</p> <p>Corona heeft naar verwachting een grote impact op centrumgebieden. Het gaat daarbij niet alleen om detailhandel maar ook om horeca. Dit laatste is nu (nog) niet in beeld.</p>
	<p>h) We gaan onze positie bepalen in het versterken van het havenindustriële complex in het Noordzeekanaalgebied en Den Helder. (NB: dit onderdeel valt onder de portefeuille Havens)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijk vestigingsbeleid NZKG • SHIP • Energietransitie van fossiele brandstoffen naar circulaire economie • Zie verder Uitvoeringsprogramma Noordzeekanaalgebied: http://www.noordzeekanaalgebied.nl/ • Intensiveren van militair-civiele samenwerking (Den Helder) 	<p>Noordzeekanaalgebied: Via het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied zetten we in het gebied internationaal concurrerend te houden en te versterken. In het Uitvoeringsprogramma Noordzeekanaalgebied worden de beleidsontwikkelingen en projecten weergegeven.</p> <p>De druk op de ruimte in het Noordzeekanaalgebied neemt toe omdat de opgaven op het gebied van energietransitie en circulaire economie extra ruimte vragen naast de bestaande opgaven met betrekking tot woningbouw, haven economie, recreatie, cultuur en waterberging. Ook het Rijk heeft in het kader van de Nationale Omgevingsvisie erkend dat de druk op de ruimte groot is en dat ruimtelijke keuzes in het gebied ook van nationaal belang zijn. Daarom is het gebied aangewezen als NOVI-gebied. Rijk en regio gaan gezamenlijk een gebiedsuitwerking maken in aansluiting op de verstedelijkingsopgave.</p> <p>Om meer ruimte voor de energietransitie en de haven economie te creëren werkt de provincie samen met partners in het NZKG en het Rijk aan de realisatie van de energiehavens in de IJmond en een gebiedsuitwerking achter de sluizen in Velsen Noord.</p> <p>Om optimaal gebruik te maken van grond en reststoffen gaan de gezamenlijke partners in het NZKG vestigingsbeleid verder vormgeven waarbij de ketenbenadering op de bedrijventerreinen een belangrijk onderdeel is. Om de havens verder te verduurzamen is de uitvoeringsregeling Duurzame Zeehavens in november 2020 in werking gesteld.</p> <p>Den Helder: Via het Tripartite Overleg Port of Den Helder is de provincie (samen met het ministerie van Defensie, de gemeente Den Helder en de Port of Den Helder) betrokken bij de door ontwikkeling van de haven Den Helder. Voor de optimale benutting van de schaarse ruimte in de haven heeft de PoDH een routekaart opgesteld, bestaande uit een 10-tal projecten die kade- en steigerterreinen en haven terrein moeten creëren voor civiele offshore partijen. Daarnaast is de aanleg</p>	<p>Het Rijk heeft het NZKG aangewezen als NOVI-gebied omdat de ruimtelijke keuzes van nationaal belang zijn. Rijk en regio gaan hiertoe samenwerken om een gebiedsuitwerking te maken.</p> <p>Den Helder: In 2020 is een nieuwe subsidie Uitvoeringsregeling Duurzame Zeehavens voor de zeehavens van Noordzeekanaalgebied en Den Helder</p>

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			<p>van Kooyhaven (RHB) afgerond en opengesteld voor vestigingen. De haven van Den Helder biedt 2600 directe en 3600 indirecte arbeidsplaatsen. Er zijn 113 (in 2015) haven gerelateerde bedrijfsvestigingen die gezamenlijk 492 miljoen euro toevoegen aan economische waarde in de regio.</p> <p>In 2017 zijn er op basis van de Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens projecten ondersteund o.a. op gebied van circulaire economie, verbetering luchtkwaliteit en intensivering ruimtegebruik (geldt voor Noordzeekanaalgebied en Den Helder). Niet alle budget werd besteed.</p> <p>In 2018 is door Koninklijke Marine aangekondigd dat zij als gevolg van nieuwe investeringen in meer en nieuwe schepen, meer ruimte in de haven van Den Helder nodig heeft. Dat betekent een grotere druk op de al schaarse ruimte in de haven. Tevens leidt de vernieuwing bij de Koninklijke Marine tot een toename van 2000 fte in Den Helder. Daarnaast zal Den Helder een rol van betekenis spelen in de energietransitie van fossiele energiebronnen naar duurzame energiebronnen op zee (wind op zee, waterstof enz). Beide ontwikkelingen vergroten de druk op de ruimte in de haven.</p> <p>Om oplossingen voor het ruimtegebrek in de haven te verkennen heeft in 2019 daarom onderzoek plaatsgehad naar aanpassing van de havenmond in combinatie met natuurontwikkeling. Het onderzoek heeft uitgewezen dat de gewenste milieuwinst op het Balgzand door de aanpassing van de havenmond niet wordt gerealiseerd.</p> <p>Het TOP heeft in 2019 opdracht gegeven tot het uitvoeren van een zogenaamde Gateway health check, om te onderzoeken waarom ondanks de TOP inspanningen de gewenste ontwikkeling van de haven niet tot stand komt. De aanbevelingen van de Gateway health check hebben ertoe geleid dat TOP wordt opgeheven en een andere governance wordt gevormd, de samenwerking tussen Den Helder en de andere Noord-Hollandse zeehavens wordt versterkt en een gedragen langetermijnperspectief voor de haven van Den Helder wordt ontwikkeld. Voor dit laatste heeft de provincie een trekker aangesteld.</p> <p>In 2020 is ten behoeve van het formuleren van het langetermijnperspectief een Ruimtelijke strategische verkenning Maritiem Cluster Kop van Noord-Holland uitgevoerd, die 6 scenario's voor de ontwikkeling van de haven heeft opgeleverd. Deze scenario's vormen de inspiratie voor ontwikkelrichtingen die uiteindelijk ruimtelijk zullen worden vertaald in de Omgevingsvisie van de gemeente Den Helder.</p> <p>In 2020 is door de partijen in dit verband gewerkt aan drietal concrete projecten: onderzoek en verkenning maritiem cluster, ontwikkelingskansen Nieuwediep, en Human Capital.</p> <p>Deze projecten zijn in alle 6 scenario's positief beoordeeld. Deze 3 projecten worden binnen het programma De Kop Werkt ! uitgevoerd.</p> <p>Ook hebben de gemeente Den Helder, de provincie Noord-Holland en de gemeenten van de Kop van Noord-Holland in 2020 een Regiodeal afgesloten met</p>	<p>opengesteld, waarin het restant van de impuls van 2017 en aanvullende middelen beschikbaar zijn gesteld ten behoeve van vermindering van emissies van stikstof en CO2, intensiveren van ruimtegebruik in de zeehavenbedrijfsterreinen en verduurzaming van zee- en binnenvaartschepen.</p> <p>De komende 4 jaar wordt in het kader van de Regiodeal (totaal € 10 mln) verder gewerkt aan projecten ter verbetering van de brede welvaart in Den Helder.</p>

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			het ministerie van LNV (als trekker) en andere departementen. In deze Regiodeal is een programma uitgewerkt voor de lijnen: Human Capital, Opkomende maritieme technologieën en voor Waterstofeconomie. Het ministerie sluit deze regiodeals om de brede maatschappelijke welvaart te verbeteren en versterken. Het Rijk heeft 5 miljoen euro bijgedragen en de gemeente Den Helder en de provincie samen ook 5 miljoen euro. Het regiodealprogramma beslaat 4 jaar. Bij alle programmalijnen is het doel dat onderwijs, overheden en bedrijfsleven samenwerken en daarmee de randvoorwaarden vullen om van de Kop van Noord-Holland een regio te maken waar het goed is om te wonen, werken en studeren, en waar meer werkgelegenheid en innovatie ontstaan.	
	i) Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens (NB: dit onderdeel valt onder de portefeuille Havens)	Projecten gericht op: 1. de verbetering van de luchtkwaliteit, 2. het intensiveren van het ruimtegebruik en 3. het stimuleren van de circulaire economie	De regeling is in 2017 uitgevoerd. De subsidieplafonds voor doelen (1) en (2) waren niet volledig benut, doel (3) is volledig uitgeput. Daarnaast wordt een aantal van de in 2017 gehonoreerde projecten om verschillende redenen niet uitgevoerd. Daarom is er budget over voor een nieuwe regeling. GS hebben 17 november 2020 een nieuwe uitvoeringsregeling vastgesteld waarin extra budget toegevoegd is aan de regeling en de doelen geactualiseerd zijn.	In 2020 is een nieuwe subsidie Uitvoeringsregeling Duurzame Zeehavens voor de zeehavens van Noordzeekanaalgebied en Den Helder opengesteld, waarin het restant van de impuls van 2017 en aanvullende middelen beschikbaar zijn gesteld ten behoeve van vermindering van emissies van stikstof en CO ₂ , intensiveren van ruimtegebruik in de zeehavenbedrijventerreinen en verduurzaming van zee- en binnenvaartschepen.
	j) Versterken van Den Helder Airport	Aanleg van RESA (Runway End Safety Area) – verlenging baan en verlichting zodat deze geschikt wordt voor vaste vleugelvliegtuigen.	De RESA is in 2018 gerealiseerd. Daarnaast is er sprake van een ontwikkelvoornemen van het zuidelijk gedeelte van het luchthavenareaal. Aanvankelijk (2016) is er een onderzoek uitgevoerd door Arcadis naar mogelijkheden van aanleg van hangars, toegangswegen en platforms. In de stuurgroep Toekomst Den Helder Airport is hiervoor ingestemd met een uitvoeringsprogramma. Als gevolg van teruglopende inkomsten uit vluchten t.b.v. olie- en gasmaatschappijen ontbreekt op dit ogenblik bij Den Helder Airport investeringsvermogen om dit verder te brengen.	
	k) We zetten in op regionale afstemming over nieuwe detailhandelsontwikkelingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Adviezen RAC's • Regionale visies detailhandel 	De provincie heeft in het kader van het detailhandelsbeleid twee Regionale Adviescommissies (RAC) voor de regionale afstemming van detailhandelsontwikkelingen ingesteld, 1 in Noord-Holland Noord (RAC NHN) en 1 in zuid (ADZ). Het aantal adviezen is de afgelopen jaren stabiel. Er is ook een trend dat de RAC's steeds vaker worden gevraagd te adviseren over niet-adviesplichtige plannen. Wel is er feitelijk sinds het instellen van de RAC's een duidelijk verschil waarneembaar in aantal adviezen. Gemiddeld brengt de RAC NHN tweemaal per jaar een advies uit en de ADZ zeven. In het detailhandelsbeleid worden regio's verplicht om actuele regionale visies op detailhandel te hebben. De provincie ondersteunt ook financieel het opstellen van zo'n regionale visie. Alle regionale visies zijn actueel en geldig of worden op dit moment geactualiseerd.	
	l) We gaan verkennen welke rol we kunnen spelen bij herstructureren van winkelstraten en buurtwinkelcentra (uitvoering	3 Projecten t.b.v. procesmaatregelen voor de herstructurering van winkelstraten en winkelcentra. 1. Stadslab binnenstad	O.a. naar aanleiding van de uitvoering van de motie pilot herstructurering winkelstraten is er in 2019 de Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden (UTW) ontwikkeld. Dit is een subsidieregeling voor proces- en onderzoeksondersteuning voor gemeenten, ondernemers en ondernemerscollectieven op 3 thema's (1) tegengaan leegstand/ bevorderen van	In 2020 wordt geïnventariseerd welke winkelgebieden minder toekomstbestendig zijn en waar potentie is voor binnenstedelijk bouwen. Op die manier worden winkelgebieden compacter en de leefbaarheid van binnensteden en kernen

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
	motie 2015-45 pilot herstructurering winkelstraten).	Alkmaar 2. Winkelgebiedsmanager Castricum 3. Aanjaagteam leegstand Gooi en Vechtstreek Evaluatie effecten pilots.	transformatie (2) opzetten of verbetering samenwerking in winkelgebieden (3) onderscheidend vermogen. In 2019 is het detailhandelsbeleid geëvalueerd, inclusief de Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden. Samengevat liet de evaluatie zien dat het provinciale detailhandelsbeleid goed werkt maar dat het op enkele onderdelen ofwel strenger mag of de provincie regio's nog meer kan ondersteunen. De subsidieregeling is in 2020 in afgeslankte vorm gecontinueerd. In 2019 zijn in de Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden 53 subsidies verleend. 31 aan gemeenten en 22 aan winkeliersverenigingen, ondernemersverenigingen of Bedrijfs Investerings Zones (BIZ).	vergroot. Na inventarisatie wordt bij positief bestuurlijk besluit instrumenten opgenomen in de uitvoeringsregeling versnelling/binnenstedelijk bouwen.
	m) We ondersteunen in 2016 het Koopstromenonderzoek Randstad.	Rapportage, factsheets en interactieve website koopstromen in de Randstad	Eind 2016 is het koopstromenonderzoek opgeleverd. Eind 2018 is er een koopstromenonderzoek licht uitgevoerd. In 2019 is het Afsprakenkader landelijke richtlijnen koopstromenonderzoek vastgesteld. Hier staat in beschreven dat provincies minimaal elke 4 jaar een koopstromenonderzoek uitvoeren.	In september 2020 is de provincie samen met de provincies Zuid-Holland en Utrecht de Europese aanbestedingsprocedure opgestart voor een nieuw koopstromenonderzoek. De verwachting is dat het koopstromenonderzoek in 2021 wordt uitgevoerd.
	n) D.m.v. onderzoek (naar vraag en aanbod) en het faciliteren van het proces ondersteunen we gemeenten in het maken van visies over verblijfsrecreatie.	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek vraag en aanbod Regionale visies Eventuele aanvullend instrumentarium (expert/advies team, monitor verblijfsrecreatie). 	<p>In zowel de MRA als NHN hebben we de regio's ondersteund bij het opstellen van een regionale visie/accommodatiestrategie, inclusief ontwikkelkader en een afstemmingsproces. Deze werkwijze wordt nu breed toegepast bij de beoordeling van nieuwe verblijfsrecreatieve functies, wat betreft nut en noodzaak en toegevoegde waarde voor de betreffende locatie en regio.</p> <p>In NHN zijn met steun van de provincie in alle drie de bestuurlijke regio's vitaliteitsanalyses uitgevoerd om de staat van het huidige aanbod inzichtelijk te maken. Op basis hiervan kan per locaties een gericht traject rond kwaliteitsverbetering gestart worden maar worden ook de gezamenlijke regionale opgaven inzichtelijk.</p> <p>Met financiële steun vanuit het ministerie van BZK en het (inmiddels afgeronde) provinciale project 'Versterking Kwaliteit en Integriteit Lokaal Bestuur' is samen met een zestal gemeenten een traject gestart om te komen tot een methodiek die gemeenten in staat stelt om de eigen informatiepositie ten aanzien van vakantieparken te versterken. Om die informatiepositie te versterken, is het nodig om informatie vanuit verschillende domeinen bijeen te brengen. Om gemeenten hierin te ondersteunen is een handreiking opgesteld: een handzame beschrijving van de te nemen stappen en de daarin bijeen te brengen informatiebronnen. De kracht van de handreiking is gelegen in de combinatie en onderlinge verbanden van meerdere beleidsvelden (ruimtelijk, economisch, veiligheid en sociaal-maatschappelijk) die elkaar beïnvloeden bij het complexe vraagstuk rond verblijfsrecreatie.</p>	<p>Uit de vitaliteitsanalyses is gebleken dat de verblijfsrecreatie in NHN voor een aantal grote opgaven staat. Samen met de 3 bestuurlijke regio's is een kwartiermaker aangesteld die een verkenning uitvoert om te komen tot een integraal, regionaal samenwerkingsprogramma om gemeenten en ondernemers te ondersteunen op dit dossier.</p> <p>In 2020 zijn we samen met het Kadaster een traject gestart om te onderzoeken welke data allemaal relevant zijn binnen het vraagstuk rond de verblijfsrecreatie. De data die hiervan beschikbaar is bij het Kadaster hebben we geanalyseerd en aangekocht. Op basis van deze data wordt nu een monitor en dashboard ontwikkeld (vergelijkbaar met de monitor bedrijventerreinen) die beschikbaar wordt gesteld en toegankelijk wordt gemaakt voor onze partners. Deze monitor is q1 2021 gereed.</p> <p>We zijn een verkenning gestart om te onderzoeken of het zinvol en haalbaar is om de bestaande subsidieregeling HIRB uit te breiden voor verblijfsrecreatie.</p>
	o) We dragen bij aan projecten die een betere spreiding in tijd en ruimte van bezoekersstromen realiseren.	<ul style="list-style-type: none"> Diverse projecten uit het Uitvoeringsprogramma van de Strategische Agenda Toerisme en Congressen MRA 2025 Marketing campagne van het 	De Strategische Agenda Toerisme MRA is in uitvoering. De accommodatiestrategie en Cycleseeing zijn projecten die zijn opgeleverd. Binnen de campagne 'Amsterdam bezoeken, Holland zien' zijn diverse producten ontwikkeld om de internationale bezoeker aan Amsterdam meer te spreiden over de regio. Samen met Holland boven Amsterdam (HbA) en het Ontwikkelingsbedrijf NHN	Samen met onze partners binnen de MRA starten we met een herijking van de strategische Agenda Toerisme MRA. Hiervoor is een procesvoorstel vastgesteld. Belangrijkste uitgangspunt is dat er naast toerisme ook aandacht zal zijn voor de ontwikkelingen in het recreatiegedrag van de

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
		<p>project 'Amsterdam bezoeken, Holland zien'</p> <ul style="list-style-type: none"> Marketingactiviteiten van 'Holland boven Amsterdam' Uitvoering van het HollandCity concept van het NBTC voor Noord-Hollandse toeristische iconen. 	<p>hebben we opdracht gegeven om ondernemers te ondersteunen bij het opstellen van nieuwe arrangementen. Aanleiding was niet alleen een betere spreiding over het gebied en mensen langer in het gebied houden, maar juist om in corona tijd ondernemers te ondersteunen bij het ontwikkelen van nieuwe concepten, passend binnen de RIVM maatregelen.</p> <p>Samen met partners wordt op landelijk niveau uitvoering gegeven aan de thema's water, gouden eeuw en buitenplaatsen van HollandCity. Voor de verschillende verhaallijnen zijn onder andere persreizen georganiseerd in Noord-Holland, social media campagnes uitgevoerd en flimpjes genaakt in zes taalversies van de verschillende iconen. Alle informatie is te vinden op: (Holland Stories). Daarnaast is er binnen het thema gouden eeuw in 2019 extra inzet en aandacht geweest vanuit het landelijke themajaar 'Rembrandt en de Gouden Eeuw'.</p>	<p>eigen inwoners van de MRA. Daarnaast start de herijking met een uitgebreide analyse van de impact en toegevoegde waarde van recreatie en toerisme op basis van regionale draagvlak analyses. Deze herijking is ook in lijn met en wordt nauw afgestemd met het traject om te komen tot een provinciale visie Recreatie & Toerisme.</p>
	p) Wij blijven aandacht vragen voor regionale identiteitsprofielen. Wij geven (mede)opdracht voor regionale beeldverhalen (Cultuurnota).	<ul style="list-style-type: none"> Meerjarenprogramma regionale beeldverhalen Beeldverhalen voor Noordzeekanaalgebied, Baai van de Waddenzee, Buitenplaatsen in beeld 	<p>De inzet heeft zich in 2020 met name geconcentreerd op industriecultuur. Rondom Noordzeekanaalgebied werken we samen met gemeenten Zaanstad, Velsen en Beverwijk om industriecultuur onder de aandacht te brengen. Gezamenlijk geven we opdracht aan de Stichting Industriecultuur NZKG om activiteiten rondom industriecultuur te organiseren, informatie te ontsluiten via o.a. www.industriecultuur.nl en bedrijfsleven en toeristische ondernemers in het gebied te betrekken bij dit beeldverhaal. Van 9 tot en met 18 oktober vond weer de 'Week van de Industriecultuur' plaats. Uiteraard in aangepast vorm. Dit jaar stonden de creatieve bedrijvigheid en de nieuwe maakindustrie centraal.</p> <p>Vanuit het Investeringskader Waddengebied (IKW) zetten we in op het benutten van de unieke kwaliteit van de Waddenzee als werelderfgoed doormiddel van het programma 'Versterken en vermarkten Werelderfgoed'. Vanuit dit programma is een marketingstrategie ontwikkeld om dit gebied nationaal en internationaal op de kaart te zetten. Daarnaast is het project 'Donkerte van de Wadden' ontwikkeld waar de unieke waarde van donkerte wordt benut om bijzondere belevenissen te bieden. Vanuit de provincie zetten we tevens in op de ontwikkeling van het gebied rond het Amstelmeer als unieke Waddenbaai dat recreatief ontwikkeld kan worden.</p>	<p>In 2020 zijn we gestart met de voorbereidingen voor het landelijke themajaar van 2021: Ode aan het Nederlandse Landschap. Vanuit een subsidie van de provincie aan de stichting Ode aan Noord-Holland zijn twee programmamanagers actief. Zij hebben als doel om voor Noord-Holland een cultuur-toeristisch jaarprogramma op te stellen door partners in het veld te ondersteunen en mobilisering om tot interessante, beleefbare projecten te komen in 2021, passend binnen het landelijke thema.</p>
	q) We stimuleren de verbetering van de randvoorwaarden voor toeristische ontwikkeling, bv. op gebied van innovatie, arbeidsmarkt en OV door kennisdeling.	<ul style="list-style-type: none"> Diverse projecten vanuit het Uitvoeringsprogramma van de Strategische Agenda Toerisme en Congressen MRA 2025 (o.a. een OV pas voor toeristen) NHN: diverse projecten vanuit het Activiteitenplan ONHN (o.a. aansluiten bij OV pas en aanjagen concrete projecten door ONHN) Actualisatie van Leefstijlatlas dagrecreatie Noord-Holland (Cultuurnota) E-learning modules 	<p>Om beter inzicht te krijgen in de vraagstukken van de sector en benodigde data om dit te onderbouwen en bij te sturen hebben we samen met al onze partners een strategische onderzoeksagenda opgesteld. In deze onderzoeksagenda worden alle onderzoeksbehoeften en initiatieven rondom toerisme en het vrijetijd domein in Noord-Holland geïnventariseerd, bijeengebracht en op elkaar afgestemd, zodat alle partijen een beter, completer en meer samenhangend inzicht krijgen in het vrijetijd domein en de data die hiervoor beschikbaar moet komen. De provincie is ook aangesloten bij de Landelijke Data Alliantie (LDA) waar vanuit landelijk perspectief diverse onderzoeken worden afgestemd om beter inzicht te krijgen in de ontwikkelingen en impact van de sector. De LDA is het eerste project binnen de landelijke samenwerking vanuit Perspectief 2030.</p> <p>Vanuit het Uitvoeringsprogramma Toerisme MRA zijn binnen 'Amsterdam bezoeken, Holland zien' gebiedsplannen opgesteld voor verdere toeristische productontwikkeling in de thema gebieden. Vanuit onze bijdrage aan het</p>	<p>Het creëren van de optimale randvoorwaarden zal ook een belangrijk onderdeel worden van de provinciale visie Recreatie & Toerisme die in ontwikkeling is.</p>

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
		beschikbaar stellen (kennisdeling)	<p>Ontwikkelingsbedrijf NHH zijn diverse ondernemers ondersteund en is in coronatijd een NHHNext kennisbijeenkomst georganiseerd voor de toeristische sector.</p> <p>Samen met 8 andere provincies is de het gebruik en de toepassingsmogelijkheden van de Leefstijlvinder verbeterd. De leefstijlvinder vormt een belangrijke informatie bron wat betreft inzicht in de vraagontwikkeling van het vrijetijdsgedrag van de eigen inwoners.</p> <p>We zijn gestopt met het aanbieden van de e-learning modules wegens teruglopende gebruikscijfers.</p>	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
2. Goede bereikbaarheid (portefeuille Mobiliteit)	De operationele maatregelen voor bereikbaarheid worden opgenomen in het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur .			
3. Een veerkrachtige arbeidsmarkt (portefeuille Arbeidsmarkt)	<p>De operationele maatregelen voor een veerkrachtige arbeidsmarkt zijn opgenomen in de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt.</p> <p>Samengevat:</p> <ol style="list-style-type: none"> Verbeteren aansluiting Arbeidsmarkt en onderwijs door een duurzame, effectieve en doelmatige MBO-campusstructuur Versnellen van werk naar werk mogelijkheden Bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt <p>Een prominent instrument van het beleid is de inzet van de Werkambassadeur Noord-Holland op de realisatie van de doelen van het beleid.</p>	<p>Ad. 1: In 2019 zijn er 10 MBO campussen techniek. Ze zijn met elkaar verbonden en regionaal doelmatig verspreid.</p> <p>Ad. 2 Er zijn in 2019 regionale afspraken over uitwisseling personeel tussen bedrijven die zijn aangesloten bij de diverse campussen en er zijn afspraken over ondersteunen Leven Lang Leren.</p> <p>Ad. 3 Als werkgever en opdrachtgever vanuit een voorbeeldfunctie kennisdelen over eigen projecten op een inclusieve arbeidsmarkt.</p> <p>Inzichtelijk maken van omvang en mogelijkheden van het deel van het human capital dat enige afstand heeft tot de arbeidsmarkt.</p> <p>De werkambassadeur adresseert kansen en bedreigingen in de aansluiting Arbeidsmarkt en onderwijs en voorziet deze zo mogelijk van een aanpak samen met de betreffende stakeholders.</p>	<p>Een provinciale rol in de arbeidsmarkt is geen vanzelfsprekendheid en is mede afhankelijk van de ruimte die anderen laten. Draagvlak voor het voortzetten van het provinciaal arbeidsmarktbeleid in de periode 2019-2022 zien wij als belangrijk resultaat van het beleid zelf. Langs de lijnen <i>kiezen, leren, werken en innoveren</i> van het Techniepact, hebben wij tussen 2016-2020, onderstaande resultaten behaald.</p> <p><i>Kiezen voor techniek (ad.1):</i> Om jongeren op de basisschool en VMBO te interesseren voor een carrière in de techniek is bijgedragen in de uitrol van het zogenaamde Promotie Event Techniek over de gehele provincie. Meer dan 10.000 jongeren per jaar komen zo in contact met techniek en technologie, zie Techportal.nl voor overzicht van activiteiten in de regio's .</p> <p><i>Leren in de techniek (ad. 2):</i> Sinds 2016 zijn er met provinciale bijdragen met een totaal van totaal € 1,3 miljoen meer dan 10 campussen (publiek private samenwerkingen) in de regio tot stand gekomen. Deze campussen richten zich in eerste aanleg vooral op onderwijsvernieuwing in samenspraak met het bedrijfsleven. De provincie heeft hierin bijdragen in diverse projectaanvragen bij het Regionaal InvesteringsFonds MBO, danwel in het aanjagen van een pps-netwerkorganisatie. Voorbeelden zijn: Tech@Connect(2017), Dudok XP(2018), Food-NH (2019/20) en PurmerValley (2020) voor ict-ondernemerschap/E-sports. Een aantal campussen heeft zich verder kunnen ontwikkelen op andere arbeidsmarkt vraagstukken in de regio, zoals: werk naar werk en meer inclusiviteit. Voorbeelden zijn: een smart-maintenance skillsbased om- en bijscholingscurriculum bij Techport (2014) en de relatief nieuwe ZaanCampus Techlands (2020). De laatste is onderdeel van de Regiodeal ZaanIJoever. Hiermee dragen wij €750.000 bij in state of the art technische onderwijsopstellingen voor, zowel leerlingen in het reguliere onderwijs, als voor zij-instroom en om- en bijscholing.</p> <p>Groenstart(ad.3, 2018), is een voorbeeld van onze inzet op een meer inclusieve arbeidsmarkt via de pps-en. Het laat de uitdaging zien om binnen het onderwijssysteem meer passende leervormen te ontwikkelen voor iedereen, die wil en hierdoor ook mee kan gaan doen, op de arbeidsmarkt. Een duurzame financiering van dit project toont de behoefte aan ontschotting van middelen in de regio aan tussen onderwijs, bedrijfsleven als (binnen)de overheid. Waar de laatste als ontwikkelaar instapte, bleek voor een duurzame uitvoering de koppeling aan het lokale sociale domein een cruciale voorwaarde.</p> <p><i>Werken in de Techniek (ad 2):</i> Met het House of Skills (HoS) draagt de provincie via de Metropoolregio Amsterdam (MRA) bij aan een meer wendbare arbeidsmarkt op basis van skills in aanvulling op (verouderde) diploma's. Een skillsbeweging, pilotprojecten en de skillsproducten die dit heeft opgeleverd, zijn van meerwaarde</p>	<p>De invloed van techniek en technologie op de ontwikkeling van onze economie en de daarvoor benodigde vakkennis en vaardigheden (skills) blijft onverminderd groot. De uitbraak van het Coronavirus lijkt deze invloed alleen maar te versnellen. Niet alleen veranderen banen en de aard van bedrijvigheid in alle bedrijfssectoren. Sommige banen en sectoren zullen ook gaan verdwijnen. Gelijktijdig zien we nieuwe (digitale) platform- en circulaire economie met bijbehorende werkgelegenheid ontstaan. Eerder is met het Klimaatakkoord onderkend, dat het tekort aan goed geschoolde technisch en technologische vakmensen een risico vormt voor het behalen van de klimaatdoelen.</p> <p>Met de reguliere instroom op de arbeidsmarkt zijn de tekorten al lastig in te lopen. En ondanks een verwachte groeiende werkloosheid door de economische terugval als gevolg van het Corona-virus, blijven juist technische en technologische vacatures, lastig te vervullen. Zie ook de provinciale monitor Arbeidsmarkt 2019-2020. Om- en bijscholing en intersectorale mobiliteit van de beroepsbevolking is de grote uitdaging. Niet alleen om onze welvaart te kunnen behouden, maar ook een tweedeling op de arbeidsmarkt te voorkomen.</p> <p>Het Coalitieakkoord "Duurzaam doorpakken" bouwt verder op de eerdere kaders en uitgangspunten voor het arbeidsmarktbeleid van de provincie: 1) focus op techniek & technologie als meest acute mismatch op de arbeidsmarkt en het belang van vakmensen met deze kennis en vaardigheden voor het innovatief vermogen van onze bedrijven en bedrijfssectoren. 2) Werken aan verbindingen van bedrijven, overheden en aanpalend onderwijs rond het technisch MBO. 3) Blijvende inzet van een onafhankelijk adviseur, zowel richting veld als richting provincie, in de vorm van een Werkambassadeur. Wel zijn de</p>

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			<p>voor zowel lokale resultaten als regionale en landelijke ontwikkelingen. Op projectniveau hebben een beperkt aantal bedrijven tot nu toe afspraken kunnen maken over het uitwisselen van personeel op basis van skills. Mede door de uitbraak van het Coronavirus is de ontwikkelperiode voor het HoS met een jaar verlengd tot en met 2021. Uitdaging is of en hoe de producten van het HoS bij bedrijven, sociale partners en de lokale overheden zo kunnen worden verinnerlijkt, dat er voor bedrijven, onderwijs, werkenden en werkzoekenden, een op skillsgeoriënteerde arbeidsmarkt ontstaat. Via een aantal campussen hebben wij direct bijgedragen aan vergroten van de focus op skills, zie hiervoor Techport en ZaanCampus-Techlands.</p> <p><i>Innoveren in de techniek:</i> In 2019 is met de Techportpartners de besluitvorming over een InnovationWarehouse Techport Centre vlot getrokken. Eind 2020 is definitieve besluitvorming voorzien. De provincie heeft in 2018 hiervoor € 1 miljoen beschikbaar gesteld.</p> <p>Met provinciale bijdrage in de EFRO-subsidiering via het Kansen voor West programma, is het gelukt innovatie van bedrijven dichterbij het onderwijs te brengen. Techport heeft een Fieldlab Just in Time Maintenance kunnen starten. De 3Dmakerszone heeft het voortouw genomen in de ontwikkeling van een zogenaamd Bouwlab. Zie daarnaast ook onze inzet op het hoger beroepsonderwijs in Noord-Holland Noord.</p>	<p>klimaatopgave, transitie in de havens en verduurzaming van de agrarische sector als prioriteiten meegegeven.</p> <p>De TechniekRaad Noord-Holland is opgehouden te bestaan. Het bleek niet mogelijk te ontwikkelen naar een bredere samenstelling uit zowel Onderwijs, Overheid als Ondernemers (triple helix). Verschil in de landelijke kaders van de techniekbranches stond dit onder meer in de weg. In opdracht van de provincie is de Werkambassadeur NH een nadere verkenning gestart met partijen uit het technische arbeidsmarkt. Doel was in beeld krijgen van de wenselijkheid en mogelijkheden van gezamenlijke triple helix afstemming op de schaal van de provincie. Resultaat was een eerste zogenaamde Technologietafel eind 2019. In het verslag hebben partijen opgeroepen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - krachtenbundeling en samenwerking; - MBO-campussen vooral te blijven zien als kennis- en afstemmingshotspots in de regio op vraagstukken van de technische arbeidsmarkt en; - herijking van de bestaande visie voor Noord-Holland op de aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs (PS 982628-982632). <p>In mei 2020 is de nieuwe Werkambassadeur benoemd. Deze heeft het visietraject aangegrepen om nader kennis te maken met het veld en om zijn werkagenda te kunnen actualiseren. Provinciale Staten zullen begin 2021 ter bespreking de resultaten van dit visietraject en de betekenis voor de provinciale inzet ontvangen.</p> <p>Onderliggers bij die visie en inzet zullen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een impact-analyse van de huidige campussen. - De opbrengsten van de learning community verduurzaming van de financiering van de (MBO) - Een nieuwe werkagenda van onze Werkambassadeur.

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
<p>4. Een sterk innovatie-klimaat</p>	<p>a) We dragen jaarlijks bij aan het Regionaal Budget Innovatie van de Metropoolregio Amsterdam. Daarmee worden innovatie- en kennisprojecten gefinancierd.</p>	<p>Diverse innovatieprojecten te financieren vanuit regionaal budget PRES/MRA.</p>	<p>De provincie heeft de bijdragen voor 2019 en 2020 gedaan. Bestedingen uit het Regionaal Budget Innovatie zijn voorgelegd aan en goedgekeurd door het bestuurlijk overleg van het Platform Economie (voorheen PRES) van de MRA. Uit het in 2017 convenant voor de MRA komt voort dat de provincie jaarlijks een vast bedrag aan het Regionaal Budget bijdraagt, gelijk aan dat van de grootste gemeente, € 1.439.532 (gemeente Amsterdam). Het regionaal budget heet niet meer specifiek budget innovatie, maar algemeen Budget Platform Economie. De scope is nog altijd economische structuurversterking. In het platform zijn specifiekere criteria samengesteld waaraan de bijdragen (en dus aanvragen) aan moeten voldoen. Deze gaan bijvoorbeeld over rendement en relatie moet de MRA-agenda.</p> <p>De projecten die hieruit voorkomen hebben tot doel om de economische structuur van de regio te versterken. Een belangrijk deel betreft innovatieprojecten (projecten met als doel innovatie te stimuleren). Ook zijn in dit kader overige economische initiatieven gefinancierd, bijvoorbeeld voor Platform Bedrijventerreinen en Kantoren (Plabeka), de Economische Verkenningen van de MRA en voor de challenges van de Amsterdam Economic Board.</p>	<p>Recent zijn uit dit budget activiteiten gefinancierd ter ondersteuning / totstandkoming van een regionaal fonds voor de MRA (en Noord-Holland Noord) en een Regionale Ontwikkelmaatschappij (ROM). Dit fonds en deze ROM zijn gericht op financiering van het landelijke Invest-NL en op brede, duurzame economische ontwikkeling in Noord-Holland in de komende jaren. Dit traject is recent gestart en nog niet afgerond.</p>
	<p>b) We stellen een fonds voor duurzame innovaties in het MKB open. Dit moet laagdrempelig zijn en aanvullend op bestaande fondsen en regelingen. We kijken daarbij ook naar de transparantie op de kapitaalmarkt en de investeringsgereedheid van businessplannen. (NB: dit onderdeel valt deels onder de portefeuille Duurzaamheid)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Een of meerdere instrumenten ter bevordering van duurzame innovatie in het MKB. Ondersteunde MKB bedrijven met focus duurzaamheid 	<p>Het programma voor MKB-innovaties bestaat uit de volgende programma's:</p> <ul style="list-style-type: none"> MIT-regeling,, zie onder c. PIM, een investeringsgereedprogramma voor innovatief MKB, gestart in juni 2017. PIM richt zich op investeringsgereedheid van businessplannen en transparantie op de kapitaalmarkt. Het programma heeft de afgelopen 3 jaar ruim duizend innovatieve ondernemers bijgestaan bij vragen over financiering. Waarvan 390 bedrijven een maatwerktraject hebben gevolgd. In totaal is er voor 110 projecten €46,6 mln aan financiering opgehaald. GO!-NH, een versnellingsprogramma voor duurzame innovaties. In de periode 2018-2020 zijn er in totaal vijf GO!-NH Accelerators uitgevoerd , waaraan 69 bedrijven hebben deelgenomen. Het Innovatiefonds Noord-Holland (INH), voor leningen aan ondernemers in de proof-of-conceptfase. Het Innovatiefonds NH is gestart in juni 2018 in samenwerking met een aantal kennisinstellingen. In totaal zijn er tot oktober 2020 162 aanvragen ingediend, hiervan zijn 27 toegekend en is voor € 7,3 mln aan financiering verstrekt. Er zijn 10 aanvragen in behandeling en voor 3 is een intentieovereenkomst getekend. Globalisers, een programma voor groeiende bedrijven die de stap naar een internationale markt willen zetten. In 2020 zijn twee Globalisers uitgevoerd, waarvan één in samenwerking met Amsterdam Trade en Innovate. In totaal 	<ul style="list-style-type: none"> Na een evaluatie van het programma in 2019 is besloten PIM voor 3 jaar te continueren en in de eerste helft van 2020 is het opnieuw aanbesteed. Voor de komende periode richt het programma zich op innovaties die aansluiten bij het missie gedreven innovatiebeleid van het Rijk. Het programma wordt uitgebreid met PIM academy die zich richt op het ontwikkelen van vaardigheden en kennis van ondernemers. Er wordt een launching customer platform opgezet die ondernemers helpt bij het binnenhalen van corporate klanten. In de periode 2021-2023 wordt het versnellingsprogramma GO!-NH voortgezet. GO!-NH richt zich op innovaties op gebied van energietransitie, duurzame mobiliteit en circulaire economie. Beoogd wordt minimaal 75 bedrijven te ondersteunen. De verwachting is dat de eerste fondsdeel van 12,5 mln in de loop van 2021 is uitgegeven en een nieuwe tranche kan worden ingeroepen. In Q4 2020 vindt een evaluatie van INH plaats, waarbij ook wordt onderzocht hoe het tweede fondsdeel het beste kan worden ingezet. Daarnaast zijn we met INH en Min. EZK in

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			hebben er 15 bedrijven deelgenomen.	<p>gesprek over harmonisatie van de landelijke regeling voor de Vroege Fase Financiering en de mogelijke rol van regionale innovatiefondsen daarbij.</p> <ul style="list-style-type: none"> In 2021 wordt in samenwerking met het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord een Globaliser-programma georganiseerd.
	c) We participeren in de nationale regeling MKB innovatie topsectoren (MIT) in 2016 met speciale focus op duurzaamheid.	<p>Door de MIT-subsidie mogelijk gemaakte projecten in Noord-Holland op gebied van:</p> <ul style="list-style-type: none"> Innovatieadviezen Haalbaarheidsonderzoeken R&D-samenwerkingsprojecten. 	<p>De regeling is in 2018 en 2019 uitgevoerd en afgerond. De regeling van 2020 staat nog open. Voor de MIT is er jaarlijks €3 miljoen beschikbaar. Dit bedrag wordt verdubbeld door het ministerie van EZK. Dit betekent dat circa €6 miljoen jaarlijks beschikbaar is voor ondernemers.</p> <p>In 2019 kende de MIT een kleine onderbesteding van €178.600 (in totaal €357.200). Er zijn in 2019 in totaal 92 aanvragen verleend: 77 haalbaarheidsprojecten en 22 R&D samenwerkingsprojecten.</p>	<p>Tot 2022 is er budget gereserveerd om deze regeling te kunnen voortzetten. Jaarlijks betekent dit dat met de verdubbeling van het ministerie €6 miljoen euro beschikbaar is.</p> <p>De verwachting is dat de MIT-regeling in 2021 overgaat naar het Missiegedreven Innovatiebeleid. Hierover is de provincie samen met de regio's in gesprek met EZK.</p>
	d) We stellen een fonds voor generiek innovatief MKB open. Hiervoor gelden dezelfde randvoorwaarden als voor het fonds voor duurzame innovaties. Zie hierboven bij (b).	<ul style="list-style-type: none"> Een of meerdere instrumenten ter bevordering van innovatie in het MKB. Ondersteunde MKB bedrijven 	Zie onder b.	Zie onder b.
	e) We besteden aandacht aan startups. We onderzoeken of startups specifieke ruimtelijke en fysieke zaken missen die hun groei belemmeren. Dit levert een Startup Strategie Noord-Holland op.	<ul style="list-style-type: none"> Startup Strategie Noord-Holland Nieuwe startups 	<p>Binnen de 4 instrumenten die het MKB-innovatiefonds vormen – zie ook hierboven bij b) – is er veel ruimte ingebouwd voor startups. Specifiek PIM (Programma Investeringsgereed Innovatief MKB) kent een duidelijke focus op startups.</p> <p>In 2017-2019 heeft de provincie het programma <i>Startup in residence Noord-Holland</i> uitgevoerd. In dit programma krijgen 5 teams (startups) gedurende een half jaar coaching van startup-experts en denken zij met de provincie mee aan provinciale uitdagingen. De activiteiten van de startups liggen op het terrein van provinciale opgaven als smart mobility, circulaire economie of energietransitie. Met dit programma wil de provincie ook zelf leren van de startups en van nieuwe technologieën en ontwikkelingen. Het doel van deze samenwerking is dus tweeledig.</p> <p>Het programma <i>Startup in residence</i> is succesvol afgerond. Het heeft geleid tot 8 concrete samenwerkingen tussen de provincie en startups (in de vorm van een dienstencontract of een pilot). In 2020 is geen provinciaal programma voor <i>Startup in residence</i> uitgevoerd, mede vanwege corona en de onmogelijkheid om fysieke wervings- en selectiebijeenkomst te organiseren.</p>	
	f) We onderzoeken hoe overheden in ruimtelijke zin kunnen bijdragen aan het innovatieklimaat, zoals via	Besluit over onze rol en vervolgplanpak	<p>Zie ook hierboven bij e) voor de incubator <i>Startup in residence</i>.</p> <p>De rol van de provincie in het ruimtelijk-economisch domein krijgt aandacht in programma's die deels buiten de portefeuille Economische Zaken vallen, bijvoorbeeld de Omgevingsvisie, REOS of de MIRT-onderzoeken.</p>	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
	incubators, en we beschouwen onze rol in het Amsterdam Science Park.		De provincie is aangesloten bij het initiatief Campus Amsterdam . Dit is een netwerk van innovatiedistricten en incubators. Dit is in samenwerking met het Amsterdam Science Park en Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord gedaan. Locaties in Hoorn, Alkmaar en Petten zijn nu ook aangesloten.	
	g) We investeren in het behoud en versterken van Onderzoekslocatie Petten. We financieren samen met het Rijk de voorbereidingsfase van de nieuw te bouwen Pallas reactor.	De voorbereidingsfase heeft als output het ontwerp van de nieuwe reactor, de benodigde vergunningen en private investeerders die willen participeren.	<p>De 'Onderzoekslocatie Petten' wordt ontwikkeld tot de 'Energy & Health Campus'. De bedrijven op de locatie werken samen met Staatsbosbeheer, gemeente Schagen, Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland-Noord, ministerie EZK en de provincie aan deze ontwikkeling. Begin 2018 is ECN onderdeel van TNO geworden en heeft een huurcontract gesloten voor de onderzoeksfaciliteiten en gebouwen op de EHC. Hiermee zijn de onderzoeksfaciliteiten voor energieonderzoek voor de komende 10 jaar veilig gesteld. Daarnaast is TNO in 2019 gestart met de bouw van een viertal nieuwe laboratoria, waaronder een Solarlab. Voor dit laatste lab heeft de provincie een subsidie beschikbaar gesteld. Het Solarlab zal begin 2021 in gebruik worden genomen.</p> <p>NRG (Nuclear Research and consultancy Group) is in 2020 gestart met de bouw van het FIELD-Lab. In dit lab kunnen nieuwe nucleaire medicijnen sneller worden ontwikkeld. In 2021 wordt dit Field-lab in gebruik genomen. Dit Field-Lab is mede mogelijk gemaakt met steun van de provincie door middel van een subsidie 'Kansen voor West'.</p> <p>In oktober 2020 hebben partijen besloten de samenwerking voor de ontwikkeling van de campus te verlengen. Bij deze samenwerking hebben zich twee nieuwe partijen aangesloten. Partijen werken nu samen aan het opstellen van een omgevingsplan, waarin de mogelijkheden van het terrein worden opgenomen. Partijen hebben ingestemd met een uniforme signage (beeldmerk en uitstraling) voor het terrein, entree en website. Begin 2021 zal dit zichtbaar zal zijn. Contacten met onderwijsinstellingen zijn gelegd.</p> <p>Op deze locatie zal ook de nieuwe Pallas-reactor gebouwd worden. Op 24 januari 2018 heeft de Stichting Pallas de design & build opdracht voor de nieuwe reactor gegund aan het Argentijns-Nederlandse ICHOS consortium. In 2018 is de laatste "go" en is het laatste deel van de lening voor de voorbereidingsfase verstrekt. In deze fase zijn naast het ontwerp van de nieuwe reactor ook de vergunningen en het bestemmingsplan in voorbereiding. Na de voorbereidingsfase volgt de bouwfase.</p> <p>Begin 2020 hebben Pallas en NRG een personele unie gevormd om zo duidelijkheid te kunnen geven over overname van contracten en overdracht van vergunningen.</p> <p>De provincie heeft in de zomer van 2020 aan Pallas uitstel van terugbetaling van de lening verleend tot einde 2021. Dit op verzoek van Pallas. Pallas heeft deze tijd nodig om de vergunning voor de Kernenergiewet te verkrijgen.</p> <p>Voor de Pallas reactor is het bestemmingsplan in maart 2020 onherroepelijk geworden. De koelwaterleiding, nodig voor de reactor, heeft de "erkenning</p>	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			openbaar belang" gekregen. Pallas heeft op 8 juni 2020 de aanvraag voor de bouwvergunning voor het Nuclear Health Centre (NHC) ingediend. Het NHC is voor de productie en ontwikkeling van nucleaire medicijnen.	
	<p>h) Kansen voor West: we gebruiken het bestaande programma Kansen voor West (mede) om aan onze doelen op het gebied van innovatie en verduurzaming bij te dragen.</p> <p>Hiertoe zetten we Europese middelen en eigen cofinanciering in. We dragen bij aan de actualisatie van het Kansen voor West-programma. (NB: dit onderdeel valt onder de portefeuille Europa)</p>	Subsidies aan 5 à 15 grote innovatieprojecten voor Noord-Holland per jaar	<p>Kansen voor West-2 is een Europees subsidieprogramma wat loopt van 2014-2020. Van de € 22 miljoen die beschikbaar was voor Noord-Holland is ca. 98% aangevraagd door 14 innovatieprojecten en 8 projecten gericht op CO₂ vermindering.</p> <p>Naast de Kansen voor West-subsidie hebben deze projecten ook provinciale cofinanciering ontvangen. Het totaal van de provinciale cofinanciering bedraagt circa € 10 miljoen.</p> <p>Voorbeelden zijn BouwLab R&D wat zich richt op 3D betonprinten in de bouw, Fieldlab Nucleaire Medicatie in Petten en het project CellCap wat cellulose uit het riool haalt en daar nieuwe producten van maakt.</p>	<p>Het officiële KvW2 loopt nog tot 31-12-2020. In 2021 en 2022 worden vanuit het EU Herstelfonds REACT-EU extra middelen aan KvW2 toegevoegd gericht op herstel van de economie als gevolg van COVID-19. Dit is bedoeld voor projecten gericht op de transitie naar een groene en digitale economie.</p> <p>Daarnaast vinden de onderhandelingen over een volgende Kansen voor West-3 periode (2021-2027) plaats, wat zich zal richten op Innovatie, Opschaling en Klimaat. De verwachting is dat KvW3 in 2022 zal starten.</p> <p>Er is provinciale cofinanciering beschikbaar voor Europese projecten, echter de wijze waarop dat beschikbaar zal zijn in 2021 en 2022 is nog niet bekend. Dit is mede afhankelijk van de middelen uit REACT-EU die nu nog niet bekend zijn.</p>
	<p>i) We verkennen de mogelijkheden voor het versterken van de huidige HBO activiteiten in Noord-Holland Noord. (NB: dit onderdeel valt onder de portefeuille Arbeidsmarkt)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verkenning naar belangen en draagvlak onder te betrekken partijen voor bijdragen aan een plan om de HBO-activiteiten in NHN in samenhang te versterken. • Gedragen inhoudelijk kader voor HBO-campus- en startupactiviteiten, waarop de regio zich verder wil en kan specialiseren. 	<p>24 juni 2017 is TerraTechnica van start gegaan. Met een focus op toegepaste duurzame energie innovaties, hebben 13 partijen uit de triple helix Ondernemers, Onderwijs en Overheid als hun handtekening gezet onder het actieprogramma Terratechnica.</p> <p>De provincie heeft de afgelopen jaren, via het Ontwikkelingsbedrijf NHN, de programmamanager en communicatie van TerraTechnica gefaciliteerd. Het bedrijfsleven faciliteert o.a. een lector duurzame energie. Het onderwijsprogramma heeft ruimte gekregen voor regulier projectonderwijs met opdrachten van bedrijven. Voorsnog een beperkt aantal studenten is met innovatieve projecten aan de slag kunnen gaan. Om meer massa mogelijk te maken, investeert de provincie de komende jaren €450.000 extra in een toegepast krijgen van een 3-tal innovatieontwikkelingen bij bedrijven in en met het HBO.</p> <p>De deelnemende partijen zien in een goede verbinding van TerraTechnica en het fysieke project Energy en Health Campus Petten (o.a. regiodeal) een extra kansrijke situatie voor de arbeidsmarkt en het (HBO) onderwijs in Noord-Holland Noord ontstaan.</p>	<p>Het Klimaatakkoord 2019 kent een aparte tafel voor de arbeidsmarkt die nodig is voor het realiseren van de klimaatdoelen. Door de al bestaande en verwachte tekorten aan technische vakspecialisten wordt vooral gekeken naar: 1) interesseren van meer jongeren voor technische opleidingen, 2) mogelijkheden van om- en bijscholing van nieuwe potentiële doelgroepen op de arbeidsmarkt en 3) in en met het onderwijs werken aan innovaties voor bedrijven.</p> <p>Samen met de provincie Flevoland en de MRA is onder leiding van een bestuurlijke kopgroep gestart met de ontwikkeling van een zogenaamde HumanCapital Agenda Klimaatopgave (HCAK) in aansluiting op de Regionale Energietransitie Strategien.</p> <p>House of Skills is belangrijke partner in de uitvoering. Hiermee willen wij ook een meer wendbare arbeidsmarkt op basis van skills bevorderen.</p> <p>Opschalen van en samenwerking tussen bestaande initiatieven, als onze relevante techniekcampussen en bijvoorbeeld TerraTechnica, vormt een van de uitgangspunten voor de nadere invulling van de HCAK. Begin 2021 is een 1^e proeve van deze</p>

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
5. Uitstekende digitale infrastructuur	<p>We onderzoeken onze mogelijkheden en onze rol om de dekkinggraad van snel internet in Noord-Holland te optimaliseren. We bemiddelen met partijen om te bereiken dat breedband in alle witte gebieden voor 2020 kan worden aangelegd. Dit kan leiden tot een concurrentiegerichte dialoog op basis waarvan wij een aanbieder zullen aanwijzen die het gaat aanleggen. Tegelijkertijd ontwikkelen we een financiële propositie voor de onrendabele top, waaraan provincie en gemeenten mogelijk zullen bijdragen.</p> <p>Uitvoering motie 23-05-2016-11: we onderzoeken wat er voor nodig is op juridisch, operationeel en financieel vlak om het internet in heel Noord-Holland in 2020 ontsloten te hebben via een glasvezelnetwerk en de uitkomsten daarvan voor 1 september 2016 met de Staten te delen.</p>	<p>Onderzoeksrapportage en uitvoeringsbesluit over de vervolgstappen. Daarin mogelijk de ambitie van 95% dekkinggraad van snel internet (minimaal 100 mbps) in het witte buitengebied in 2020 of een andere ambitie.</p>	<p>In het voorjaar van 2017 hebben GS besloten om op dit dossier een faciliterende en financierende rol te willen spelen. Hierbij is het steunen van lokale initiatieven als uitvoeringsstrategie gekozen. Wij hebben kansrijke initiatieven gefaciliteerd met het opstellen van een sluitende business case en bieden onder voorwaarden een garantstelling aan voor de lening die voor de business case nodig is. Voor de witte gebieden waar de aanleg van glasvezel niet haalbaar blijkt te zijn, hebben wij de mogelijkheden van een vast-draadloos netwerk verkend. Bij elkaar kan dit de mogelijkheid bieden om het witte buitengebied voor 2020 van snel internet te voorzien.</p> <p>Na het vaststellen van de voorwaarden voor het aanvragen van een garantstelling zijn er 12 aanvragen voor een garantstelling ontvangen. Hiervan voldeden 2 aanvragen geheel aan de gestelde eisen. Deze aanvragen zijn toegewezen. Tevens is een marktconsultatie uitgevoerd om de na te gaan waar marktpartijen concrete plannen hebben. Hierop is door 1 marktpartij gereageerd en dit gebied is uit ons zoekgebied gehaald.</p> <p>Ook andere marktpartijen zijn actief geworden in het witte buitengebied. Zij hebben plannen ontwikkeld voor ruim 20 gemeenten in het buitengebied, inclusief 11 initiatieven waarvoor een garantstelling was aangevraagd. Hiermee heeft 2/3 van het witte buitengebied zicht op glasvezel gekregen.</p>	<p>agenda voorzien.</p> <p>Tegen één garantstelling loopt een hoger beroep en wachten we op een uitspraak van de Raad van State. De tweede ontvanger van een garantstelling gaat alsnog samenwerken met de markt.</p> <p>Het concept vast-draadloos is inmiddels achterhaald door glasvezel. We hebben de adressen in het restgebied geclusterd naar kansrijke gebieden. Er lopen twee pilots om na te gaan of we gemeente en bewoners goed gesteld kunnen laten staan voor samenwerking met de markt. Zo ja, dan kan het restgebied op deze manier alsnog glasvezel krijgen.</p> <p>We helpen marktpartijen met knelpunten met gemeente, waterschap of onze eigen infrabeheerders, die optreden bij de aanleg van het netwerk. Via overleg is tot nu toe steeds een oplossing gevonden.</p> <p>In Zaanstreek-Waterland stuit de aanleggende partij op bodemverontreiniging. Samen met gemeente, waterschap en de omgevingsdienst zoeken we naar een oplossing.</p>
6. Aantrekken van internationale bedrijven	<p>a) We continueren de website investinnoordholland.com</p> <p>b) We verbeteren ons promotiemateriaal en verspreiden dit onder onze netwerken.</p> <p>c) We trekken op met betreffende organisaties als er een 'lead' komt waarvoor (bestuurlijke) inzet gevraagd wordt.</p> <p>d) We onderhouden contacten met aanwezige internationale bedrijven met het oog op behoud en uitbreiding.</p> <p>e) We werken samen met Amsterdam Trade om de</p>	<p>Toegankelijke website www.investinnoordholland.com</p> <p>Nieuw promotiemateriaal</p> <p>Ambtelijke en bestuurlijke inzet voor de positieve beïnvloeding van de investeringsbeslissing van het internationale bedrijf die een vestigingsplek zoekt.</p> <p>Contacten met internationale bedrijven.</p> <p>Beheer van netwerken en vraag en aanbod van (MKB) bedrijven</p>	<p>De nieuwe (Engelstalige) op potentiële vestigers gerichte website is sinds het vierde kwartaal van 2017 operationeel.</p> <p>Het nieuwe materiaal is vanaf het vierde kwartaal 2017 beschikbaar gekomen.</p> <p>In 2018 waren er 4 (omvangrijke) leads. In 2019 waren er 5 leads. In 2020 is de provincie betrokken geweest bij 2 leads.</p> <p>In 2018 waren er 13 projecten gericht op het behoud, respectievelijk uitbreiding van buitenlandse bedrijven. In 2019 en 2020 waren er 6 projecten gericht op relatiemanagement met internationale bedrijven waar de provincie bij betrokken was.</p> <p>M.i.v. 2018 is de provincie geen partner van Amsterdam Trade. Reden is dat deze organisatie zich wil richten op lokale ondernemers.</p>	<p>Geen nieuwe ontwikkelingen – er wordt niet bijgehouden hoeveel bezoekers er op de website komen.</p> <p>Er is actief verbinding gelegd tussen de provincie Noord-Holland en Amsterdam Trade en Innovate,</p>

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
	internationale(uitgaande) handel van het MKB te bevorderen.	en markten. Eventueel een handelsmissie. Het verbinden van inkomende missies aan lokale initiatieven en MKB bedrijven.	<p>De personele en financiële inzet die voorheen naar Amsterdam Trade ging, wordt ingezet op het Agro & Food cluster. Via Greenport NHN worden ondernemers uit dit cluster ondersteund bij internationale marketingactiviteiten, zoals inkomende- en uitgaande handelsreizen.</p> <p>In 2019 is de samenwerking met Amsterdam Trade en Innovate hervat door financiering vanuit de MRA. Amsterdam Trade en Innovate heeft de opdracht gekregen om zich op ondernemers uit de gehele MRA te richten.</p> <p>In 2020 heeft de provincie samen met Amsterdam Trade en Innovate het project de Globaliser opgestart waarin 8 scale-ups uit de MRA worden ondersteund bij hun strategie voor het betreden van de internationale markt. Een 2^e Globaliser is van start gegaan voor 8 scale-ups uit de hele provincie Noord-Holland die zich richten op duurzame oplossingen.</p>	<p>Amsterdam in Business en het kabinet van de Burgemeester van Amsterdam waar is gesproken over gezamenlijke inzet bij inkomende en uitgaande handelsmissies. Vanwege het coronavirus zijn hier verder geen acties op ondernomen.</p> <p>GS stellen in november 2020 de Leidraad voor Internationale Zaken vast, deze leidraad heeft tot doel om een uniforme afweging voor ambtelijke en bestuurlijke provinciale betrokkenheid bij internationale activiteiten.</p>
7. Een sterke en duurzame agrosector	<p>a) Greenport Noord-Holland Noord (alle landbouwsectoren) Regionale afspraken maken en uitvoeren, mede via financiële ondersteuning, via de uitvoeringsagenda op de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruimte & Leefomgeving • Human Capital • Water, Bodem en Duurzaamheid • Regionale samenwerking • Tuinbouw & Glastuinbouw • Energie • Kennis & Innovatie • Internationale positionering 	<p>Sector breed: (actualiseren) Uitvoeringsprogramma Greenport NHN</p>	<p>Het uitvoeringsprogramma van de Greenport NHN wordt jaarlijks geactualiseerd en het herziene meerjarenprogramma is vastgesteld door de stuurgroep van de Greenport NHN op 21 december 2017.</p> <p>Greenport Noord-Holland Noord heeft de strategische visie herijkt en deze is in 2020 vastgesteld. De missie is "We grow futureproof agribusiness". In Greenport Noord-Holland Noord werken ondernemers, overheid en kennisinstellingen regionaal aan gemeenschappelijke opgaven die bijdragen aan een toekomstbestendige agribusiness. Daartoe zijn er vier thema's benoemd: versterken imago en positionering; innovatie in de praktijk brengen; toekomstbestendige arbeidsmarkt, economische en duurzame ruimtelijke ontwikkeling.</p>	
		<p>Duurzame ruimtelijke visie agribusiness regio</p>	<p>De stuurgroep van de Greenport NHN heeft op 1 juni 2017 de ruimtelijke visie (inclusief energievisie) onderschreven en er mee ingestemd. De acties hieronder staan in de uitvoeringsagenda.</p> <p>Er is een team Erkwaliteit opgericht en er zijn pilots gedaan. Dit team biedt hulp bij initiatieven op erven zodat landschappelijke karakter en kwaliteit wordt behouden.</p>	<p>Duurzame warmte en CO₂ in de glastuinbouw is nauw verweven met ruimtelijke aspecten. Greenports werken aan gebiedsinventarisaties energie in de glastuinbouw en stellen in overleg met gemeenten gebiedsvisies op. Dit komt voort uit het landelijke tuinbouwakkoord en het klimaatakkoord. Mede vanwege de energievraagstukken is concentratie van bedrijven in glastuinbouwconcentratiegebieden gewenst. Deze gebieden zijn in de omgevingsverordening opgenomen.</p>
		<p>Masterclass Circulaire Economie</p>	<p>In overleg met de Greenport Noord-Holland Noord wordt nader afgestemd welk momentum opportuun is voor het organiseren van een Masterclass Circulaire Economie eventueel in samenwerking met de Amsterdam Economic Board.</p> <p>Vanuit de Motie Natuurinclusieve Landbouw 2019 (pijler keteninnovatie) en Circulaire Economie zijn er 2 agri Circo tracks georganiseerd, één in 2019 en één begin 2020. De interesse voor verantwoorde producten groeit en ontwikkelingen als kringloop- en natuurinclusieve landbouw zijn in opmars. Circo en de provincie Noord-Holland sloegen daarom de handen ineen en organiseerden een pilot-Track in deze richting. In 2020 gingen elf ondernemers de uitdaging aan; van akkerbouwers en biologische bloembollentelers tot zeewier- en tulpentelers.</p>	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
		<p>Innovatieprogramma's (EFRO, MIT, POP3) dragen bij aan o.a. verduurzaming, circulaire economie, nieuwe verdienmodellen</p>	<p>Onder de vlag de Greenport Noord-Holland Noord draait het door EFRO gefinancierde programma Evergreen. Dit programma zet zich onder andere in om steeds zorgvuldiger om te gaan met de beschikbare grondstoffen. Thema's in dit programma zijn: de vershraling van het landschap en de afnemende water- en bodemkwaliteit, groene gewasbescherming, vermindering van ziektes en verhogen van voedselveiligheid, versterking van de biodiversiteit, vermindering van energieverbruik en toepassing van technologische innovaties, automatisering en robotisering.</p> <p>Het programma Evergreen is uitgevoerd met 26 agribedrijven en 6 kennisinstellingen die langs drie lijnen de samenwerking aangingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duurzaam Bodembeheer: ontwikkeling en valorisatie van agri-ecologische vernieuwingen voor Duurzaam Bodembeheer en vergroening van gewasbescherming; • Teelt-op-water-uit: ontwikkeling en valorisatie van technologische vernieuwingen voor teelt-de-grond-uit technieken; • Clusterversterking: ontwikkeling, versterking en borgen van samenwerking van agri-bedrijven en kennisinstellingen aangestuurd vanuit een drietal living labs (o.a. met het Clusius-college). <p>Krachtige samenwerkingsprojecten zijn opgestart en succesvol doorontwikkeld. Er zijn grote stappen gezet in duurzaam bodembeheer en binnen het cluster teelt-de-grond-uit (of beter teelt op water):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bollentelers binnen het NLG cluster telen steeds duurzamer; • Sla op water is van idee uitgegroeid naar hypermoderne productielocaties; • Samenwerking tussen onderzoeks- en kennisinstellingen (mbo/hbo/wo) en bedrijven is verder versterkt. • Greenport Noord-Holland-Noord was penvoerder. 	
		<p>Uitvoeren Groen Kapitaal – landbouw</p>	<p>Er zijn 2 Groen Kapitaal congressen georganiseerd waar zowel in 2015 als in 2016 een biologisch bedrijf uit Noord-Holland de Gouden Roerdomp kreeg uitgereikt. Ook zijn er 2 kenniscafés rondom Groen Kapitaal – landbouw gehouden. Vanuit de HIRB regeling is ingezet op een prijsvraag om bij de herstructurering van bedrijventerreinen tevens aandacht te besteden aan de biodiversiteit.</p> <p>Eind 2018 is het Groen Kapitaal congres gekoppeld aan het Natuurinclusieve landbouw (NIL) programma. Met motie 110 is opdracht gegeven een programma NIL uit te werken voor de periode 2018/2019.</p> <p>Motie 40-2017 (programma natuurinclusieve landbouw) is uitgevoerd in 2018 en 2019. Provinciale Staten is hierover per brief van 26 mei 2020 met kenmerk 1424098/142410 geïnformeerd. Op de pagina van Groen Kapitaal kunt u zien welke activiteiten vanuit de motie NIL in gang zijn gezet en doorgang vinden in de nieuwe provinciale voedselvisie https://platform.groenkapitaal.nl/wat-is-natuurinclusieve-landbouw/.</p>	
		<p>Doorstart BioValley in biologische werkgroep</p>	<p>Begin 2017 is gestart met een werkgroep om te bezien of een doorstart van een biologische werkgroep onder de vlag van de Greenport mogelijk zou kunnen zijn. Op basis hiervan is de vereniging BIO NH vereniging opgericht. BIO NH werkt o.a. in</p>	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
		Implementeren uitkomsten pilot Erfkwaliteit	<p>samenwerking met Greenport Noord-Holland Noord.</p> <p>Pilot is succesvol afgerond. Via de Greenport NHN is het nu opgeschaald tot een project om het verder te implementeren als werkwijze onder de vlag van het programma "De Kop Werkt".</p> <p>Samen met de provincies Utrecht en Zuid-Holland is een verkenning uitgevoerd naar Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB).</p> <p>Er is met gemeenten in Noord-Holland Noord gesproken over een mogelijke vraag naar aanvullend instrumentarium met betrekking tot toekomstige VAB problematiek, gericht op het vitaal houden van het platteland en behoud van de ruimtelijke kwaliteit. Uit de verkenning bleek er geen behoefte te zijn aan aanvullend instrumentarium voor VAB's.</p>	
		Verkenning MIRT Greenports Mainports	<p>Zie ook Greenport Aalsmeer. De doorbraken in de impulsagenda Greenports 3.0 (Beraad van Boskoop) hebben betrekking op het slim organiseren van het goederenvervoer, het toewerken naar een klimaatneutrale tuinbouw, de modernisering van het teeltareaal, het sluiten van een innovatiepact voor biobased en circulaire economie en het internationaal positioneren van de sierteelt en tuinbouw. Het zijn doorbraken die alleen samen én op het niveau van het nationale netwerk van de Greenports in samenwerking met Mainports kunnen worden gerealiseerd.</p> <p>Het Beraad van Boskoop en de Impulsagenda Greenports 3.0 waren de voorlopers van respectievelijk Greenports Nederland en de nationale tuinbouwagenda. In het najaar 2018 is Greenports Nederland opgericht. Op 14 maart 2019 is de nationale tuinbouwagenda is ondertekend, waarin de thema's uit de impulsagenda zijn geland. Vervolgens zijn transitietafels opgericht waar per thema wordt samengewerkt aan uitvoering. Voorbeeld tafel arbeidsmarkt, tafel energie, tafel ruimte.</p>	
		Internationale positionering in aansluiting IM&A; twee handelsmissies	De Metropoolregio Amsterdam organiseerde in november 2016 de Amsterdam India Business Journey. Onder leiding de gedeputeerde Economische Zaken van de provincie Noord-Holland, reisde een groep Noord-Hollandse ondernemers naar de zakenhoofdstad Mumbai en smart city Pune.	
		Sector specifiek: Uitvoeringsprogramma KRW Bollen	<p>Door de stuurgroep van het Landelijk Milieuoverleg bloembollen (LMB) is in 2017 een versnellingsprogramma KRW vastgesteld.</p> <p>GreenPort NHN heeft subsidie gekregen uit het Waddenfonds voor het uitvoeren van het project Blauw Afval, Groene Waarde. In dit project wordt het gebruik van garnalendoppen in de teelt van bloembollen en pootaardappelen onderzocht. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat de stoffen die in garnalendoppen zitten een gunstige werking hebben op de natuurlijke weerbaarheid en vruchtbaarheid van bodem en gewassen.</p> <p>Het onderzoek is uitgevoerd, praktijkproeven zijn gedaan o.a. met bollen en pootgoed. Het is nog geen toepassing die op groet schaal kan worden ingezet. Het LMB bespreekt en adviseert over de landelijke monitoring van het Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen Land- en Tuinbouw (LM-GLT), elke drie jaar. Op basis hiervan adviseert het LMB over maatregelen en projecten gericht op nutriënten en gewasbescherming en KRW. Deze advisering wordt toegestuurd aan het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO)-RijnWest. In 2020 waren de projecten in uitvoering. Provincie Drenthe wordt ook bestuurlijk lid van het LMB.</p>	De volgende rapportage van de landelijke rapportage van het Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen Land- en Tuinbouw (LM-GLT) betreft 2020. De advisering vanuit het LMB aan het RVO-Rijn-West is beoogd voor 2021.

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
		Uitrol van Green deals CO ₂ en warmtenetten	<p>Zie ook dit onderwerp onder Greenport Aalsmeer.</p> <p>Vanuit middelen die beschikbaar zijn gesteld uit motie 110 (2017), onderdeel energietransitie, is subsidie beoogd voor de volgende 2 CO₂/glastuinbouwprojecten die voortvloeien uit de Green Deals t.b.v. Noord-Holland Noord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Levering van CO₂ uit de biovergister van HVC Middenmeer (bij Medemblik) t.b.v. Agriport A7 (beoogde subsidie € 794.000). Dit project is teruggetrokken door HVC (vanwege andere prioriteiten van de directie t.a.v. investeringen). • CO₂ vervloeiër van OCAP bij AEB Amsterdam en het aanleggen van minigrids voor vloeibare CO₂ distributie op glastuinbouwgebieden in NHN (beoogde subsidie € 3 mln). Dit project is tijdelijk teruggetrokken uit de prenotificatie procedure voor de staatssteuntoets bij de EC. Hier speelt het probleem voor OCAP dat er geen leveringsgarantie is van Shell te Rotterdam om CO₂ aan OCAP te leveren vanwege de nieuwe regels rondom CO₂ prestaties vanuit het Klimaatakkoord (levering van CO₂ door Shell aan OCAP wordt niet meer gezien als een reductieprestatie van Shell). Hierover loopt een discussie met het Rijk. <p>Naast bovenstaand project zijn er tevens andere lopende projecten die vanuit het samenwerkend netwerk van de Green Deal worden gevolgd t.b.v. Noord-Holland Noord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Warmtenetwerk en CO₂ afvangst HVC Alkmaar. Onder aanvoering van de HVC is een businesscase uitgewerkt om in combinatie met woningen een warmtenet uit te rollen. Daarnaast vindt er in samenwerking met de Agriport A7 en Het Grootslag een nadere studie plaats voor geothermie. Op Agriport A7 zijn inmiddels nieuwe putten geboord. HVC heeft de bestaande WKK warmtenetten in woonwijken in Langedijk (ca. 1.500 woningen) en Heerhugowaard (ca. 2.200 woningen) op haar warmtenet aangesloten. Per 1 januari 2018 zijn deze aansluitingen operationeel. Het warmtenetwerk is ook beschikbaar voor glastuinbouw in kop van Noord-Holland. • CO₂ transport Glasdriehoek NHN. In het Altongebied is er een warmteleiding gelegd vanaf de bio-energiecentrale. • Onderzoek voor de levering van zuivere (vloeibare) CO₂ per schip. Ontwerp ligt klaar, afvang bij HVC moet mogelijk zijn. • HVC, ECW, Linde/OCAP en ONHN hebben een businesscase opgesteld voor het afvangen, vloeibaar maken en distribueren van CO₂ van de HVC ten behoeve van de glastuinbouw-concentratiegebieden in Noord-Holland Noord. De business case wordt ondersteund door LTO, Greenport Noord-Holland Noord. Hierover worden nu gesprekken gevoerd met het ministerie van EZ. 	Er wordt gewerkt aan een vervolg op de Green Deal. De nieuwe Green Deal wordt in december 2020 uitgewerkt op de laatste details, ondertekening voornemens in het eerste kwartaal van 2021.
		Voortgangsrapportage landelijke Uitvoeringsprogramma's modernisering teeltareaal	De doorbraken in de impulsagenda Greenports 3.0 (Beraad van Boskoop) hebben betrekking op het slim organiseren van het goederenvervoer, het toewerken naar een klimaatneutrale tuinbouw, de modernisering van het teeltareaal, het sluiten van een innovatiepact voor biobased en circulaire economie en het internationaal positioneren van de sierteelt en tuinbouw. Het Beraad van Boskoop en de Impulsagenda Greenports 3.0 waren de voorlopers	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			<p>van respectievelijk Greenports Nederland en de nationale tuinbouwagenda. In het najaar 2018 is Greenports Nederland opgericht. Op 14 maart 2019 is de nationale tuinbouwagenda is ondertekend, waarin de thema's uit de impulsagenda zijn geland. Vervolgens zijn transitietafels opgericht waar per thema wordt samengewerkt aan uitvoering. Voorbeeld tafel arbeidsmarkt, tafel energie, tafel ruimte.</p>	
		Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij	<ul style="list-style-type: none"> • Via IPO is de provincie medeondertekenaar van de Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij (UDV). In de UDV werken tien partijen samen om in 2023 te komen tot een integraal duurzame veehouderij. • Greenport Noord-Holland Noord wil de melkveesector ondersteunen door bijvoorbeeld netwerkvorming of informatie en inspiratie aan te bieden. Er zou ondernemers via een enquête gevraagd worden naar hun behoeften, maar deze is niet uitgevoerd vanwege beperkte capaciteit en prioritering. • Via een subsidie POP3 EIP heeft de Greenport Noord-Holland Noord in samenwerking met partijen als Wageningen UR en CONO een innovatieproject uitgevoerd gericht op de toepassing van zeewier als veevoer voor koeien. Doel van het project was te onderzoeken of zeewier kan bijdragen aan reductie van methaanemissie door de koe. Dit praktijkonderzoek is inmiddels afgerond en de publicatie van de resultaten volgt binnenkort. • De Greenport heeft in overleg met de stuurgroep geen enquête uitgezet in de melkveesector o.a. vanwege beperkte capaciteit en prioritering. Diverse andere organisaties hebben projecten over verduurzaming van de melkveesector opgezet. Greenport Noord-Holland Noord is één van de partners in onderzoek naar de waarde van wieren als supplement in het voer voor melkvee. 	
		Modernisering Alton	<p>De samenwerkende partijen in Alton hebben een gebiedsvisie met uitvoeringsagenda vastgesteld en een stuurgroep ingericht om versneld besluiten te kunnen nemen.</p> <p>Het gaat om afspraken over:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ruimtelijke contouren van het Altongebied; 2. Benodigde duurzame energievoorziening (warmtenet / slim energienet Heerhugowaard); 3. Verkenning van de noodzaak en benodigde inzet van Ontwikkelingsbedrijf HOT Nederland bij de herverkaveling van het Altongebied; 4. Feitelijke verplaatsing van enkele bedrijven uit het buitengebied naar Alton met behulp van de POP3 verplaatsingsregeling van de provincie Noord-Holland; 5. Eventuele extra inzet en randvoorwaarden die nodig zijn om de gebiedsvisie te realiseren. <p>Alton heeft belangrijke ontwikkelingen doorgemaakt. Diverse glastuinbouwbedrijven zijn mede met steun van de provincie en ONHN verplaatst naar Alton en wordt oud glas gesaneerd; met HVC zijn projecten tot stand gekomen en in 2020 is een gebiedsvisie opgesteld inclusief een inventarisatie van energiebehoefte en aanbod in het gebied.</p> <p>De stuurgroep voor Alton heeft succesvol gewerkt om overheden, bedrijven samen te laten werken om het gebied goed in te richten en synergie te bereiken.</p>	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			Het Altongebied zat in 2013 nog in zwaar weer en was niet toekomstbestendig. Door een nauwe samenwerking tussen de ondernemers, gemeente Heerhugowaard, provincie Noord-Holland, Ontwikkelingsbedrijf NHH, HVC en de Rabobank is het gebied nu één van de duurzaamste glastuinbouwgebieden van Nederland.	
	b) Greenport Aalsmeer (sierteeltsector) Regionale afspraken maken en uitvoeren, mede via financiële ondersteuning, via de uitvoeringsagenda op de thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Ruimte & Bereikbaarheid • Kennis & Innovatie • Duurzaamheid • Arbeidsmarkt & Onderwijs • Positionering 	Uitvoeringsagenda Greenport Aalsmeer	Het uitvoeringsprogramma van de Greenport Aalsmeer wordt jaarlijks geactualiseerd is vastgesteld door de stuurgroep van de Greenport Aalsmeer op 8 februari 2018.	In 2020 is een traject gestart gericht op herijking van de strategie van Greenport Aalsmeer.
		Uitvoeren van de Green Deals CO ₂ en warmtenetten	Zie punt 'aansluiting CO2 netwerk'	
		Afstemming MIRT	Er is een verklaring 'Impulsagenda Greenports 3.0' ondertekend tijdens het zogenaamde Beraad van Boskoop. Het is een volgende fase in het traject dat ooit begon als een onderzoek van de goederenstromen tussen de Greenports en Mainports. In 2018 heeft dit geleid tot een nieuwe landelijke publiek-private netwerkstructuur Greenport Nederland naar model van de Noord-Hollandse Greenports. Hiervoor is een landelijke Green Board (stuurgroep) opgericht en dagelijks bestuur a.i. In 2018 wordt een landelijke programma manager aangetrokken en de wordt de netwerkstructuur geformaliseerd. Voor de zes transitielijnen worden de programmalijnen uitgewerkt tot een uitvoeringsagenda 2019-2022 en worden er bestuurlijke transitietafels ingericht zo ver die er niet zijn.	
		Voortgangsrapportage landelijke transitielijn modernisering teeltareaal	De portefeuillehouder landbouw zit in de stuurgroep HOT (Coalitie ten behoeve van Herstructureren en Ontwikkeling Tuinbouwsector). Er is voor Noord-Holland een ontwikkelbedrijf HOT opgericht en een overeenkomst gesloten met de Greenport Aalsmeer. De landelijke activiteiten van HOT en de landelijke transitielijn modernisering teeltareaal zijn ineen geschoven. Greenport Nederland is één van de ondertekenaars van het tuinbouwakkoord waarin ambities zijn opgenomen over modernisering teeltareaal, verduurzaming. De portefeuillehouder landbouw participeert in de Greenboard van Greenports Nederland.	Rabobank heeft een ontwikkelingsfonds opgericht en in Greenport Nederland wordt nagedacht over een PPS structuur. Dit is nog in een pril stadium.
	UVR herstructureren/verplaatsing glastuinbouw (TWIN-H middelen)	De TWIN-H regeling herstructureren glas bestaat uit twee delen:	(1) de verplaatsing van (solitaire) glastuinbouwbedrijven uit transformatiegebieden naar glastuinbouwconcentratiegebieden in Noord Holland. Dit deel wordt met Europees geld verdubbeld. Tender liep tot 1 februari 2018. Aanvragen zijn i.v.m. Europese POP3 gelden en bijbehorende landelijke systematiek door de RVO beoordeeld en in augustus 2018 door RVO verleend. De bedrijfsverplaatsingen waarvoor subsidie is verleend zijn succesvol in uitvoering. Mogelijk dat een of twee verplaatsingen niet doorgaan. Dat wordt naar verwachting in 2021 duidelijk. Middelen die niet zijn beschikt binnen de POP3-openstelling verplaatsing landbouwbedrijven vloeien terug naar de reserve. De verwachting is dat we in 2021 de middelen beschikbaar kunnen stellen voor bedrijfsverplaatsingen door een volgende POP3-openstelling.	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			<p>(2) Fysieke investeringen ten behoeve van de modernisering van de glasconcentratiegebieden in de Greenport Aalsmeer. De uitwerking van deze subsidie is in samenwerking met de betreffende Greenport partijen uitgewerkt. Twee projecten zijn aangedragen: 'OCAP CO2 voorziening De Kwakel' en 'Infrastructuur ontsluitingsweg PrimA4a'. De subsidies zijn door de Europese Commissie op staatssteun getoetst en goedgekeurd. Beide projecten zijn beschikt in 2017 en 2019 en zijn in uitvoering. Voor glastuinbouwgebied de Kwakel (Aalsmeer) was voor het nodig om extra CO₂-aanbod te ontwikkelen. Dit is gelukt met Alco te Rotterdam. Alco heeft de productie uitgebreid en OCAP heeft tweede compressor kunnen bouwen. Uitbreiding leidingnet loopt achter t.a.v. PrimA4a: nu afronding van de afspraken met de grondeigenaren. Daar moet de bestemmingsplanwijziging nog komen. Insteek is om in 2021 de uitvoering van de aanleg van de leiding te starten.</p>	
		Ondernemersverkenningen	De ondernemersverkenning zoals benoemd in de uitvoeringsagenda ruimte van de Greenport is via de Greenport Aalsmeer in alle gemeenten uitgevoerd. Hiermee is de opgave lokaal en regionaal in beeld gebracht. De ondernemersverkenning is meegenomen in ruimtelijke visies voor deelgebieden in het werkgebied van Greenport Aalsmeer. Het betreft deelgebieden in Zuid-Holland en Noord-Holland. Er wordt gewerkt aan de uitvoering.	
		Innovatieprogramma's (EFRO, MIT, POP3) dragen bij aan o.a. verduurzaming	<p>Een belangrijke ambitie van Greenport Aalsmeer is het ondersteunen van tuinbouwbedrijven in de regio om te kunnen blijven innoveren. Waar mogelijk worden daar subsidies voor beschikbaar gesteld. In 2015 is met hulp van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) van de Europese Unie en de provincie Noord-Holland een start gemaakt met het Green Innovation Cluster in Aalsmeer.</p> <p>Via dit project hebben bedrijven intensief samengewerkt met kennisinstellingen zoals de Universiteit van Amsterdam, Hogeschool Inholland, Wageningen University & Research, SIGN en TNO. Zij hebben met elkaar twaalf innovatieve projecten met een scala aan onderwerpen opgepakt die belangrijk zijn voor de tuinbouw: van gewasresten als grondstof, sensoren en data-analyse tot aan genomics en het ontwikkelen van nieuwe soorten met DNA.</p>	
		Versnellen energietransitie glastuinbouw	<p>Warmte-Koude MRA loopt, inzet op Nieuw Grand Design begin 2018 met focus op middentemperatuurnet (70 graden) voor de zuidkant MRA met bronnen datacenters, geothermie en retourwarmte Amsterdamse net.</p> <p>Warmte retournet Amsterdam: in verkennende fase. Voor geothermie lift de Greenport mee op de het programma van de provincie i.v.m. de risico's en onbekendheid over de diepere onderlaag. Hiervoor ligt een verzoek bij het Rijk.</p>	
		Aansluiting CO ₂ netwerk	<p>Voor de aansluiting van Greenport Aalsmeer op het CO₂ netwerk van OCAP zijn 3 projecten uitgevoerd c.q. in uitvoering:</p> <ul style="list-style-type: none"> Aansluiting van het OCAP CO₂ netwerk op PrimA4a: de ontheffingsaanvraag voor staatssteun (door gemeente Haarlemmermeer) voor het project voor de is goedgekeurd door Brussel in december 2017. De provincie levert aan dit project een subsidie (aan Haarlemmermeer) voor een ontsluitingsweg vanuit TWIN-H middelen. Het project is in uitvoering. Aansluitend daarop is er door OCAP een businesscase gemaakt voor de 	Een nieuwe Green Deal is in voorbereiding. Deze wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2021 ondertekend.

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			<p>levering van CO₂ aan glastuinbouwgebied De Kwakel. De provincie had hiervoor een subsidie van € 4 mln gereserveerd voor de onrendabele top. Na verkregen goedkeuring van de Europese Commissie in verband met staatssteun in december 2018, is de subsidie in februari 2019 verleend. Het project is in uitvoering, maar ondervindt vertraging voor het leggen van leidingen door stroeve onderhandelingen met grondeigenaren.</p> <ul style="list-style-type: none"> Levering van CO₂ uit de biovergister van De Meerlanden aan PrimA4a via de OCAP leiding (subsidie van € 706.000): de EC heeft in april 2019 goedkeuring verleend (vrijstelling van staatssteun) en de subsidie is in juni 2019 verleend. Project is in uitvoering, maar er zijn nog een paar ruimtelijke knelpunten. <p>Overige CO₂ projecten voor Greenport Aalsmeer zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> CO₂ Smart Grid. Dit is een samenwerking tussen provincies Noord-Holland en Zuid-Holland, ministeries van EZK en IM, Tata Steel, en o.a. LTO. In 2017 is een haalbaarheidsstudie naar de CO₂ Smart Grid afgerond. De voorziene business case is op dit moment onhaalbaar. Het samenwerkingsverband werkt nog wel samen om te zoeken naar nieuwe oplossingen. Warmte PrimA4a. Vanuit Greenport Aalsmeer wordt gewerkt aan een plan van aanpak rond geothermie, dit is onderdeel van het programma van de Greenport. 	
		(Her-) ontwikkeling glastuinbouwbedrijven	<p>Er was via de Greenport Aalsmeer een opdracht uitgezet om de structuur en nodige instrumentarium verder uit te werken ten behoeve van de modernisering van de glastuinbouw. De opdrachtnemer leverde echter niet de gewenste output waardoor deze in gebreke is gesteld via de opdrachtgever provincie Zuid-Holland en opdracht is via de Greenport Aalsmeer opnieuw uitgezet.</p> <p>Landelijk is via een motie in de Tweede Kamer het instrument WILG (Wet inrichting landelijk gebied) beschikbaar gekomen hetgeen ingezet kan worden in gebiedsprocessen gericht op de modernisering.</p> <p>Er zijn vijf concrete business cases uitgewerkt met potentiële verplaatsers uit de transformatiegebieden en verspreid liggende bedrijven. De business cases zijn gekoppeld aan het ontwikkelingsbedrijf HOT en worden verder uitgewerkt. Dit is een proces van jaren. Er zijn in de regio Greenport enkele verplaatsingen gerealiseerd en een verplaatsing naar het terrein PirmA4a is in voorbereiding.</p>	
	c) SeedValley (zaadveredeling)	Triple Helix: Amsterdam Green Campus	Amsterdam Green Campus is gerealiseerd.	geen
	<ul style="list-style-type: none"> inzetten op samenwerking in triple helix en aansluiting onderwijs op behoeften van sector Inzetten op behoud en versterken van zaadveredelings industrie 	Triple Helix: AgriTechCampus	<p>Onder de vlag van GreenPort NHH is in september 2017 een agrarisch en groen opleidings- en werkttraject onder de naam GreenPort GroenStart van start gegaan. Dit is een project van ondernemers, het Clusius College en 18 gemeenten in Noord-Holland Noord.</p> <p>De regio heeft hiervoor een zogenaamde RIFMBO bijdrage ontvangen. Groene Start loopt een aantal jaren en heeft meerdere nieuwkomers klaargestoomd voor een baan in de groene / agrarische sector. Met het Clusius en andere onderwijsinstellingen zijn er diverse samenwerkingsprojecten voor het verbeteren van de aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt.</p>	
		Inzetten op behoud en versterken van zaadveredelings	Samen met Seed Valley is onderzocht hoe het regionale innovatie netwerk kan worden versterkt en op de kaart kan worden gezet. De conclusie was dat er geen	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
		industrie.	noodzaak is voor een samenwerking met betrekking tot innovatie en de bedrijven vanwege de verschillen in vraagstukken.	
	d) Agri & Food in de MRA <ul style="list-style-type: none"> inzetten op bundelen van krachten in brede speelveld inzetten op de challenges van de AEB en verbinding leggen met bestaande initiatieven 	Regionaal beleidskader Agri & Food in de MRA	<p>De provincie werkt als netwerkpartner samen aan de realisatie van een voedselnetwerk/Voedselraad in de MRA met de Noord-Hollandse en Flevolandse landbouwproductiegebieden daaromheen. In dit netwerk gaven 3 constatering en aanleiding tot het ontstaan van Voedsel Verbindt:</p> <ol style="list-style-type: none"> Het voedselsysteem raakt alle maatschappelijke uitdagingen. Het verbeteren van het voedselsysteem kan alleen in onderlinge samenwerking. In de regio werken veel initiatieven en partijen actief aan een beter voedselsysteem, maar zij kunnen zich sneller ontwikkelen als zij van elkaar leren. <p>Voedsel Verbindt is een samenwerkingsverband van verschillende organisaties die het voedselnetwerk in de Metropoolregio Amsterdam en omliggende agrarische gebieden van Noord-Holland en Flevoland wil versterken. Met als doel de regio meer robuust, duurzaam en gezond te maken. Het nieuwe samenwerkingsverband begon met de lancering van Voedsel Verbindt in februari 2019. Inmiddels is er een uitvoeringsagenda die aangeeft aan welke concrete zaken er, vanuit de zes invalshoeken, wordt gewerkt:</p> <ul style="list-style-type: none"> Onze circulaire voedsel-economie Gezond eten is gezond leven Slimmere voedselstromen, schoner transport Voedsellandschappen: voedsel uit eigen regio Talent boeien en binden voor de voedsel-economie Leren van eigen data 	
		Agri & Food governance structuur en uitvoeringsprogramma (roadmap)	<p>Er is een stuurgroep Food in de MRA geformeerd bestaande uit de partijen: Ministerie EZ, Provincie Noord-Holland en Flevoland, gemeente Zaanstad, LTO Noord, Rabobank Amsterdam, AMS en bedrijfsleven (namens foodbedrijven in de MRA).</p> <p>Dit heeft geleid tot de ondertekening van een intentieverklaring in het manifest 'Voedsel verbindt'. Het manifest was aanleiding tot de verdere uitwerking van een regionaal governance model, een uitvoeringsagenda en communicatieplan.</p>	
	e) Visserij <ul style="list-style-type: none"> verduurzaming visserij kiezen voor de Wadden en IJsselmeer voor verduurzaming, werkgelegenheid, en 	Uitvoeringsprogramma transitie IJsselmeervisserij. Subsidie van € 250.000 (waarvan € 113.000 landbouw budget) voor uitvoeringsprogramma IJsselmeervisserij voor 3 projecten.	Eind 2016 is € 250.000,- subsidie voor het uitvoeringsprogramma transitie IJsselmeervisserij verleend. Het programma is in uitvoering conform verlening, echter de looptijd van het project is op verzoek van de aanvrager verlengd tot eind 2020. Het uitvoeringsprogramma heeft ertoe bijgedragen dat we in 2019 het actieplan toekomstbestendig visserijbeheer IJsselmeergebied konden ondertekenen (zie derde regel hieronder).	

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
	stimuleren van samenwerking en innovaties	Ondersteunen van projecten via het Waddenfonds	<p>Vanuit het Waddenfonds: subsidie voor transitie. Er zijn jaarlijks tenminste twee bestuurlijke overleggen waar de voortgang wordt gemonitord.</p> <p>Er is een reëel risico dat de beoogde Waddenfonds subsidie voor de transitie van de garnalenvisserij op de Waddenzee niet kan worden verleend en dat daarmee de opgave vertraging oploopt. Er lijkt uiteindelijk weinig belangstelling vanuit de sector.</p> <p>Er zijn in 2020 geen nieuwe subsidies voor de visserijsector verleend.</p>	
		Rijk past wetgeving aan visserijwet door het draagvlak.	<p>Rijk werkt aan aanpassing van visbeheerstelsel IJsselmeervisserij. In 2019 is hiervoor het actieplan Toekomstbestendig visserijbeheer IJsselmeergebied door de gezamenlijke partijen (inclusief GS) aangegaan. Bij het actieplan was mede door GS in een intentieverklaring vastgelegd om in 2020 de financiële middelen en afspraken vast te leggen in een bestuursovereenkomst.</p> <p>In 2020 zijn gezamenlijke partijen deze bestuursovereenkomst Duurzame Visserij IJsselmeergebied aangegaan voor de financiering van de vrijwillige sanering en flankerend beleid voor de IJsselmeervisserij. In de kaderbrief 2021 is hiervoor €750.000 beschikbaar gesteld en de overige partijen dragen ca €8,5 mln bij. Met deze bestuursovereenkomst is een belangrijke mijlpaal behaald in het proces voor de verduurzaming van de IJsselmeervisserij.</p>	Een voorstel voor sanering van de IJsselmeervisserij wordt voorgelegd aan de EC. Bij instemming kan vanaf 2022 worden gestart met de sanering. Vooruitlopend worden vissers in de gelegenheid gesteld om gebruik te maken van flankerende maatregelen. Dat beleid wordt in 2021 uitgewerkt.
	f) Europa Stimuleren innovatie, verduurzaming, nieuwe verdienmodellen en ketenbeheersing o.a. met fondsen Europa	120 projecten (POP, hele programmaperiode tot 2023)	<p>Vanuit het EU programma EFRO is € 2,5 mln subsidie verleend voor project Evergreen.</p> <p>Per 1-12-2020 is circa € 54,2 mln POP3 subsidie (EU geld+nationaal) verleend voor de volgende POP3 onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • € 3,3 mln subsidie (POP) voor kavelstructuurverbetering; • € 20,0 mln subsidie (POP) voor 8 projecten duurzaam waterbeheersing in de landbouw; • € 5,7 mln subsidie voor 12 projecten voor ontwikkeling en uitrol van innovaties; • € 2,2 mln voor EIP (Eur innovatiepartnerschappen) • € 2,6 mln voor 72 aanvragen jonge landbouwers voor duurzame investeringen; • € 3,0 voor projecten voor LEADER; • € 0,4 mln voor ondersteuning LEADER-groep (ONHN); • € 8,4 mln voor verplaatsing glastuinbouwbedrijven. <p>POP3 2014-2022: In 2020 zijn POP3 subsidies verleend voor het onderdeel Jonge Landbouwer en is een nieuwe tender voor onderdeel LEADER en Jola 2020 opengesteld. De resultaten verwachten we in 2021.</p> <p>Voor dit moment zijn alle EU middelen verplicht. Noord-Holland loopt qua tijdigheid van realisatie veruit voorop ten opzichte van andere provincies. Met deze projecten is op verschillende doelen een impuls gegeven aan onze beleidsdoelen voor de landbouw en het landelijk gebied. De focus ligt op innovatie en samenwerking, structuurverbetering (glastuinbouw en verkaveling), water en brede plattelandsontwikkeling via LEADER. De uitvoering van projecten loopt door tot en met 2023. Voor de lopende periode hebben wij €17,0 mln bijgedragen aan de</p>	<p>Eind 2019 werd bekend dat het POP3 wordt verlengd. Op 6 oktober 2020 hebben rijk waterschappen en provincies afspraken gemaakt over de verlenging POP3 voor het jaar 2021 en 2022. Er is voor de verlenging POP3 € 5 mln opgenomen in de kaderbrief 2021 voor cofinanciering en de uitvoering POP3. De Brusselse besluitvorming laat nog op zich wachten. Op basis van de voorstellen komt voor ons ca 9,6 mln EU middelen beschikbaar.</p> <p>In 2021 wordt de verlenging POP3 geoperationaliseerd en dan komen de nieuwe budgetten beschikbaar. We gaan door de verlenging POP3 niet afsluiten in 2021 maar in 2025. Voorwaarde is dat de besluitvorming in Brussel niet verder stagneert.</p> <p>In 2023 start het GLB-NSP 2023-2027. De POP en NSP periode overlappen elkaar qua uitvoering.</p>

Onderwerp	Wat doen we?	Wat is de output?	Belangrijkste resultaten en mijlpalen van de afgelopen 3 jaren	Nieuwe ontwikkelingen
			<p>cofinanciering en uitvoering. €36,8 mln is EU geld en de overige verleende subsidies is van waterschappen en gemeenten.</p> <p>GLB-NSP 2023-2017 Vanaf 2018 werken partijen gezamenlijk aan het Nationaal Strategisch Plan (NSP) voor het GLB voor de periode 2023-2027. De besluitvorming over de EU-begroting heeft nog niet plaatsgevonden waardoor ook de wetgeving en financiering nog niet officieel is. Dit geldt ook voor de verlenging POP3 2021 en 2022.</p>	
		Uitvoeringsregeling t.b.v. realisatie programma POP3	De Uitvoeringsregeling POP3 is in 2019 vastgesteld en wordt periodiek geactualiseerd. De regeling is de grondslag voor verlening van POP3 subsidies. De volgende wijziging is voorzien in 2021 voor de verlenging POP3.	
		Lobby inzet GLB (Gemeenschappelijk Landbouw Beleid) 2020	<p>Samen met de provincie Zuid-Holland en de gemeente Westland is in juni 2017 een ERIAFF conferentie georganiseerd met als thema's 'Feeding and Greening the cities'. De ERIAFF website werd officieel gelanceerd tijdens conferentie 2018 in Finland.</p> <p>Samen met Zuid-Holland werken we aan de instelling van een horticulture werkgroep binnen ERIAFF. Hiervoor wordt een aparte bestuurlijke bijeenkomst in Brussel georganiseerd.</p> <p>Via IPO nemen wij deel aan de lobby voor het GLB (POP3 verlenging en GLB NSP). In 2018 spraken PS in Brussel over het GLB na 2021. Op 6 oktober 2020 zijn provincies samen met Rijk en waterschappen gekomen tot een gezamenlijke positionering voor het GLB (en gerelateerd hieraan de Farm-to-fork strategie en biodiversiteitsstrategie). De informatie hierover is gecommuniceerd aan de Tweede Kamer, de kamerbrief is ook onder de aandacht gebracht bij de staten van de 12 provincies.</p>	In 2021 en verder bereiden we de nieuwe programma GLB -NSP voor. De ambitie is om het programma eind 2021 ter goedkeuring aan Brussel voor te leggen.

BIJLAGE 1 – Indicatoren Barometer Welvaart & Welzijn

Thema	Indicator	Omschrijving	Eenheid	Bron
Economie	BBP per capita (A1)	Bruto Binnenlands Product per hoofd van de bevolking. Het totaal van het BBP gedeeld door de omvang van de totale bevolking. Dit geeft een beeld van de omvang van de economie in verhouding tot de omvang van de bevolking.	Euro. Het BBP is gecorrigeerd voor koopkrachtverschillen tussen landen.	Eurostat
	Consumentenvertrouwen (A2)	Optelsom van opvattingen en verwachtingen van consumenten t.a.v. de algemene economische ontwikkelingen en de eigen financiële situatie. Kan variëren van optimistisch (max +100) tot pessimistisch (max -100).	Index	CBS
	Werkgelegenheid (A3)	Verandering van aantal banen t.o.v. voorgaande jaar.	Procentuele verandering banen	LISA
	Bedrijfsvestigingen (A4)	Verandering van aantal vestigingen van bedrijven t.o.v. voorgaande jaar, op basis van een 5-jaars voortschrijdend gemiddelde.	Procentuele verandering bedrijven	LISA
Demografie	Demografische druk (B1)	Jongeren onder 20 jaar én ouderen boven 64 jaar als percentage van de bevolkingsgroep 20-64 jaar.	Percentage	CBS en Eurostat
	Bevolkingsgroei (B2)	Verandering van bevolkingsomvang t.o.v. voorgaande jaar.	Procentuele verandering in inwoners	CBS
Wonen	Woningtekort (C1)	Het verschil tussen de op basis van huishoudens berekende woningvraag en de prognose van de omvang van de woningvoorraad in 2025.	Het woningtekort in 2025 als percentage van de prognose van de woningvoorraad in 2025.	Provincie Noord-Holland
	Groei woningvoorraad (C2)	Toename van de woningvoorraad ten opzichte van het voorgaand jaar.	Procentuele verandering	CBS
	Verkoopwaarde woning (C3)	Gemiddelde verkoopprijs van bestaande verkochte woningen.	Euro	Kadaster
Inkomen en vermogen	Gemiddeld besteedbaar inkomen (D1)	Gemiddeld besteedbaar inkomen per particulier huishouden, inclusief studentenhuishoudens. Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen verminderd met afdrachten voor belastingen voor inkomen en vermogen, premies ziektekostenverzekeringen en	Euro	CBS

Thema	Indicator	Omschrijving	Eenheid	Bron
		inkomensverzekeringen en betaalde inkomensoverdrachten.		
	Inkomensongelijkheid (D2)	Inkomensongelijkheid op basis van ratio 80/20. Als alle huishoudens hetzelfde inkomen zouden hebben, is de ratio 80/20 gelijk aan 1. De ratio 80/20 wordt berekend als de verhouding van het totale inkomen van de 20 procent hoogste inkomens en het totale inkomen van de 20 procent laagste inkomens. Voorbeeld: als de uitslag 7 is, zijn de 20% hoogste inkomens 7x hoger dan 20% laagste inkomens.	ratio	CBS
	Langdurig laag inkomen (D3)	Percentage van huishoudens met tenminste 1 jaar een inkomen onder de vastgestelde lage inkomensgrens.	Percentage van huishoudens met laag inkomen.	CBS
	Gemiddeld vermogen (D4)	Gemiddeld totaal vermogen per huishouden. NB: Omdat een groot deel van het vermogen bestaat uit de waarde van eigen woning, verminderd met hypotheekschuld, wordt de ontwikkeling van deze indicator sterk beïnvloed door de prijsontwikkeling op de huizenmarkt.	Euro	CBS
Werk	Werkloosheid (E1)	Werkloze beroepsbevolking tussen 15 en 75 jaar als percentage van de (werkzame + werkloze) beroepsbevolking.	Percentage werkloze personen.	CBS & Eurostat
	Langdurige werkloosheid (E2)	Mensen die langer dan 12 aaneengesloten maanden werkloos zijn.	Als percentage van de werkzame beroepsbevolking tussen 15 en 75 jaar.	CBS & Eurostat
	Netto arbeidsparticipatie (E3)	Werkzame personen als percentage van de totale potentiële beroepsbevolking (= iedereen tussen 15 en 75 jaar).	Percentage	CBS
	Arbeidsongeschiktheid (E4)	Het aandeel arbeidsongeschikten (WAO, WAZ en WAJONG ontvangers) ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking.	Percentage	CBS & UWV
Opleiding	Opleidingsniveau – hoge opleiding (F1)	Ontwikkeling van groepen personen met een hoog opleidingsniveau (HBO of academisch), ongeacht of ze werkzaam of werkloos zijn.	Index t.o.v. 2013	CBS
	Voortijdige schoolverlaters (F2)	De voortijdig schoolverlaters (jaarlijkse aanwas) vanuit het voortgezet onderwijs (vo), het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en voortgezet	Percentage voortijdige schoolverlaters van totaal aantal	DUO

Thema	Indicator	Omschrijving	Eenheid	Bron
		algemeen volwassenenonderwijs (vavo). Het betreft leerlingen van 17 jaar of jonger die in een bepaald schooljaar het (bekostigd) onderwijs verlaten zonder een startkwalificatie.	leerlingen	
Milieu en leefomgeving	CO ₂ emissie (G1)	De CO ₂ uitstoot wordt berekend door energiedragers (bv. kWh elektriciteit, m ³ gas) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van deze energiedragers. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.	Ton CO ₂ uitstoot per inwoner	Klimaat monitor
	Fijnstof (G2)	Aanwezigheid van fijnstof PM _{2,5} in de atmosfeer.	Index ten opzichte van 2010	RIVM
	Leefbaarheid woonbuurt (G3)	Beoordeling (rapportcijfer) van mensen over hun woonbuurt en percentage mensen dat vindt dat de woonbuurt erop vooruit is gegaan, achteruit is gegaan, of gelijk is gebleven.	Rapportcijfer	CBS
	Living Planet Index (G4)	Graadmeter voor biodiversiteit op basis van gegevens over soorten (broedvogels, vlinders, libellen, reptielen, amfibieën, vissen, zoogdieren) die voorkomen.	Gemiddelde	Compendium voor de leefomgeving - biodiversiteit
Levensgeluk	Geluk (H1)	Beoordeling (rapportcijfer) van mensen als antwoord op de vraag 'kunt u op een schaal van 1 tot 10 aangeven in welke mate u zichzelf een gelukkig mens vindt?'	Rapportcijfer	CBS
	Tevredenheid met het leven (H2)	Beoordeling (rapportcijfer) van mensen als antwoord op de vraag 'kunt u op een schaal van 1 tot 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met het leven dat u nu leidt?'	Rapportcijfer	CBS
	Tevredenheid met lichamelijke gezondheid (H3)	Beoordeling (rapportcijfer) van mensen als antwoord op de vraag 'kunt u op een schaal van 1 tot 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met uw lichamelijke gezondheid?'	Rapportcijfer	CBS
	Tevredenheid met psychische gezondheid (H4)	Beoordeling (rapportcijfer) van mensen als antwoord op de vraag 'kunt u op een schaal van 1 tot 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met uw psychische gezondheid?'	Rapportcijfer	CBS

Provincie Noord-Holland

Directie Beleid/sector
Regionale Economie &
Erfgoed

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon +31235143584
vonkpw@noord-holland.nl

Houtplein 33
Haarlem, 2012 DE
www.noord-holland.nl